

عقيدوی درسونه

(معالم الدين)

يکوال:

عبد العزيز مطيري

ژباړن:

أبو زكريا إسماعيل الأفغاني

د کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم:	عقيدوی درسونه [معالم الدين]
ليکوال:	عبد العزيز مطيري
ژباړن:	أبو زكريا إسماعيل الافغاني
د چاپ شمير:	لومړي
د چاپ کال:	۱۳۹۲ هـ ش / ۱۴۳۴ هـ ق
للتواصل ولإبداء	00966509316678
الملاحظات على الترجمة:	hasankhan41@yahoo.com hasangul41@gmail.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

د کتاب فهرست

- د مؤلف سریزه..... ۷
- د شهادت کلمه، معنی او غوښتنی یې..... ۹
- لمړې درس: د «شهادة أن لا إله إلا الله» معنی..... ۱۲
- خلاصه او لنډه دا چه:..... ۲۵
- دوهم درس: د «شهادة أن محمداً رسول الله» معنی..... ۲۷
- ځینی هغه شیان چه دغه گواهي ماتوي:..... ۲۹
- دریم درس: د الله تعالی او د رسول الله ﷺ پیروي فرض ده ۳۹
- او د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ او امر دری درجی لري:..... ۴۴
- څلورم درس: د توحید فضیلت..... ۵۱
- پنځم درس: د دین اسلام معنی..... ۶۳
- دایمان اصول او بنسټونه:..... ۶۹

- ۷۱ ..... د احسان معنی:.....
- ۷۳ ..... احسان هم دوه درجی لری:.....
- ۷۸ ..... شپږم درس: د «عبادت» معنی.....
- ۹۰ ..... اووم درس: د کفر بالطاغوت معنی.....
- ۹۲ ..... داسی طواغیت چه د الله تعالی پرته یی بندگي کیري.....
- ۹۳ ..... لومړني ډول طاغوت: شیطان:.....
- دوهم ډول طاغوت: هغه بتان او معبودان چه د الله تعالی پرته یی
- ۹۸ ..... عبادت او بندگي کیري.....
- دریم ډول: هغه څوک چه دالله رالیبرلي وحی پرته په نورو قوانینو
- ۱۰۶..... فیصلی کوي.....
- ۱۱۴ ..... اتم درس: د شرک ډولونه او ورڅخه ویره کول.....
- ۱۲۴ ..... شرک په دوه ډوله دي:.....
- ۱۲۶..... د شرک یو بل تقسیم:.....
- ۱۳۰ ..... نهم درس: له منافقت څخه ویره.....
- ۱۳۰ ..... لومړي: نفاق اکبر «لوی منافقت»:.....
- ۱۳۰ ..... دوهم: نفاق اصغر «کوچنی منافقت»:.....
- ۱۳۷ ..... د منافقینو ځینی نوری علامی لکه:.....
- ۱۴۷ ..... لسم درس: له منافقت څخه کرکه او ویرونه (۳/۲).....
- ۱۴۹ ..... د منافقانو عملونه په دوه ډوله دي:.....
- ۱۵۸ ..... د منافق توبه ویستل:.....

- ۱۶۳ ..... یوولسم درس: له نفاق څخه کرکه ویرونه (۳/۳).....
- ۱۶۳ ..... د منافق د منافقت سزا:.....
- ۱۷۷ ..... دولسم درس: د اسلام نواقض او ماتوونکي شيان.....
- ۱۷۹ ..... لومړې ماتوونکې: الحاد:.....
- ۱۷۹ ..... دوهم ماتوونکې: شرک اکبر (لوی شرک):.....
- ۱۸۴ ..... دایمان او اسلام دریم ډول ماتوونکې:.....
- ۱۸۴ ..... دایمان او اسلام څلورم ماتوونکې: د نبوت او پیغمبري دعوا کول. ۱۸۴
- د ایمان او اسلام پنځم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه پیغمبر ﷺ
- ۱۸۵ ..... دروغجن گڼل:.....
- ۱۸۷ ..... د ایمان او اسلام شپږم ناقض او ماتوونکې: شک:.....
- د ایمان او اسلام اووم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه رسول او
- ۱۸۸ ..... اسلام سره کینه.....
- د ایمان او اسلام اتم ماتوونکې: په الله تعالی او د هغه په رسول ﷺ
- ۱۸۹ ..... پوری مسخری او ټوقی کول:.....
- دایمان او اسلام نهم ناقض او ماتوونکې: د مؤمنانو پرته د کفارو
- ۱۸۹ ..... سره دوستي کول، او په دي کښی دوه کاره شاملیري:.....
- د ایمان او اسلام لسم ماتوونکې: د الله تعالی اودهغه د رسول له
- ۱۹۱ ..... اوامرو څخه سرغړونه:.....
- په دی ایمان ماتوونکي څیزونو پوری ځینی اړوند مسایل:.....
- ۱۹۲ ..... او دغه نواقض دوه درجی لري:.....
- ۱۹۳ ..... لمړئ درجه: ښکاره او څرگند کفر:.....
- ۱۹۳ ..... دوهم درجه: ښکاره او څرگند کفر:.....

دوهمه درجه: هغه ده چه ښکاره او خرگند کفر نه وي، نو هغه بيا

په دوه ډوله دې: ۱۹۴

د مرتد حکم: ۲۰۱

Download From; Aghalibrary.com

د مؤلف سریزه

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ
أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا
هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، أَمَا بَعْدُ:

بي له شکه هغه څه چه بنده ورته د هر څه نه مخکښی ډیر اړین او زده
کول یی ورباندي فرضي او لازمي دي هغه دا دي چه بنده هغه څه زده کړي
چه خپل دین ورباندي صحیح وپیژني، ترڅو پری د الله ﷻ له قهر او غوصی
او د هغه د دردناک عذاب څخه ځان وژغوري، او ورسره د الله ﷻ رحمت
او لویه مهرباني لاس ته راوړي.

ما په دی کتاب کښی د اسلام د مقدس دین بنسټونه او اساسات د ډیرو
آسانو درسونو په شکل راټول کړي دي، ترڅو یو زده کونکي د اسلام د
مقدس دین دغه اساسات او بنسټونه وپیژني، او هم هغه څه نه خبر شي چه یو
بنده ورباندي مسلمان گڼل کیږي، او هم له نورو دینونو څخه د اسلام د

مقدس دین بهتری او غوره والې او بنایست وپیژني، او ددي په مقابل کبسی د کفر له خطر او بدبختی څخه خبر شي، او ددي ترڅنگ هغه څه هم وپیژني چه د بنده دین او ایمان له منځه وړي او یا یی کمزورې کوي ترڅو وکولې شي ځان ورڅخه وژغوري.

خو د یادونی وړ ده چه ما په دی کتاب کبسی د اسلام د اساساتو او بنسټونو څخه یواځی هغه ډیر اړین او مهم مسایل راوړي دي چه پر بنده باندي یی زده کول او ورباندي عمل کول تر هر څه نه مخکبسی فرض او لازمی وي، تر څو د لومړنیو زده کونکو لپاره تگ لاره وي، او د پوهانو لپاره یادگیرنه او نصیحت وي، او د ښوونکو لپاره تیاری او یادونه وي.

د لوی الله ﷻ څخه سوال کوم چه زما دا کار له ما څخه په ډیر ښه ډول قبول کړي، او ورپکبسی برکت واچوي، او خلکو ته پری گټه ورسوي؛ بیشکه الله ﷻ په ډیر ښو صفتونو ستایل شوې اود ډیری لویی خاوند دي.

د شهادت کلمه، معنی او غوښتنی یې

د شهادت کلمی څخه هغه معلوم او معروف الفاظ مراد دي چه:
«أشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن محمداً رسول الله».

دغه دواړه گواهی د اسلامي دین بنسټ او لمړنې رکن دي، په کوم چه یو بنده د اسلام په مقدس دین کښی داخلیري، نو که څوک دغه دواړه گواهیو باندی گواهی ونکړي مسلمان کیدی نشي.

لکه چه عبد الله بن عمر رضي الله عنهما له رسول الله ﷺ څخه روایت کوي چه هغه فرمایلي دي:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَحَجِّ الْبَيْتِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ». [متفق عليه]

ترجمه: «د اسلام دین په پنځه بنسټونو باندی جوړ او ولاړ دي:

لمړې: ددي خبری گواهی کول چه د عبادت او بندگی مستحق او لایق بل هیڅ څوک نشته مگر یواځی الله جلّ جلاله دي، او محمد ﷺ د الله تعالی رینستینی پیغمبر او ستاډي دي.

دوهم: (په شپه او ورځ کښی پنځه وخته پوره له حقوقو سره) لمونځ ادا کول.

دریم: د خپل مال زکات ورکول.

خلورم: د بیت الله شریف حج کول.

پنځم: د رمضان د مبارکی میاشتی روژه نیول». (دا حدیث شریف په

صحیح بخاري شریف او صحیح مسلم شریف کښی روایت شوې دې).

نو په اسلام کښی لمړنې فرض دا دي چه تر هر څه دمخه د لمړني بنسټ

معنی او احکام زده کړل شي؛ ځکه رسول الله ﷺ چه کله معاذ بن جبل رضي الله عنه

یمن ته د يو داعي، بلونکي او بنوونکي په صفت ليرلو نو ورته يي وفرمايل:

«إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ

إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ

قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ... الحديث». [متفق عليه]

ترجمه: «بیشکه ته داسی خلکو ته ورتلونکې يي چه هغوي اهل کتاب

او کتابیان دي، نو لومړې يي باید ددي خبری منلو ته راوبلی چه: نشته وړ،

لايق او مستحق دعبادت او بندگۍ مگر يواځی يو الله جل جلاله دې، او زه -

يعنی محمد ﷺ - دالله تعالی رينښتيني پيغمبر او استاذې يم، که هغوي درسره

دا خبره ومنله، نو بيا ورته وښايه چه الله جل جلاله پر دوي په هره شپه ورځ کښی

پنځه لمونځونه فرض کړي دي...» الحديث.

دا حدیث شریف په صحیح مسلم شریف کښی له ابن عباس رضي الله عنهما څخه

روایت شوې دې.

او په صحیح بخاري شریف کښی يي بيا لفظ داسی دې: «فَلْيَكُنْ أَوَّلَ

مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ عِبَادَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

ترجمه: یعنی «ستا لمرنی بلنه دی هغوي ته دا وي چه هغوي دی یواځی یو الله ﷻ د عبادت او بندگی مستحق او لایق وګڼي...».

ددي خبری بیان او وضاحت د جبریل علیه السلام په هغه اوږد حدیث شریف کښی هم راغلي دي چه په هغه کښی جبریل علیه السلام له رسول الله ﷺ څخه ددین د مراتبو په هکله پوښتنه کوي: چه هغه اسلام، ایمان او احسان دي، او بیا رسول الله ﷺ خپلو صحابه کرامو ﷺ ته وفرمایل: دا پوښتنه کونکي جبریل علیه السلام وو، تاسو ته ددي لپاره راغلي وو چه تاسو ته ستاسو دین درزده کړي.

نو ددین له کارونو څخه تر ټولو لومړني هغه کار چه تر هر څه دمخه یې زده کول فرض دي، هغه هم هغه څه دي چه د جبریل علیه السلام په دغه حدیث کښی راغلي دي.

او ددین لومړنی مرتبه اسلام دي، او د اسلام لومړني بنسټ دغه دوه ګوني ګواهي دي.

لمړې درس:

د «شهادة أن لا إله إلا الله» معنی

یعنی نشته وړ، لائق او مستحق د عبادت او بندګۍ مګر یواځې یو الله تعالی دې.

د «إله» معنی مالوه، یعنی معبود دې، نو ټول هغه عبادتونه او بندګۍ چه د الله تعالی پرته بل چا ته کیږي هغه باطل عبادت دې، او هغه څوک چه د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګۍ کوي هغه مشرک او کافر ګڼل کیږي، لکه چه الله ﷻ فرمایي: ﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾ [المؤمنون: ۱۱۷].

ترجمه: «او هغه څوک چه د الله ﷻ سره بل معبود هم رابلي چه له ده سره هیڅ ډول دلیل ورباندې نشته، نو بیشکه دده حساب کتاب د الله تعالی سره دې، بیشکه شان دادې کافران کامیابیدې او سرفراز کیدې نشي».

نو هیڅکله روانه ده چه د الله ﷻ سره د بل چا عبادت او بندګۍ وشي، دا بل څوک که لیرل شوې پیغمبر وي، او که کوم مقرب ملائک وي، او که د نیکانو او اولیاو له جملې څخه کوم ولي وي، او که ونه، یا تیګه وي، او که کوم بل شې وي؛ ځکه عبادت او بندګۍ یواځې د الله ﷻ حق دې، چه

مونږ الله تعالی د همدی خپلی بندگی او عبادت لپاره پیدا کړي یو، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ [الذاریات: ۵۶].

ترجمه: «ما پیریان او انسانان نه دي پیدا کړي مگر ددي لپاره چه یواځی ځما عبادت او بندگی و کړي».

همداراز فرمایي: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ [الإخلاص: ۱]. «أی پیغمبره خلکو ته بیان کړه چه شان دا دې: چه الله ﷻ معبود برحق همدا یو دې».

همداشان فرمایي:

﴿وَاللَّهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ [البقرة: ۱۶۳].

ترجمه: «معبود برحق او ستاسو د عبادت او بندگی مستحق او لایق یواځی یو معبود دې، نشته بل مستحق د عبادت او بندگی مگر یواځی یو الله ﷻ دې چه ډیر زیات مهربان او ډیر بخښونکې دې».

همداراز الله تعالی په ځای کښی فرمایي:

﴿هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ [المؤمن: ۶۵].

ترجمه: «الله ﷻ هغه ذات دې چه دایمی او ازلي ژوندې دې، نو نشته مستحق د عبادت او بندگی مگر یو الله تعالی دې، نو همدغه الله راوبلی او چیغی ورته ووهی، په داسی حال کښی چه خالص کوونکي یاست الله لره د خپل عبادت او بندگی».

او همدا د توحید معنی ده، او هغه دا چه الله تعالی په عبادت او بندگی

کښی یو وگڼل شي، او یواځی دهمهغه عبادت او بندگي وشي، نو مونږ یواځی د همغه الله تعالی عبادت او بندگي کوو چه یو دې او هیڅ ډول شریک او برخوال نلري.

او دهمدی توحید د تحقیق او پلي کولو لپاره الله ﷻ ټول پیغمبران رالیږلي دي، او همدا توحید د (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) معنی ده، لکه چه الله ﷻ فرمایي: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ [الأنبياء: ۲۵].

ترجمه: «مونږ نه دې لیرلي پخوا له تا خخه هیڅ یو پیغمبر مگر مونږ ورته وحي کړی ده ددي خبری چه شان دا دې نشته لایق د عبادت او بندگي مگر همدا زه یم، نو یواځی ځما عبادت او بندگي وکړی».

همدا شان الله ﷻ په بل ځای کښی فرمایي: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّغُوتَ﴾ [النحل: ۳۶].

ترجمه: «او بی شکه مونږ لیرلي دي په هر امت کښی یو یو پیغمبر په دي خبره چه یواځی د یو الله ﷻ عبادت او بندگي وکړی او د طواغیتو له عبادت او بندگي ځینی ځان وساتی».

الله ﷻ د خپل کتاب په بیلابیلو ځایونو کښی د پخوانیو پیغمبرانو او دهغوی د قومونو قیصی بیان کړي دي، او دا یی راته واضحه کړی ده چه ددغه ټولو پیغمبرانو لمړني دعوت او مسأله توحید او د الله تعالی یووالي ته بلنه وه، او هم یی راته دهغه مومنانو ښه انجام بیان کړې دې چه د پیغمبرانو

دعوت او بلنه یې منلی وه، او دهغه کفارو بد انجام یې رابنډولې دې چه پیغمبرانو ته یې دروغجن ویلي وو، او د الله تعالی سره یې شرک کړې وو، حال دا چه په دغه شرک باندي د الله تعالی لخوا ورته هیڅ کوم دلیل نه وو راغلي.

لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّ إِلَهٍ غَيْرُهُ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ [الأعراف: ۵۹].

ترجمه: «بیشکه یقیناً مونږ لیرلې وو نوح عليه السلام خپل قوم ته پیغمبر، نو هغه ورته ویلي وو: ای څما قومه! عبادت او بندگي وکړی یواځی د یو الله تعالی؛ ځکه نشته تاسو لپاره بل رښتیني مستحق د عبادت او بندگي پرته د الله تعالی څخه بل څوک، بیشکه زه ویریرم پر تاسو د عذاب د هغه ورځی لوی څخه چه قیامت دې.»

همداشان دهود عليه السلام په هکله فرمایي:

﴿وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾ [الأعراف: ۶۵].

ترجمه: «او لیرلې مو وو عادیانو ته د هغوی نسبي ورور هود عليه السلام نو هغه ورته ویلي وو: ای څما قومه! یواځی د یو الله تعالی عبادت او بندگي وکړی؛ ځکه نشته تاسو لپاره د الله تعالی پرته بل معبود برحق، نو آیا تاسو له دغه الله تعالی څخه نه ویریرئ؟»

او د صالح عليه السلام په هکله فرمايي:

﴿وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّي إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾ [الأعراف: ۷۳].

ترجمه: «او ليرلي مو وو ثموديانو ته د هغوی نسي ورور صالح عليه السلام نو هغه ورته ويلي وو: أي خما قومه! يواخي د يو الله تعالی عبادت او بندگي وکړي؛ خکه نشته تاسو لپاره بل د عبادت او بندگي مستحق پرته له الله جل جلاله خخه.»

همداراز دشعيب عليه السلام په هکله الله تعالی فرمايي:

﴿وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّي إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾ [الأعراف: ۸۵].

ترجمه: «او د مدين اوسيدونکو ته الله د هغوی نسي ورور شعيب عليه السلام ليرلي وو، نو هغه ورته ويلي وو: أي خما قومه! يواخي د يو الله تعالی عبادت او بندگي وکړي؛ خکه نشته تاسو لپاره بل د عبادت او بندگي مستحق پرته له الله جل جلاله خخه.»

او د ابراهيم عليه السلام نه هم دغه شان الله جل جلاله حکايت کوي او فرمايي:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٢٦﴾ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ﴿٢٧﴾﴾ [الزخرف: ۲۶-۲۷].

ترجمه: «او ياد کړه هغه وخت چه ويل ابراهيم عليه السلام خپل پلار او قوم ته: بیشکه زه له هغه چا خخه بيزار يم چه تاسو يي عبادت او بندگي کوي، مگر

خو بيزار نه يم د هغه الله تعالی نه چه زه يي پيدا کړې يم، نو هممهغه به راته سمه لار راوښايي».

همداشان الله تعالی فرمايي:

﴿أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَاللَّهُ أَبَايَكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿۱۳۳﴾﴾ [البقرة: ۱۳۳].

ترجمه: «آيا تاسو هغه وخت حاضر وئ کله چه يعقوب عليه السلام ته مرګ راغي، او کله چه يي خپلو ځامنو ته وويل: له ما نه وروسته به د چا عبادت او بندګي کوي؟ ځامنو يي ورته وويل: مونږ به دهغه الله عبادت او بندګي کوو چه ستا معبود دې او هم ستا دپلرونو معبود دې، چه دغه ستا پلرونه ابراهيم اسماعيل او اسحاق عليهم السلام دي، په داسی حال کښی چه ددوي د ټولو معبود همدا يو الله تعالی وو، او مونږ هم همدغه الله تعالی ته غاړه ايسنودونکي يو».

همدغه ډول بلنه يوسف عليه السلام هم په محبس زندان کښی خپلو ملګرو ته وړاندی کړه لکه چه فرمايي:

﴿عَارَبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿۳۹﴾﴾ [يوسف: ۳۹].

يعنی: «آيا مختلف او بيلايل معبودان ښه دي چه عبادت او بندګي يي وشي او که يواځی يو الله جل جلاله چه يو دې او هم قهار دې».

او همدغه دعوت او بلنه زمونږ د خوږ پيغمبر محمد صلى الله عليه وسلم هم وه لکه چه

الله ﷻ ورته فرمایي:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾ قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ
إِلَهُ وَاحِدٌ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٨﴾﴾ [الأنبياء: ١٠٧-١٠٨].

ترجمه: «مونږ ته - أي محمده! - نه یې لیرلې مگر خو مو لیرلې یې
رحمت د عالمیانو لپاره، ورته ووايه أي پیغمبره! بیشکه ما ته وحي کیري
ددي خبری چه بیشکه ستاسو معبود یو الله تعالی دې، نو آیا تاسو غاږه
ایسودونکي یاست هغه ته؟»

زمونږ پیغمبر محمد ﷺ هم په مکه مکرمه کښی دخپل دعوت شروع له
توحید څخه کړی وه، خپل قوم یې دپته راوبللو چه (لا إله إلا الله) کلمه
ووايي او د بتانو له عبادت او بندگي څخه ځان وساتي، نو هغوی اکثر یې
لويي وکړه، او د توحید دعوت له قبلولو څخه یې انکار وکړ، لکه چه الله
تعالی فرمایي:

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٥﴾ وَيَقُولُونَ آتِنَا
لِتَارِكُوا ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ ﴿٣٦﴾﴾ [الصفات: ٣٥-٣٦].

ترجمه: «بیشکه دی کافرو ته چه به وویل شو: چه نشته لایق دعبادت او
بندگي مگر یواځی یو الله تعالی دې، نو دوي یې له منلو څخه انکار او لويي
کوي، او وایي: آیا مونږ پریردو خپل معبودان د یو داسی شاعر په خاطر چه
پخپله لیونې هم دې.»

نو الله تعالی ورته جواب ورکوي او فرمایي چه: ﴿بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ

وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٧﴾ [الصافات: ۳۷]. یعنی: «بلکه هغه څه چې دی پیغمبر

راوړي دي حق دي او د تیرو پخوانیو پیغمبرانو تصدیق یې کړې دي».

نو د توحید کلمه د حق کلمه ده، کومې ته چې له رسول الله ﷺ څخه

پخوانیو پیغمبرانو هم بلنه ورکړې وه، او همدا زموږ د خوږ پیغمبر محمد ﷺ

بلنه هم ده، او د قریشو کافران هم پدې پوهیدل چې د توحید کلمې معنی هم

دا ده چې د الله تعالی پرته د بل هر چا عبادت او بندګي پرېښودل شي.

او توحید تر هغه پورې نه پلې کېږي چې ورسره له شرک څخه پوره

اجتناب او ځان ساتنه نه وي شوي، او هم دا د «لا إله إلا الله» معنی ده.

«أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا

اللَّهُ فَقَدْ عَصَمَ مَنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ». [متفق علیہ].

له دوهم خليفه عمر فاروق رضی الله عنه څخه روایت دې هغه وایي: بیشکه رسول

الله ﷺ فرمایلي دي: «ما ته په جهاد باندي امر شوې دې تر دی چې خلک د

توحید کلمه «لا إله إلا الله» وایي، او هر چا چې دغه د «لا إله إلا الله» کلمه

وويله نو د هغه مال او وینه محفوظه شوه، مگر هغه وخت به محفوظه نه وي

کچیري یې بل حق ورباندي واوخت لکه: قصاص، او داسی نور، او نور

حساب کتاب یې د الله تعالی سره دې»». (دا حدیث شریف په صحیح بخاری او

صحیح مسلم شریف کښی دې).

او کله چې رسول الله ﷺ د وخت پاچاهانو ته دعوتي خطونه استول نو

هغوی یې پکښی توحید او د الله تعالی یووالي ته راوبلل، لکه عبد الله بن

عباس رضی اللہ عنہما روایت کوي چه بیشکه رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم د روم پاچا هرقل ته لیک واستولو، او پکښی یی ولیکل:

((بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ، سَلَامٌ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَّا بَعْدُ: فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ، أَسْلِمَ تَسْلِمًا، وَأَسْلِمَ يُؤْتِيكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ، فَإِن تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ، وَقُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾ [آل عمران: ٦٤]))

[حدیث متفق علیہ]

ترجمه: «د ډیر مهربانه او بخښونکي الله ﷻ په نامه، دا لیک د محمد رسول الله لخوا د رومیانو مشر هرقل ته: د حق په پیروانو دي سلام وي، أما بعد:

بیشکه زه تا ته د اسلام دعوت درکوم، ته مسلمان شه، نو ددنیوي او آخروي عذابونو او خجالتونو څخه به بچ شی، مسلمان شه؛ الله تعالی به درته دوه ځلی اجر درکړي، او که دي له دي بلنی څخه مخ واړولو، نو پر تا باندي د ټولو اریسینو ګناه بار ده». «او اي اهل کتابو! راشی د هغه کلمی منلو ته چه زمونږ او ستاسو تر منځ برابره او اتفاقي ده، او هغه دا چه مونږ او تاسو ټول به عبادت او بندګي نه کوو مګر د یو الله تعالی بندګي به کوو، او له هغه سره به هیڅ شی شریک او برخوال نه منو، او نه به پخپل منځ کښی یو بل سره په خدایي او الوهیت باندي نیسو پرته له الله تعالی څخه، نو که دي

اهل کتابو ددي دعوت او بلنی څخه مخ واړولو نو ورته ووايه: چه تاسو گواهان شی چه مونږ خو مسلمانان او همدغه دالله تعالی حکم ته غاړه ایښودونکي یو». (دا حدیث شریف په صحیح بخاري او صحیح مسلم شریف کښي دي). او رسول الله ﷺ همدا ډول لیکونه د فارس پاچا کسرا، او دقبطیانو پاچا مقوقس، د حبشی پاچا، په عمان کښی جیفر او عیاذ ابني الجندی ته، او په یمامه کښی هوذة بن علي ته، او په هجر کښی منذر بن ساوا ته، او ابن أبي شمر الغسانی ته ولیږل، کوم چه د رسول الله ﷺ په زمانه کښی د خپلو خپلو ملکونو پاچاهان وو.

او په صحیح مسلم شریف کښی د انس بن مالک رضی الله عنه په حدیث کښی راغلي دي چه رسول الله ﷺ د هغه وخت هر پاچا ته لیکونه واستول چه په دغه لیکونو کښی یې هغوی د الله تعالی عبادت او بندگی ته راوبلل. او د ابن عباس رضی الله عنهما څخه روایت دي چه بیشکه رسول الله ﷺ چه کله معاذ رضی الله عنه یمن ته استولو نو ورته یې وویل: «یقیناً ته داسی خلکو ته ورتلونکي یې چه هغوی اهل کتاب دي، نو ته یې لمړې دي ته راوبله چه هغوی الله تعالی په ربوبیت او الوهیت او عبادت کښی یو ومني».

نو توحید او د الله تعالی یو منل په اسلام کښی د شاملیدلو لمړنی دروازه ده، او له توحید پرته هیڅ څوک مسلمانیدي نشي، او هر کله چه یو څوک داسی یوه گناه وکړي چه دا توحید له منځه وړي نو هغه کافر او مشرک کیږي، او د اسلام له مقدس دین څخه بهر شمارل کیږي.

وعن معاذ بن جبل رضي الله عنه أن النبي ﷺ قال له:

«يَا مُعَاذُ! تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ؟». قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا...». [متفق عليه] ترجمه: معاذ بن جبل رضي الله عنه وايي: «بیشکه رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وویل: أي معاذه! ته پوهیږي چه د الله تعالی حق پخپلو بندګانو باندي څه دې؟»

معاذ رضي الله عنه ورته وویل: الله تعالی او دهغه رسول پری ښه خبر دې.

نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وویل: د الله تعالی حق پر خپل بندګانو دا دې چه بندګان د الله تعالی عبادت او بندګي وکړي، او له هغه سره هېڅ شې شریک او برخوال نکړي.

بیا رسول الله صلى الله عليه وسلم وویل: معاذه! آیا ته پوهیږي چه که بندګان د الله تعالی دغه حق ادا کړي، نو ددغه بندګانو حق پر الله تعالی څه دې؟ هغه ورته ورته بیا وویل: چه الله تعالی او دهغه رسول صلى الله عليه وسلم پری ښه پوهیږي.

نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمایل: ددغه بندګانو چه کله دوی د الله تعالی حق ادا کړي، نو ددوی حق پر الله تعالی باندي دا دې چه دوی ته عذاب ورنکړي.» (دا حدیث شریف په صحیح مسلم او صحیح بخاري شریف کښی دې).

نو کله چه یو بنده دا ګواهي وکړي چه «لا إله إلا الله» نو ده په حقیقت کښی داسی ګواهي وکړه چه د الله تعالی پرته ټول هغه څه چه عبادت او

بندګي يې کيږي باطل شيان دي، او پخپل ځان يې هم په دي ګواهي وکړه چه دې به پخپله د الله تعالی پرته د بل هیچا عبادت او بندګي نکوي، او خپل عبادت او بندګي به خاص يو الله تعالی ته ځانګړی کوي، او همدا هغه اسلام دې چه الله تعالی يې له خپلو بندګانو څخه غواړي، لکه چه فرمايي:

﴿قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِي الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [المؤمن: ۶۶].

ترجمه: «ووايه اي پیغمبره! بیشکه زه د الله تعالی لخوا له دی نه منع شوی یم چه عبادت او بندګي وکړم دهغه چا چه تاسو يې عبادت او بندګي کوئ پرته له الله تعالی څخه، او هغه وخت منع شوی یم چه کله راغلي دي ماته واضحه دلايل زما د پروردګار لخوا، او ما ته امر او حکم ددی شوی دې چه زه غاړه کیدم پروردګار د عالميانو ته».

همداراز الله تعالی فرمايي:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾ [البينة: ۵].

ترجمه: «دی خلکو ته امر نه دې شوي مګر خو امر شوي دوی ته ددي خبری چه دوی دی عبادت او بندګي کوي يواځی د الله تعالی، په داسی حال کنبی چه خالص کونکي وي دوی الله تعالی ته د عبادت خپل، او ولاړ وي په حق، او مايل نه وي باطل خوا ته، او بل ددی امر شوي دې دوی ته چه پوره په خپل وخت به ادا کوي د ټولو حقوقو سره لمونځ، او ورکوي به

زکات، او همدا مضبوط دين دي.»

همداشان الله تعالى په بل ځاي کښی فرمايي:

﴿فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ [المؤمن: ۱۴].

ترجمه: «نو وېلی تاسو یواځی الله تعالى لره په داسی حال کښی چه خالص کونکي یاست یو الله تعالى لپاره د عبادت او بندګی خپلی، اګر که بدګڼي دا کار کافران».

او الله جل جلاله په بل ځاي کښی فرمايي:

﴿قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكِّ مِّنْ دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنِ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ [۱۴] وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ [۱۵] وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ [يونس: ۱۰۴-۱۰۶].

ترجمه: «ووایه اي پیغمبره! اي خلکو که چیری یاستی تاسو په شک کښی زما له دين څخه، نو (زما خبره واورئ): زه عبادت او بندګی نه کوم د هغه چا چه تاسو یی عبادت او بندګی کوئ پرته له الله تعالى نه، ولکن زه عبادت او بندګی کوم یواځی د الله عز وجل، هغه الله تعالى چه تاسو ته مرګ راولي، او ما ته امر شوې دي ددي چه زه له مؤمنانو څخه شم، او ما ته امر شوې دي ددي چه سم کړه مخ خپل دين د الله تعالى ته په داسی حال کښی چه ولاړ یی پر حق او مايل نه یی باطل خوا ته، او مه کیره ته له

مشرکانو څخه، او مه رابله پرته له الله تعالی هغه څوک چه گټه نشي رسولې تاته، او نه ضرر رسولې شي تاته، که دغه کار دی و کړ نو بیشکه ته به په دغه وخت کښی له ظالمانو څخه یی.»

خلاصه او لنډه دا چه:

- د «لا إله إلا الله» معنی دا ده چه: نشته معبود برحق مگر خو یو الله تعالی دی.
- توحید تر هغه پوری نشي پلی کیدی چه تر څو له شرک څخه ځان ونه ژغورل شي.
- زموږ د پیدایش هدف: یواځی د یو الله تعالی بندگی کول چه شریک او بر خوال ورسره پکښی نه وي.
- هغه څوک چه د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندگی وکړي هغه مشرک او کافر گڼل کیږي.
- هر پیغمبر خپل قوم توحید ته رابللی او له شرک څخه یی د ځان ساتلو امر ورته کړې دی.
- د رسول الله ﷺ اصلي دعوت او بلنه هم توحید ته وه، او په شروع کښی یی خپل قوم توحید ته راوبللو، او د وخت پاچاهانو ته یی هم لیکونه واستول چه هغوی ته یی پکښی د توحید دعوت ورکړې وو، او خپلو ملگرو ته یی هم امر کړې وو چه دهغوی ددعوت لمړې ټکي دی توحید ته بلنه وي.

- د الله تعالى حق پر بندگانو هم همدا توحيد دې.
- هغه څوک چه په ربوبيت او عبادت او بندگي کښي الله تعالى يواځي يو ونه مني، نو هغه مسلمان کيدې نشي، اکر که ځان ته مسلمان هم ووايي.

دوهم درس: د «شهادة أن محمداً رسول الله» معنی

«شهادة أن محمداً رسول الله»: یعنی دا گواهي کول چه محمد ﷺ د الله تعالی رښتینې پیغمبر دې، نو ددی گواهي مقتضی او غوښتنه دا ده چه یو مسلمان باید ایمان ولري چه الله تعالی خپل پیغمبر محمد بن عبد الله بن عبد المطلب ﷺ ټولو پیریانو او انسانانو ته خپل پیغمبر او استاذې استولې دې، تر څو دوی ته امر وکړي چه یواځی د یو الله تعالی عبادت او بندگي وکړي، او له هغه ټولو شیانو له عبادت او بندگي څخه ځان وژغوري چه له الله تعالی څخه پرته یې عبادت او بندگي کیږي، او هم دوی ته د اسلام د مقدس دین احکام بیان کړي.

همداراز دغه گواهي ددی غوښتنه کوي چه محمد ﷺ د الله تعالی بنده او پیغمبر دې، او هغه د عبادت او بندگي حق نلري، او هیڅکله روا نه ده چه مونږ د هغه په صفت او مدح کښی له حده تیر شو، او د ألوهیت په صفاتو یې وستایو، کوم چه د الله جل جلاله صفات دي.

عن عبد الله بن عباسٍ رضي الله عنهما أنه سمعَ عُمَرَ بنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه يقولُ وهو على المنبرِ: سمعتُ النَّبِيَّ ﷺ يقولُ: «لَا تُطْرُونِي، كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ، وَرَسُولُهُ». [رواه البخاري]

ترجمه: ابن عباس رضی الله عنهما له عمر رضی الله عنه خخه اوریدلي دي هغه وایي ما له رسول الله ﷺ خخه اوریدلي دي چه هغه ویل: «زما په صفت او مدح کنبی له حده مه تیریری لکه چه نصارا د عیسی علیه السلام په هکله د هغه په مدح او صفت کنبی له حده تیر شوي وو (چه هغه ته یي الله، یا د الله تعالی خوي، یا دریم له دریو خخه ویلو)، نو بیشکه زه د الله تعالی بنده یم، نو تاسو هم ووايي: چه «عَبْدُ اللَّهِ، وَرَسُولُهُ» یعنی د الله تعالی بنده او پیغمبر».

او «شهادة أن محمداً رسول الله» له بنده خخه دری غت شیان غواړي:
 ۱/ د رسول الله ﷺ سره محبت کول، بلکه پر مونږ فرض دي چه د رسول الله ﷺ محبت د خپل خان اهل او اولادونو له محبت نه مخکی او زیات وگڼو؛
 حکه انس رضی الله عنه له رسول الله ﷺ خخه روایت کوي چه هغه ﷺ فرمایلي دي:
 «لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ، حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالتَّائِبِ أَجْمَعِينَ». [متفق علیه].

ترجمه: «يو له تاسو خخه مؤمن او مسلمان کیدې نشي تر خو چه هغه ته زه له اولادونو پلار او ټولو خلکو خخه ډیر محبوب نشم»، یعنی د رسول الله ﷺ محبت دی له ټولو خخه مخکی او زیات وي.

۲/ ټول هغه غیبی او غیر غیبی خبری چه رسول الله ﷺ کړي وي هغه باید رښتیا وگڼي، او ایمان پری ولري، نو ټول هغه خه چه له رسول الله ﷺ خخه په صحیح سند ثابت وي هغه حق او رښتیا دي.

۳/ د رسول الله ﷺ پیروي کول، یعنی دهغه ټول امرونه پر خان منل او

پلي کول، او ټول هغه څه چې رسول الله ﷺ ورڅخه منع فرمایلی ده ځان ورڅخه وژغوري.

او «شهادة أن محمداً رسول الله» په اسلامي دین کښی یو لوی اصل او بنسټ دې، بلکه یو بنده په اسلام کښی تر هغه پوری داخلیدې نشي چې تر څو دغه د «محمد رسول الله» گواهي ونکړي چې: محمد ﷺ د الله تعالی بنده او رښتینې پیغمبر دې، نو کله چې یو بنده دداسی یوی گناه مرتکب شي چې ددغه گواهي سره مناقض وي او دغه گواهي ماتوي نو دغه بنده بیا مسلمان کیدې نشي، بلکه هغه کافر او داسلام له مقدس دین څخه مرتد شمارل کیږي.

ځینی هغه شیان چې دغه گواهي ماتوي:

۱/ د رسول الله ﷺ سره بغض او کینه کول، او یا ورته ښکنځل کول، او یا هم ورپوری مسخری ټوکی او ملنډی کول، او یا په هغه احکامو پوری چې رسول الله ﷺ راوړي وي مسخری ټوکی او ملنډی کول، نو که څوک ددغی کارونو مرتکب شي هغه په رسول الله ﷺ باندي کافر بلل کیږي؛ لکه چې الله تعالی فرمایي:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا

فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾ [النساء: ٦٥].

ترجمه: «زما دی ستا په رب باندي قسم وي چې تر هغه پوری دا د ایمان دعوه کونکي مؤمنان او مسلمانان کیدې نشي تر هغه پوری چې دوي په هغه

مسایلو کښی چه ددوي تر منځ پېښېږي تا حکم او فیصله کن ومني، او بیا ستا له فیصلی وروسته - اګر که ددوي په ګټه یا تاوان وي - پخپلو زړونو کښی ستا په فیصلی تنګي محسوس نکړي، بلکه خپل ځان په پوره ډول ستا فیصلو ته تسلیم کړي، او ستا فیصلو ته غاړه کیردي.»

۲/ رسول الله ﷺ دروغجن ګڼل، او یا هم د هغه په رښتینولی کښی شک کول؛ ځکه دروغجن ګڼونکي او شک کونکي دواړو په حقیقت کښی یو شان د هغه ﷺ رښتینولي نه ده منلی، او هغه څوک چه رسول الله ﷺ رښتیني ونه مني او رښتیني یي ونه ګڼي هغه مسلمان او مؤمن نشي کیدی.

۳/ د رسول الله ﷺ له پیروی او اطاعت څخه سر غړونه؛ په دی بهانه چه یا خو ورباندي دغه پیروي فرض نه ده، او یا عامه سر غړونه کوي، چه د رسول الله د اوامرو او نواهیو سره بی پرواهي کوي.

هو، هغه څوک چه په الله تعالی او دهغه په رسول ﷺ باندي ایمان لري، او ځینی هغه ګناهونه تری کیري چه د اسلام او ایمان مناقض او ماتونکي نه وي، نو داسی بنده ګناهګار مسلمان ګڼل کیري، او ددغی ګناه په سبب نه کافر کیري، بلکه ددغسی بنده لپاره مونږ د الله تعالی د عفوی او بخښنی امید کوو، او هم ورباندي ددغی ګناه په سبب له دردناک عذاب څخه ویریرو.

نو هر څوک چه ددغه نواقضو او د «شهادة أن محمداً رسول الله» د ماتونکو ګناهونو مرتکب شي داسی بنده په حقیقت کښی په رسول الله ﷺ باندي ایمان نلري، اګر که هغه په ژبه دغه ګواهي کوي، نو دده حال د هغه

منافقینو په شان دې چه الله تعالی د هغوی په هکله فرمایي:

﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُنْفِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنْفِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾﴾ [المنافقون: ۱].

ترجمه: «کله چه راشي تاته - اي پیغمبره - منافقان، نو وایي دوی: مونږ گواهي کوو چه بیشکه ته خامخا د الله تعالی رسول او پیغمبر یی، او الله تعالی ښه پوهیږي چه بیشکه ته خامخا د الله تعالی رسول او پیغمبر یی، خو - سره له دې هم - الله گواهي کوي چه بیشکه دا منافقان خامخا دروغجن دي په دغه گواهي خپله کښي.»

نو دغه گواهي د یو بنده څخه تر هغه پوری نه صحیح کیږي او تری نه منل کیږي چه تر څو یی ددغه گواهي غوښتنی پرځای کړی نه وي، چه هغه محبت، تصدیق او اطاعت او پیروي ده.

نو دا گواهي یواځی یو څو الفاظ نه دي چه یو څوک یی وویي او مسؤولیت یی پوره شي، بلکه دا د ژوند پوره تگلاره ده، او په همدې باندي دده دعمل دارومدار موقوف دې، او ددې گواهي په تحقیق او پوره عملي کولو باندي د بنده کامیابي او نیکبختي لاس ته ورځي.

او الله تعالی د هیڅ یو بنده هیڅ یو عمل تر هغه پوری نه قبلوي تر څو چه دوه شرطه پکښی پوره نه وي، چه هغه یو یی اخلاص، یعنی چه دغه عمل خاص د الله تعالی د رضامندی لپاره وي، او بل شرط دا چه هغه د رسول الله ﷺ د سنتو او طریقې سره برابر وي.

نو اخلاص د «لا إله إلا الله» د گواهی غوښتنه ده، او متابعت او د رسول الله ﷺ پیروي د «شهادة أن محمداً رسول الله» د گواهی غوښتنه ده.

او هیڅ بنده تر هغه پوری د هدایت پیروان کیدې نشي ترڅو چه یې عمل خاص د الله تعالی د رضامندی لپاره نه وي، او هم پکښی د رسول الله ﷺ د سنتو پیروي نه وي.

او هر عمل چه د رسول الله ﷺ د سنتو مطابق نه وي، نو هغه عمل مردود او باطل دې؛ ځکه چه رسول الله ﷺ فرمایي: «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ». [رواه مُسْلِمٌ من حديثِ عائشةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا].

ترجمه: «هر چا چه داسی یو عمل و کړ چه په هغه باندی زمونږ امر نه وي، نو هغه مردود او باطل دې».

وفي صحيح مُسْلِمٍ أَيْضًا من حديثِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ: «أما بعدُ، فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَالَّةٌ».

او په صحيح مسلم کښی د جابر بن عبد الله رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا په روایت کښی راغلي دي چه رسول الله ﷺ به د خطبې په سر کښی ويل: «أما بعد: بيشکه بهتره خبر ی د الله تعالی کتاب دې، او بهتر هدایت د محمد ﷺ رواړې هدایت دې، او بدترین له کارونو څخه بدعات او په دین کښی نوي کارونه دي، او په دین کښی هر نوي کار او بدعت کمراهي او له دین څخه بي لاري ده».

او مبتدع د رسول الله ﷺ څخه سرغړوونکې او دهغه د رواړې هدایت

څخه بي لاری دې، او له دي بدعت له کبله گمراه دې.

او بدعت په دوه ډوله دې:

لمړې: هغه بدعات چه د هغی په کولو سره بنده کافر کیږي.

دوهم: هغه بدعات چه د هغی په کولو سره بنده فاسق کیږي.

لمړي ډول بدعات هغه دي چه په هغی کښی د اسلام او ایمان له نواقضو او ماتوونکو څخه د کوم ناقض ارتکاب وي، لکه د غیر الله عبادت او بندگي، یا د الله او د رسول الله ﷺ تکذیب او دروغجن گڼل، او یا داسی نور نواقض او ایمان ماتوونکي شيان، نو داسی بنده کافر او له اسلام څخه مرتد شمارل کیږي، لکه هغه خلک چه وايي: قرآنکریم ناقص دې، یا پکښی تحریف شوې دې، او یا هغه څوک چه وايي ددوي مشران په غیو پوهیږي او د غیو علم ورسره دې.

او دوهم ډول بدعات هغه دي چه په هغی کښی د اسلام او ایمان ماتوونکي گناهونه نه وي، لکه د ځینو عبادتونو په ځینو ځایونو یا وختونو پوری خاص کول، یا د ځینو ځایونو او وختونو په ځینو عبادتونو پوری خاص کول، چه دغه تخصیص باندي کوم شرعي دلیل نه وي، لکه (مَوْلِدُ) یعنی د رسول الله ﷺ د پیدایښت په مناسبت جشنونه، اخترونه او میلی کول.

ځکه د رسول الله ﷺ هدایت او لارښوونه تر ټولو ښه هدایت او لارښوونه ده، او د بنده کمال او کامیابي په هغه اندازه ده څومره چه د رسول الله ﷺ د لارښوونی پیروان وي، نو هر څومره چه ډیر ددغه لارښوونی پیروان وي، هومره یی ثواب لوي او په دنیا او آخرت کښی به یی حالت ښه وي، او

هغومره به له شرونو، گناهونو او د رسول الله د لارښوونې د مخالفت او د هغې د سزاگانو څخه و دسلامتیا خوا ته ډیر نژدی وي.

ځکه رسول الله ﷺ هیڅ یو بنده ته د هغه په دین او دنیا کېنې یو امر نه کوي مگر په هغه څه چه ددغه بنده پکښې د دنیا او آخرت خیر وي، او د هیڅ کوم شي څخه یې نه منع کوي مگر په هغه کېنې دده لپاره فساد او ضرر وي.

خو سره له دې هم له جنت څخه تکلیفونه او مشکلات چاپیر دي، او اور څخه شهوات چاپیر دي، نو هغه څوک چه د رسول الله ﷺ په رښتینولۍ باندي باوري وي، هغه به د رسول الله ﷺ د لارښوونې پیروي کوي، او د حرامو شهوتونو څخه به ځان ژغوري، اګر که دده نفس یې غواړي، او همدارنگه که دده د پیروي په لار کېنې ورته کوم تکلیفونه او مشقتونه رسیري نو په هغې صبر کوي؛ ځکه ده ته د ښو او بدو انجامونه وریاد وي، او په همدغه طریقه دې له دردناک عذاب څخه بچ کیري، او په لویو ثوابونو باندي کامیابیري.

او هغه څوک چه د رسول الله ﷺ د لارښوونې مخالفت کوي، او هغه حرام کارونه کوي چه دده نفس یې غواړي، او د خپل نفس په خوشحالی پسې ګرزي، نو دغه بنده له دې نه په امن کېنې نه دې چه ده ته دده په دین او دنیا کېنې دده د ګناه په سبب سزا ورکړل شي؛ لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ

عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾ [النور: ٦٣].

ترجمه: «ویره دي ویریرې هغه کسان چه د رسول الله ﷺ له حکم او امر څخه سرغړونه کوي، (ویره دي وکړي) له دي څخه چه ورته به ورسیرې فتنه، او یا به ورته ورسیرې دردناک عذاب».

نو د ګناهونو کول کله د بنده په دین کښې دداسې فتنې سبب شي چه بنده يې مقابله نشي کولای، نو ګمراه بي لاری او په آخر کښې هلاک شي، او کله کله ددغه ګناه په سبب ورته په دنیا کښې یا په قبر کښې او یا هم په آخرت کښې دردناک عذاب ورسیرې.

او هغه څوک چه د رسول الله ﷺ د لارښوونې پیروان وي، نو هغه د الله تعالی لخوا په امن او اطمینان کښې وي، نه ویریرې، او نه خفه کیرې، او نه له سمی لاری څخه بی لاری کیرې، او نه بدبخت کیرې؛ ځکه هغه له شروع نه د ویری، غمونو، او د دنیا او آخرت له بدبختی څخه د سلامتیا په لاره تللي دي؛ ځکه الله تعالی فرمایي:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾﴾ [المائدة: ١٥-١٦].

«اي اهل کتابو! بیشکه راغلي دي تاسو ته زمونږ پیغمبر، چه بیانوي تاسو ته ډیر هغه څه چه تاسو به پټول د کتاب له مسائلو څخه، او الله له ډیرو

سرغړونو ستاسو څخه عفو هم کوي، بیشکه راغلي دي تاسو ته د الله تعالیٰ لخوا رڼا او کتاب واضح، چه لارښوونه کوي پدي سره الله هغه چا ته چه پیروي کوي د رضامندی د الله تعالیٰ، (لارښوونه کوي) - په طرف د لارو د سلامتیا، او وباسي دوي لره له تیارو څخه رڼا ته په حکم خپل، او لارښوونه کوي دوي ته په طرف د سمی لاری».

او شک نشته چه الله تعالیٰ په خپل پیغمبر ﷺ باندي د رسالت رسونه او ادا کول فرض کړي دي، نو هغه ﷺ هم لکه چه ورته امر شوې وو همغه شان يي دالله دين خلکو ته رسولې دي؛ لکه چه الله تعالیٰ فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾ [المائدة: ۶۷].

ترجمه: «أي پیغمبره! ورسوه هغه دين خلکو ته چه د الله جل جلاله لخوا درته نازل شوې دي».

او همدارنگه پرمونې باندي الله تعالیٰ د رسول الله ﷺ اطاعت او پیروي فرض کړی ده، لکه چه فرمايي:

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلْغُ الْمُبِينُ﴾ [النور: ۵۴].

ترجمه: «ورته ووايه اي پیغمبره! اطاعت او پیروي وکړی د احکامو د الله تعالیٰ او هم پیروي وکړی د اوامرو د رسول الله ﷺ، نو که دوی ددي امر له منلو څخه مخ وگرزولو نو (هیڅ پروا مه کوی؛ ځکه) په پیغمبر باندي دي مسؤولیت او بوج د هغه کار چه په هغه باندي فرض شوې دي، او په تاسو

باندي بوج او مسؤولیت د هغه کار دې چه پر تاسو فرض شوې دې، خو که تاسو پیروي وکړې ددغه پیغمبر نو تاسو به په سمه لار شې، او سمه لار به ومومی، او نشته په پیغمبر باندي مکر تبلیغ او رسوَل ددین دي په واضح ډول».

او په پیغمبر ﷺ باندي د دین د تبلیغ مسؤولیت اچول شوې وو، نو همغه شان چه الله تعالی ورڅخه غوښتلي وو ورسولو او بیان یې کړ، لکه چه رسول الله ﷺ له خلکو څخه د حجة الوداع په ورځ په هغه لویه غونډه کښې وپوښتل: «أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟» یعنی: «خبردار!! آیا ما خپل مسؤولیت او ددین تبلیغ ادا کړ؟» نو خلکو ورته وویل چه: هو، نو بیا رسول الله ﷺ وفرمایل: «اللَّهُمَّ اشْهَدْ» یعنی: «ای الله ته پری گواه شه».

نو مونږ هم شاهدي او گواهي کوو چه رسول الله ﷺ خپل مسؤولیت ادا کړې دې، او دا دین یې خلکو ته پوره رسولې دې، او هغه امانت چه دده په اوږو اچول شوې وو ښه پوره یې ادا کړې دې، او د خپل امت لپاره یې پوره خیرخواهي کړې ده، او د الله ددین په رسولو کښې یې پوره او حقیقي جهاد کړې دې، تر دي چه مرگ ورته راغې، او لدی فاني دنیا څخه رخصت شو. او په مونږ باندي د پیغمبر ﷺ د اتباع او پیروي امانت فرض شوې دې، چه په ظاهر او باطن، په ښکاره او پټه به د هغه ﷺ پیروي کوو، نو که چا دغه امانت پوره ادا کړ هغه کامیاب دې، او له ملامتیا او عذابونو خلاص دې، او د لوی ثواب لاس ته راوړونکې شو.

خو هغه څوک چه ددغه امانت په ادا کښی خیانت وکړي نو هغه په

لوی تاوان سره تاوانی شو، لکه چه الله جل جلاله فرمایي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمْنَتِكُمْ وَأَنْتُمْ

تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾ [الأنفال: ٢٧].

ترجمه: «أي مؤمنانو تاسو خیانت مه کوی د الله تعالی سره او د هغه د

رسول ﷺ سره، او خیانت مه کوی په خپلو امانتونو کښی په داسی حال کښی

چه تاسو پری پوهیږی.»

دریم درس: د الله تعالی او د رسول الله ﷺ پیروي فرض ده

د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کول په اسلام کښی یو مهم اصل او بنسټ دې، او یو بنده تر هغه مسلمان کیدې نشي تر څو چه هغه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ او امر و ته غاړه ایښودونکې نشي، او دا عقیده ولري چه د الله تعالی او دهغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کول فرض دي، نو هغه خلک چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کوي داسی کامیابي ورپه برخه کیري چه د الله تعالی رضامندی، رحمت او لوی فضل په لاس ورځي، او له دردناک عذاب څخه خلاصې مومي، او هغه څوک چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ له امر او احکامو څخه سر غړونه کوي او ورڅخه مخ اړوي نو داسی خلک په ښکاره تاوان باندي تاواني کیري، او ځان د الله تعالی قهر او عذاب ته وړاندی کوي.

او هغه څوک چه دا عقیده لري او گومان کوي چه پر ده د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي فرض نه ده، نو داسی بنده مسلمان کیدې نشي؛ ځکه الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا﴾ [الأحزاب: ۳۶].

ترجمه: «هیڅکله روا نه دي هیڅ مؤمن سړي او نه مؤمنی بنځی ته دا کار - چه کله په یو کار کښی الله تعالی او د هغه رسول ﷺ یوه فیصله وکړي - نو دغه مؤمن سړي او مؤمنی بنځی ته بیا په دغه کار ددوی کښی د بل اختیار لټونه روانه ده، او هغه څوک چه سرغړونه وکړي د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ څخه، نو بیشکه دې بی لاری شو په بی لاریتوب ښکاره سره له حق نه».

همداراز الله تعالی د خپل کتاب په بل ځای کښی فرمایي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطَلُوا
أَعْمَالَكُمْ﴾ [محمد: ۳۳].

ترجمه: «ای مؤمنانو تاسو پیروي وکړئ د الله تعالی او پیروي وکړئ د هغه د رسول ﷺ، او خپل عملونه - د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ په نافرمانی او سرغړونه - مه باطلوی».

او همداراز الله تعالی د خپل کتاب په بل ځای کښی بیا فرمایي:

﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [آل عمران: ۱۳۲].

ترجمه: «او پیروي وکړئ - ای مومنانو - د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ؛ ددی لپاره چه پر تاسو باندي د الله تعالی رحم وکړې شي».

همداراز الله تعالی په بل ځای کښی فرمایي:

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ [۱۳] وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ

حُدُودَهُ وَيُدْخِلُهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٤﴾ [النساء: ۱۳-۱۴].

ترجمه: «او هغه څوک چه پیروي او اطاعت کړي د الله تعالیٰ او د هغه د رسول ﷺ نو الله تعالیٰ به یې داسی جنتونو ته ننباسي چه د هغی د ماڼیو لاندی ویالی بهیري، په داسی حال کښی چه همیشه به وی دوی به دغه جنتونو کښی او همدا لویه کامیابی ده، او - ددی په عکس - هغه څوک چه مخالفت او سرغړونه وکړي د الله تعالیٰ او د هغه د رسول ﷺ، او د الله تعالیٰ له حدودو څخه تیر شي، نو الله تعالیٰ به یې اور ته ننباسي، په داسی حال کښی چه همیشه به وی دوی په دغه اور کښی، او ددی سره سره به ددوی لپاره سپکونکي عذاب هم وي».

همدغه شان الله تعالیٰ په بل ځای کښی فرمایي:

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾﴾ [النساء: ۶۹-۷۰].

ترجمه: «او هغه څوک چه پیروي او اطاعت وکړي د الله تعالیٰ او د هغه د رسول ﷺ نو دوی به د الله تعالیٰ د هغه نیکانو بندگانو سره یوځای وي چه الله تعالیٰ ورباندي خپل نعمت کړې دي، چه هغوی پیغمبران، صدیقین، شهیدان او نور نیکان بندگان دي، او همدوی ډیر ښه دي په ملگرتوب کښی، او دا کار مهربانی ده د الله تعالیٰ لخوا، او الله تعالیٰ کافي دي په علم او پیژندلو د خلکو او د هغوی د اعمالو او رفیقانو کښی».

همدارنگه الله تعالى په بل خاي کښی فرمایي:

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ [الأحزاب: ۷۱].

ترجمه: «او هغه څوک چه پیروي وکړي د الله تعالى او د هغه د رسول ﷺ نو بیشکه دې کامیاب شو په لوی کامیابی سره».

همداډول الله تعالى په بل خاي کښی فرمایي: ﴿وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ

وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا﴾ [الجن: ۲۳].

ترجمه: «او هغه څوک چه مخالفت و سرغړونه وکړي د الله تعالى او د هغه د رسول ﷺ نو یقیناً دده لپاره د جهنم اور دې په داسی حال کښی چه دوی به په دغه اور کښی همیشه وي د تل لپاره».

او په بل خاي کښی بیا فرمایي:

﴿مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ﴾ [النساء: ۸۰].

ترجمه: «او هغه څوک چه د رسول الله ﷺ اطاعت او پیروي کوي، نو هغه په دغه پیروي سره د الله تعالى پیروي کوي».

او د رسول الله ﷺ د پیروي په اهمیت کښی الله تعالى په بل خاي کښی

فرمایي:

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [الحشر: ۷].

ترجمه: «او هغه څه چه تاسو ته یې رسول الله ﷺ درکوي او تاسو ته پری امر کوي نو هغه واخلي او عمل پری وکړئ، او هغه څه چه رسول الله ﷺ تاسو ورڅخه منع کوي نو تاسو ورڅخه منع شی».

نو دا ټول آیاتونه په دی ښکاره دلالت کوي چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کول فرض دي، او هغه خوځ چه د الله او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کوي الله ورته د جنتونو او نعمتونو وعده ورکوي، او هغه خوځ چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ څخه مخالفت او سرغړونه کوي نو الله تعالی يې په دردناک عذاب سره ویروي.

او اطاعت او پیروي داسی کيږي چه اوامر ومنل شي او عمل پری وشي، او هغه شيان چه ورڅخه منع راغلی وي بنده ورڅه ځان وساتي، او همدا د دین اصلي حقیقت دي، او هغه دا چه د الله تعالی په اوامرو عمل وشي، او هغه څه چه ورڅخه يې منع فرمایلی ده ورڅخه ځان وژغورل شي.

او الله جل جلاله دا دین مونږ ته آسان کړې دي، او مونږ يې په داسی څه مکلف کړي نه یو چه زمونږ له توان څخه بهر وي، بلکه په هغه څه مو مکلف کوي چه زمونږ په توان کښی وي، لکه چه الله جل جلاله په خپل کتاب کښی فرمایي:

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ [التغابن: ۱۶].

ترجمه: «د الله تعالی څخه هومره ویريږئ چه ستاسو په طاقت او توان

کښی وي».

همداشان الله تعالی فرمایي:

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ [البقرة: ۲۸۶].

ترجمه: «نه مکلف کوي الله تعالی هیڅوک مگر په اندازه د توان د

هغی».

او په بل ځای کښی فرمایي:

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾ [الحج: ۷۸].

ترجمه: «او نه ده ګرزولې الله تعالی په تاسو باندی په دین کښی کومه

سختي».

او د رسول الله ﷺ څخه ابوهریره رضی الله عنه روایت کوي چه بیشکه رسول الله ﷺ

فرمایلي دي: «إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ». [رواه البخاري].

ترجمه: «بیشکه دا دین آسان دي، او هیچا له دین سره زور نه دي ویلې

مګر دین ورباندی غالب شوي دي».

او د ابوهریره رضی الله عنه په بل روایت کښی له رسول الله ﷺ څخه راغلي دي چه

رسول الله ﷺ فرمایلي دي: «إِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ». [متفق عليه].

ترجمه: «هغه څه چه زه تاسو ورڅخه منع کوم نو تاسو ورڅخه ځان

وساتی، او هغه څه چه تاسو ته پری امر کوم نو څومره چه مو توان وي عمل

پری وکړی».

او د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ او امر دری درجی لري:

لومړی درجه: او هغه دا چه ددغه اوامرو څخه په اسلام باندي پاتي

کیدل او استمرار لازمیږي، چه دالله تعالی په توحید باندي د امر کولو او په

طاغوت باندي د کفر او له هغی څخه انکار کولو، او د اسلام له نواقضو او

ماتونکو څخه ځان ساتلو کښی د الله تعالی د اوامرو او احکامو اطاعت او پیروي وکړل شي.

نو هغه څوک چه ددي درجی اوامرو څخه مخالفت او سرغړونه کوي، او د الله تعالی سره شرک کوي، او یا هم د اسلام له نواقضو او ماتوونکو څخه د کوم ناقض او ماتوونکي مرتکب شي، لکه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ دروغجن گڼل، او یا ددين په کومه مسأله پسې توقي مسخری کول، او یا داسی نورو نواقضو مرتکب شي نو داسی شخص کافر دې او د اسلام څخه وتلې دې.

دوهمه درجه: هغه اوامر چه په هغی باندی بنده له عذاب څخه بچ کيږي، لکه د واجباتو او فرائضو ادا کول، او له محرماتو څخه ځان ساتل، نو هغه څوک چه دا ډول اوامر عملي کوي نو دې د الله په حکم او امر باندی له عذاب څخه بچ کيږي، او ددغه اطاعت او پیروي له کبله له ده سره د الله تعالی لخوا د لوی ثواب وعده ده، او دا درجه د متقینو بندگانو درجه ده.

دریمه درجه: د واجباتو او مستحباتو ادا کولو، او له محرماتو او مکروهاتو څخه د ځان ساتلو اوامر:

او همدا د بندگانو د کمال درجه ده، او ددي ډول اوامرو پوره کونکي د احسان دمرتبې خاوندان دي، له چا سره چه د اوچتو درجو وعده شوی ده، الله تعالی دی په خپل فضل او مهربانی ځمونږ هم دغه درجه په برخه کړي.

او الله تعالی مونږ لپاره دین پوره کړې دې، او په مونږ يي خپل نعمت پوره کړې دې، چه د اسلام دین يي راپوره کړې دې، لکه چه الله تعالی

فرمایي:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ [المائدة: ۳].

ترجمه: «نن ورځ ما تاسو ته ستاسو دین بشپړ کړ، او په تاسو می خپل نعمت تمام او پوره کړ، او ستاسو لپاره می د اسلام مقدس دین ددین په توګه غوره کړ.»

نو د اسلام دین کامل دین دې، او د شریعت احکام یې زمونږ د ژوند ټولو اړخونو ته شامل دي، ځکه خو په دغه شریعت کښی نقص او کمې نشته، او نه پکښی کوم اختلاف او تناقض شته، بلکه دا پوره آسانه او فطرتي دین دې چه د هر وخت او هر ځای لپاره صالح او پکښی چلیري، او د بندګانو ټولو احوالو ته شامل دې.

او هغه څوک چه د الله تعالی او دهغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کوي، نو دې په حقیقت کښی دژوند په هر اړخ کښی سمی خوا ته لار موندونکې دې، لکه چه الله تعالی په خپل کتاب کښی فرمایي:

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ﴾ [الإسراء: ۹].

«بیشکه دا قرآنکریم هغی لاری ته ښودنه کوي چه ډیره سمه ده.»

نو هیڅ بنده د الله تعالی په مخالفت او دهغه له کتاب څخه په سرغړونه کښی د خپل ځان لپاره کومه ښه پایله لاس ته نشي راوړې.

همداشان رسول الله ﷺ فرمایلي دي:

«أَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ» [روه النسائي].

ترجمه: «او بیشکه ډیره بڼایسته او بهترین هدایت او لارښوونه د محمد ﷺ هدایت او لارښوونه ده».

نو د رسول الله ﷺ له لارښوونې څخه بله بڼایسته او بڼه لارښوونه نشته، او هیڅ امکان نشته چه یو بنده دي د رسول الله ﷺ په مخالفت او د هغه له لارښوونې څخه په سرغړونه کومی ښی درجی ته ورسیري، او یا دی ورته کوم خیر په لاس ورشي، بلکه د بنده کمال، خلاصې، نیکبختي او د هدایت لوړی درجی ته رسیدل د هغه د رسول الله ﷺ د اتباع او د هغه د پیروي په اندازه باندي ده، الله جل جلاله فرمایي: ﴿قُلْ يَتَأْتِيهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾ [الأعراف: ١٥٨].

ترجمه: «اي خلکو! يقيناً زه تاسو ټولو ته د الله لخوا پیغمبر او استاذي یم، هغه الله تعالی چه د هغه په اختیار او ملکیت کښی د اسمانونو او ځمکی پاچاهي ده، نو نشته لایق د عبادت او بندگی مگر همغه یو الله تعالی دي چه ژوندي کول او مړه کول کوي، نو تاسو ایمان راوړی په الله تعالی او د هغه په رسول باندي، داسی پیغمبر چه په اصل کښی امي او ناخوانه دي (خو

وحي ورته د الله تعالى لخوا راغلی ده، او داسی پیغمبر چه هغه پخپله هم په الله تعالى او د هغه په کلماتو ایمان لري، ددي لپاره چه تاسو په سمه لار شی.»

نو هغه څوک چه د رسول الله ﷺ اتباع او پیروي کوي همدې په سمه لار دې، او هر څوک چه له ده څخه سرغړونه کوي نو همدې گمراه او بی لاری دې، الله جل جلاله فرمایي:

﴿وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِ ۖ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿١١٥﴾﴾ [النساء: ١١٥].

ترجمه: «او هغه څوک چه مخالفت او سرغړونه وکړي له پیغمبر ﷺ څخه وروسته له هغه چه ده ته ښکاره شو هدایت او لارښوونه د رسول الله ﷺ، او پیروي وکړي د مسلمانانو له لاری نه غیر د بلی لاری، نو مونږ به یې هغه خواته وگرزوو چه دې ورته گرزیدلې دې، او جهنم ته به یې ننباسو، او ډیر بد ځای د ورتللو دې.»

نو هر څوک چه په هر کار کښی د الله تعالى او دهغه د رسول ﷺ څخه سرغړونه کوي، هغه ددغه گناه په سبب فاسق دې، او پخپل دغه کار کښی گمراه او بی لاری دې، اکر که هغه ځان ته بانی لټوي چه یا یې کوم مصلحت لټولو، او یا هم د کومی مفسدی مخنیوی یې کولو؛ ځکه د الله

تعالی څخه په سرغړونه هیڅ ډول مصلحت لاس ته نه راځي، او همدارنگه د الله تعالی په قهر کولو باندي د هیڅ ډول مفسدو مخه نه نیول کیږي.

او هر څوک چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ څخه په سرغړونه باندي امر کوي او دا کار خلکو ته ښه ښکاره کوي نو دا شخص شیطان دي، هغه که بشري شیطانان وي او که جني شیطانان وي؛ ځکه د اسلام څلورم خلیفه علي بن ابي طالب ﷺ فرمایي:

«لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ». [رواه أحمد ومسلم].

ترجمه: «یعنی د الله تعالی په مخالفت او سرغړونه کښی د هیچا اطاعت او پیروي روانه ده».

او په دی کښی ټول هغه څوک شامل دي چه په عقیده، عباداتو او معاملاتو او د ژوند په نورو اړخونو کښی د الله تعالی په مخالفت او سرغړونه امر کوي او دغی خوا ته خلک بلي.

همدارنگه هر څوک چه د بدعت یا د رسول الله ﷺ له طریقې څخه بلی طریقې ته بلنه ورکوي، نو دغه شخص پخپله هم ګمراه او بی لاری دي، او نور هم له سمی لاری بی لاری کوي، الله سبحانه و تعالی فرمایي:

﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ

عَنْ سَبِيلِهِ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾ [الأنعام: ١٥٣].

ترجمه: «او بیشکه دغه مخکښی بیان شوی شیان ځما خوا ته لار ده

سمه، نو پدغه لار پسی ورپسی شی او پیروي يي وکړی، او پیروي مه کوی
د نورو لارو؛ ځکه په دغه سبب به د الله تعالی لاری نه بي لاری شی، او په
همدی کار باندي الله تعالی تاسو ته وصیت او کلک امر کوي ددی لپاره چه
تاسو د هغه د مخالفت او سرغړونی څخه ځان وساتی.»

څلورم درس: د توحيد فضيلت

د توحيد معنى: خپل دين او عبادت او بندگي يواځى يو الله تعالى لپاره خاص كول، او همدا توحيد په اسلام كښى د يو بنده د داخلیدو لپاره لومړنې شرط دى.

او همدا توحيد د «لا اله الا الله» د گواهي معنى ده، نو هغه څوك چه پخپل عبادت او بندگي كښى همدا يو الله تعالى يو ونه گڼي، داسى بنده مسلمان كيدې نشي، اكر كه هغه د مسلماني دعوا هم كوي، او په ژبه د «لا اله الا الله محمد رسول الله» كلمه هم وايي، نو دده دا كلمه ويل تر هغه پورى نه صحيح كيږي چه تر څو يې د هغى د غوښتنو موافق عمل نه وي كړې، او هغه دا چه خپل دين عبادت او بندگي يواځى يو الله تعالى ته خاص كړي، او د الله تعالى پرته د نورو معبودانو له بندگي او عبادت څخه ځان بلكل لرى وساتي، او د شرك او مشركينو څخه خپله بيزاري اعلان كړي، لكه چه الله سبحانه و تعالى فرمايي:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ۗ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾ [البقرة: ٢٥٦].

ترجمه: «نشته زور زیاتي په دین کښی، ځکه واضح او ښکاره شوی ده سمه لار له کړی لاری څخه، نو که څوک کفر او انکار وکړي له منلو د طاغوت څخه، او ایمان راوړي په یو الله تعالی باندی، نو یقیناً ده منگولی لگولی په ټینګه رسی باندی چه هیڅ شکیدل نشته هغی لره، او الله تعالی اوریدونکي او پوهه دي.»

همداشان الله په بل ځای کښی د مؤمنانو په صفت کښی فرمایي:

﴿وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الظُّلُمَاتِ أَن يَعْْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ

فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٧﴾ [الزمر: ١٧].

ترجمه: «او مؤمنان هغه کسان دي چه ځان ساتي له عبادت او بندګی د طاغوت څخه، او راوګرزي په عبادت او بندګی خپلی کښی یواځی الله تعالی ته، نو د همدوی لپاره زیرې دي، نو اي پیغمبره زیرې ورکړه زما بندګانوته.»

او همدارنګه الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَن

أَعْبُدُوا اللَّهَ وَأَجْتَنِبُوا الظُّلُمَاتِ ﴿٣٦﴾ [النحل: ٣٦].

ترجمه: «بیشکه مونږ لیرلي دي په هر امت کښی یو پیغمبر او استاذي په دي خبره چه عبادت او بندګي وکړي یواځی د یو الله تعالی او ځان وساتي د عبادت او بندګی د طاغوت څخه.»

او طاغوت هر هغه چا ته ویل کیږي چه د الله تعالی نه غیر یي عبادت

اوبندګي کیږي، او هغه ورباندی راضي وي.

نو د توحید لوی فضیلت دادې چه هغه د اسلام اصل، بنیاد او بنسټ

دې، او د يو بنده په اسلام کښې داخلیدل پرته له توحيد منلو څخه نه صحيح کيږي.

د موحد ثواب په ټولو ثوابونو کښې لوی دې: او هغه د الله عز وجل رضامندي، له اوره خلاصې، او جنت ته ننوتل، او د الله تبارک و تعالی لیدل دي.

لکه چه معاذ بن جبل رضي الله عنه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه روایت کوي چه هغه فرمایلي دي:

«مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ». [رواه البخاري].

ترجمه: «نشته داسی یوه بنده چه هغه د «لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله» گواهي وکړي، او دا گواهي يې په رښتيني او له زړه څخه وي، مگر خو الله تعالی يې په اور باندي حرام کړي».

همدارنگه عبادة بن صامت رضي الله عنه وايي چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي دي:

«مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ». [متفق عليه]

ترجمه: «هغه څوک چه گواهي وکړي چه نشته لایق د عبادت او بندگی مگر یو الله تعالی دې، په داسی حال کښې چه یو دې او هیڅ ډول شریک او برخوال نلري، او دا گواهي وکړي چه محمد صلى الله عليه وسلم د الله تعالی بنده او پیغمبر دې، او عیسی عليه السلام د الله تعالی بنده او پیغمبر دې او (پیدا شوې دې په)

هغه کلمه چه مريم عليها السلام ته يي ورغورزولی وه، او د الله تعالی لخوا روح دې، او همدا گواهي وکړي چه جنت حق دې، اور حق دې، نو الله تعالی به يي جنت ته داخل کړي، سره له هغه عمله چه ده کړې وي، یعنی اکر که ډير ښه نه وي، او يا دا معنی چه داخل به کړي الله ده لره جنت ته په هغه درجه چه ده يي عمل کړې وي، یعنی ننوتل جنت ته په توحيد دي، او تفاوت ددرجاتو بيا په اعتبار د عمل سره دې».

نو د موحد مؤمن سره الله تعالی د جنت وعده کړی ده اکر که ده ځینی گناهونه هم کړي وي، ځکه کیدې شي دغه نور گناهونه چه له شرکه راتپت دي الله تعالی يي ورته وبخښي او عفو ورته وکړي، او يا به ورته د هغه گناه په اندازه عذاب په دنيا کښی ورکړي، يا په قبر کښی او يا د قیامت په میدان کښی او يا په اور کښی، خو په آخر کښی دې د الله تعالی په حکم جنت ته ځي.

او هر چه مشرک دې نو دده خو په ټولو کښی لویه سزا ده، او هغه د الله عزوجل قهر غصه او تل تر تله د جهنم په اور کښی پاتی کیدل او د الله عزوجل له لیدلو څخه بی برخی کیدل، الله تعالی فرمایي:

﴿إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا

لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿۷۲﴾ [المائدة: ۷۲].

ترجمه: «بیشکه شان دادې هغه څوک چه شریکوال او برخوال ومني د الله تعالی سره نو یقیناً حرام کړ الله پر ده باندي جنت، او ځاي د ورتللو دده اور دې، او نشته د ظالمانو لپاره هیڅوک مددگار».

همداراز په بل ځاي کښی الله تعالی فرمایي: ﴿كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ

لَمَحْجُوبُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٦﴾ [المطففين: ١٥-١٦].

ترجمه: «هيڅکله داسی نه ده لکه چه دا کافر يي وايي، بيشکه دوی به په دغه ورځ د قیامت له خپل رب او پروردگار څخه پناه او په پرده کښی وي (یعنی د الله تعالی د دیدار او لیدنی له نعمت څخه به بي برخی وي)، او بیا به بيشکه دوی جهنم ته داخلیدونکي وي».

او شرک داسی ګناه ده چه الله عزوجل يي نه بخښي، او نه له مشرکینو څخه عفو کوي، بلکه دوی که په شرک باندی مړه شي او توبه ورڅخه ونه باسي، نو ددوی لپاره يي د تل لپاره دردناک عذاب واجب او فرض کړي دي، چه خامخا به ورته رسيږي، لکه چه الله ﷻ فرمايي:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ١١٦].

ترجمه: «بیشکه الله عزوجل بخښنه نه کوي د شرک د ګناه، او بخښي هغه ګناه چه له شرک پرته وي هغه چا ته چه د الله عزوجل ورته خوښه شي، او هغه څوک چه د الله ﷻ سره شریک او برخوال ومني نو یقیناً دې ګمراه او بی لاری شو په ګمراهی لری سره له حق نه».

او عبد الله بن مسعود ﷺ له رسول الله ﷺ څخه روایت کوي چه هغه فرمایلي دي: «مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ نِدًّا دَخَلَ النَّارَ وَقُلْتُ أَنَا مَنْ مَاتَ وَهُوَ لَا يَدْعُو لِلَّهِ نِدًّا دَخَلَ الْجَنَّةَ». [رواه البخاري].

ترجمه: «هغه څوک چه مړ شو په داسی حال کښی چه هغه د الله عزوجل څخه پرته بل څوک رابللو او چیغه يي ورته وهله نو هغه به اور ته

ننوخې».

ابن مسعود رضي الله عنه وايي: او ما ورسره وويل: هغه خوڪ چه مړ شو او هغه له الله تعالى سره شريك نه رابلي نو هغه به جنت ته داخل شي.

د شرك معنى دا ده چه د الله عزوجل د عبادت او بندگي ترڅنگ د بل چا عبادت او بندگي هم وشي، او دغه غير الله د الله عزوجل سره په عبادت او بندگي كښي شريكوال او برخوال وگڼل شي، خو خوڪ چه د الله تعالى سره بل خوڪ شريكوال او برخوال ومني نو دده مخكنې نيك عمل تباه او برباد او دې له تاوانيانو څخه كيږي؛ لكه چه الله تعالى فرمايي: ﴿وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكَتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾﴾ [الزمر: ٦٥-٦٦].

ترجمه: «او بيشكه وحى شوى ده تاته - اي محمد صلى الله عليه وسلم - او هم وحى شوى ده هغه پيغمبرانو ته چه له تا څخه مخكښي وو، وحى شوى ده ددى خبرى چه كه تا شرك وكړ د الله تعالى سره نو خامخا برباد به شي ستا نيك عمل او خامخا ته به د تاوانيانو له جملې څخه شى، بلكه ته عبادت او بندگي وكړه يواځى د يو الله عزوجل، او ته د شكرگزارو له جملې څخه شه».

١٢ / دتوحيد دوهم فضيلت: او هغه دا چه توحيد د هر عمل د قبول لپاره اساسي شرط دې، نو د مشرك ټول اعمال الله تعالى ته د منلو او قبلولو وړ نه دي، بلكه د اسلام دين څخه بل هر دين د الله تعالى په وړاندې د منلو او قبلولو وړ نه دې، لكه چه الله عزوجل فرمايي:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ

الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾ [آل عمران: ۸۵].

همدارنگه الله جل جلاله د ډيرو انبياؤ له يادونى وروسته فرمايي:

﴿وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [الأنعام: ۸۸].

ترجمه: «او کچيرى بالفرض دغه انبياء -عليهم السلام- هم شرک وکړي نو ددوى کړي نیک عملونه به برباد او ابته شي».

او د کفارو په هکله الله ﷻ فرمايي:

﴿وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْثُورًا﴾ [الفرقان: ۲۳].

ترجمه: «او قصد کړې دې مونږ هغه عمله ته چه دوى کړې وي، نو وگرزوو مونږ هغه لره ګرد او غبار او دوږه الوزولى شوى».

نو د مشرک عمل برباد او نامنل شوې دې؛ ځکه الله عزوجل د هيڅ مشرک څخه هيڅ يو عمل نه قبلوي.

او ددى پر عکس د مؤمن موحد عمل د الله تعالى په وړاندې مقبول او منظور دې اګر که لږ هم وي، بلکه دغه لږ عمل ورته الله ﷻ څو چنده زياتوي.

۱۳ د توحيد بل فضيلت دادې چه د مؤمن موحد په زړه کښى آرام، قلبى سکون، او زړه يي مطمئن وي؛ ځکه چه موحد يواځى يو پروردګار رابلي، چه هغه اوريدونکې ليدونکې او په هر څه پوهه، توان لرونکې مهربان او رحم کونکې دې، ټول اختيارات د هغه په لاس کښى دي، ګټه او تاوان رسول د هغه په لاس کښى دي.

نو نشته لايق د عبادت اوبندګى مګر همدغه يواځى يو الله ﷻ دې، او

مؤمن د همدغه يو الله عزوجل عبادت او بندگي کوي، به هماغه باندي توکل او اعتماد کوي، او د هغه د رحمت او مهرباني امید لري او د هماغه د عذاب څخه ويريري، او د هماغه په خوشحالي او رضامندی پسی ورپسی وي، او د هغه فضل اورحم پسی اوړي راوړي، او د هغه زړه د الله تعالی په ذکر باندي مطمئن وي، په الله تعالی باندي د اعتماد له کبله له بل هرچا څخه بی پروا وي، او له همدی سببه عزتمند او قوي وي، په يو الله توکل کوي، له بل چا څخه نه ويريري او نه هم خفه کيږي، او نه گمراه او بی لاری کيږي او نه به بدبخته وي.

خو په مقابل کښی مشرک د الله پرته خپل مشکل ته هغه څوک رابلي چه نه ورته گټه رسولي شي او نه ورڅخه ضرر دفع کولې شي، د الله تعالی پرته د نورو ډيرو معبودانو ترمنځ دده زړه حيران وي، حال دا چه هغوی ټول دده له بلنو او چيغو څخه ناخبره وي.

الله تَعَالَى د يوسف عليه السلام دعوت رانقلوي چه فرمايي:

﴿أَرْبَابٌ مُّتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ [يوسف: ۳۹].

ترجمه: «آيا ډير معبودان چه سره مختلف وي غوره او بهتر دي او که يواځی يو الله تعالی چه يو او زورور دې».

همدارنگه الله تعالی فرمايي:

﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ

هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [الزمر: ۲۹].

ترجمه: «مثال بيانوي الله تعالی د يو غلام (مريي) سړي چه په هغه کښی

شريكان وي يو له بل سره مخالف، او د بل غلام (مريي) سړي چه هغه ځانته د يو سړي وي، آيا دوي دواړه سره په صفت د ژوند او راحت كښي سره برابر دي؟ (بلکه نه دي برابر) نو ټول د كمال صفتونه خاص يو الله تعالى لره دي خو ډير له دوي څخه نه پوهيږي.»

همداراز فرمايي:

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَفْلُونَ ﴿٦﴾ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾﴾ [الأحقاف: ٥-٦].

ترجمه: «او څوك دې ډير كمراه او بې لارې له هغه چا څخه چه رابلي د الله تعالى پرته هغه څوك چه كه دې ورته اواز كوي او رابلي يې نو تر قيامته پورې دده اواز نه اوري، او نه ورسره كومك او مرسته كولې شي، بلکه هغوى دده له رابللو څخه ناخبره دي، او كله چه خلك د قيامت په ورځ راژوندي او راغونډ كړل شي نو دا معبودان به له دغه عابدانو سره دښمني كونكي وي، او ددوى په عبادت او بندگۍ به كفر كونكي او انكار كونكي وي.»

همدارنگه الله عزوجل په بل ځاي كښي فرمايي:

﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾﴾ [الأنعام: ٨٢].

ترجمه: «هغه كسان چه مؤمنان دي او گډو كړې يې نه دي د خپل ايمان سره شرك، نو همدغه خلك ددوي لپاره امن دي او همدوى په سمه لار

دي.»

رسول الله ﷺ دلته په دي آيت شريف كښي د «ظلم» معنی په شرك سره كړي ده، او په دليل كښي يي د سورت لقمان هغه آيت شريف پيش كړي دي چه پكښي راځي:

﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ [لقمان: ۱۳].

ترجمه: «بیشکه شرك ډیر لوی ظلم دي.»

۴/ د توحيد له فضايو څخه څلورم فضيلت دادې چه توحيد د الله عزوجل د محبت لپاره ډير لوی سبب دي چه لدي كبله الله تعالى له بنده سره محبت كوي، او همدارنگه ډير برکتونه د الله ﷻ له محبت څخه لاس ته راځي لکه: د گناهونو بخشش، له سختو سختيو څخه خلاصې، د نيكيو دوچنده كيدل، ددرجاتو پورته كيدل، د شرونو او آفتونو څخه د الله تعالى حفاظت، د دښمنانو د پلمو شنډول، او د سوچونو او غمونو ختمول، د نعمتونو او برکتونو لاس ته راتلل، د عذابونو او عقوبتونو څخه بچ كيدل، او د نفس او شيطان له غلامۍ او مرييتوبه، او د بنده له بندگۍ څخه آزادي، د ايمان او اخلاص خوږوالي او خوند څكل، او د الله تعالى ملاقات ته شوق او له تورو تيارو څخه رهاگانو ته وتل، چه د شرك له تورو تيارو څخه د توحيد سپينۍ رڼا ته ووځي، او د گناه له ذلت او خواری څخه د الله اطاعت او پيروي عزت ته ووځي، او د جهل او ناپوهۍ څخه د علم او پوهۍ رڼا ته ووځي، او د شك او حيرانتيا څخه يقين ته ورشي، او د گمراهۍ له ډيرو لارو څخه د الله ﷻ يوی سمی لاری ته برابر شي.

د موحدينو تر منځ تفاضل:

مسلمانان د توحيد په تحقيق كښي سره يو شان نه دي، بلكه ددوي تر منځ سره په درجو كښي ډير توپير وي، او هر څومره چه يو بنده كښي د الله تعالي لپاره اخلاص ډير وي، نو هومره يي د توحيد له فضايلو څخه برخه لويه وي، او په همدغه اندازه يي د الله تعالي د رضامندي ولايت مهرباني رحمت او برکتونو او په دنيا او آخرت كښي د ثوابونو برخه لويه وي.

او دده د اخلاص په اندازه د شيطان له سلطې او ضررونو څخه دده خلاصيدل هم وي، لكه چه الله تعالي د شيطان د قسم او سوگند په هكله چه هغه به بنيادمان بي لاري كوي، نو الله تعالي وفرمايل: ﴿قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَنٌ إِلَّا مَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾﴾ [الحجر: ٣٩-٤٢].

ترجمه: «وويل شيطان: اي پروردگاره! لدي كبله چه زه دى بى لارى كړم، نو خامخا به بنايسته بنكاره كوم دى بنيادمانو ته ددنيا څيزونه او ژوند، او همراه او بى لارى به كړم دوى ټول، مگر خو به همراه او بى لارى نشي، بلكه بچ به شي هغه ځيني خاص بندگان ستا، نو وويل ورته الله ﷻ: دغه ځما لار ده ما طرف ته سمه، بيشكه نشته تا لره ځما پر بندگانو باندى كوم زور، مگر هغه څوك چه ستا پيروي كوي د ځينو بى لارو او همراهانو او سرکښانو او سرغړوونكو څخه.»

او په بل ځاي كښي الله عزوجل فرمايي:

﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٩٨﴾ إِنَّهُ

لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٩٩﴾ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ
عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٠﴾ [النحل: ۹۸-۱۰۰].

ترجمه: «کله چه ته قرآنکریم لولی نو پناه وغواړه په الله تعالی پوری له رټلې شوي شیطان څخه؛ بیشکه نشته شیطان لره زور او توان په هغه کسانو چه کامل ایمان لرونکي دي، او په خپل رب او پروردگار باندي توکل او اعتماد کوي، بیشکه دهغه زور او توان په هغه چا بر دې چه له شیطان سره دوستي کوي، او په هغه کسانو چه شیطان د الله تعالی سره شریکوي په عبادت او بندگی کښی.»

نو هغه څوک چه په توحید او اخلاص کښی د احسان درجی ته ورسیري، او د شرک اکبر او شرک اصغر له شهبو څخه خلاص وي، او د الله عزوجل داسی عبادت او بندگی کوي لکه دې چه الله تعالی وینی، نو داسی کسان جنت ته پرته له کوم حساب کتاب څخه داخلیري، او هلته هم د جنت لوړی لوړی درجی لاس ته راوړي، الله دی په خپل فضل او مهربانی زمونږ برخه هم پکښی وکړي.

پنجم درس: د دين اسلام معنى

الله ﷻ فرمايي:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ [آل عمران: ۱۹].

ترجمه: «بیشکه صحیح او قبول دین د الله عزوجل په وړاندې یواځې د اسلام مقدس دین دې».

همدارنگه یې فرمایلي دي:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ

الْخَاسِرِينَ ﴿۸۵﴾ [آل عمران: ۸۵].

ترجمه: «او هغه څوک چه لټوي د اسلام مقدس دین څخه پرته بل دین، نو هیڅکله به ورڅخه ونه منل شي، او حال دا چه داسې بنده به په آخرت کښې له تاوانیانو څخه وي».

همداراز فرمایي:

﴿فَاللَّهُكُمْ إِلَهٌُ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُحْبِتِينَ ﴿۳۴﴾ [الحج: ۳۴].

ترجمه: «نو معبود برحق ستاسو یو معبود دې (چه الله عزوجل دې)، نو همدغه الله تعالی ته تسلیم او غاړه ایښودونکي شی، او زیرې ورکړه اي پیغمبره عاجزي کونکو ته».

او په بل ځاي كښی فرمایي:

﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ إِذَا سَلِمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا
وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠﴾﴾ [آل عمران: ۲۰].

ترجمه: «او ووايه اي پيغمبره اهل كتابو او اميانو (يعني مشركينو) ته: آيا تاسو اسلام راوړی؟ نو كه دوى اسلام راوړ نو دوى هم په سمه لار شو، او كه يي له اسلام څخه مخ وگرزولو، (نو ته غم مه كوه) په تا باندى فقط رسول د حق دي، او نور نو الله ﷻ ښه ليدونكي دي خپلو بندگانو لره او د هغوى عملونو لره».

همدا ډول الله ﷻ په بل ځاي كښی فرمایي:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ﴾ [النساء: ۱۲۵].

ترجمه: «او څوك دې ډير ښايسته په دين كښی له هغه چا نه چه تابع كړې او تسليم كړې يي دې مخ خپل يو الله عزوجل ته، په داسی حال كښی چه دی نيك عمل كونكي هم وي».

نو د اسلام معنى: په دين او عبادت او بندگي كښی يو الله خاص كول، او د الله تعالى او امر او احكامو ته غاړه اښودل.

او اسلام د عقيدی او شريعت دواړو نوم دي، نو د عقيدی اساس صحيح علم دي، او شريعت نه مراد هغه احكام دي چه په بنده باندي يي منل او عملی كول فرض دي، الله عزوجل فرمایي:

﴿وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ

وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ﴿٥﴾ [البينة: ٥].

ترجمه: «دی خلکو ته امر نه دې شوې مگر ددی خبری چه عبادت او بندگي وگړي د يو الله عزوجل په داسی حال کښی چه خالص کونکي وي الله لپاره ددين او عبادت خپل، او په داسی حال کښی چه کلک ولاړ وي پر حق او مايل نه وي باطل خوا ته، او پوره پر وخت له آدابو سره ادا کوي لمونځ، او ورکوي زکات او همدا کارونه محکم دين دې چه مستقيم دې او هيڅ کوروالې پکښی نشته».

نو يو بنده تر هغه پوری مسلمان کيدې نشي تر څو چه دوه شرطونه پوره

نکړي:

لومړې: د دين، عبادت او بندگي يواځی يو الله تعالی لپاره خاص کول، نو الله عزوجل به په عبادت او بندگي یو گڼي، او له شرک څخه به ځان ساتي.

دوهم: الله عزوجل ته غاړه اښودل، چه د هغه او امر به مني او پر ځان به يي عملي کوي او له منع شوو شيانو څخه به اجتناب او ځان ساتي. نو هغه څوک چه په عبادت او بندگي کښی يواځی يو الله خاص کوي، او د هغه او امر ته غاړه ږدي همدا بنده مسلمان او رښتيني مؤمن دې.

له دی تفصيل څخه ښکاره شوه چه مشرک مسلمان کيدې نشي؛ ځکه ده خپل دين او عبادت يو الله عزوجل ته خاص کړي نه دي، همداډول د الله تعالی له عبادت او بندگي څخه تکبر کوونکي هم مسلمان کيدې نشي؛

خکه هغه د الله تعالی او امر ته غاړه ایښی نه ده، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ﴾

وَمَنْ يَسْتَنْكِفَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا ۱۷۲
فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِّنْ
فَضْلِهِ ۗ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۱ وَلَا
يَجِدُونَ لَهُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا ۱ وَلَا نَصِيرًا ۱۷۳ ﴿ [النساء: ۱۷۲-

.[۱۷۳

ترجمه: «هیڅکله بد نه گڼي مسیح عیسی علیه السلام چه هغه دی د الله تعالی بنده وي، او نه بد گڼي دا کار الله تعالی ته نزدی او مقرب ملایکی، او هغه خوګ چه بد وگڼي بندگي د الله تعالی او ځان لوی وگڼي، زر دې چه الله عزوجل به یې خپل ځان طرف ته راغونډه کړي، نو هغه کسان چه مؤمنان دي او نیک عملونه کوي نو پوره به ورکوي هغوي ته د هغوی اجر ونه، او ورزیاتوي ورته فضل او مهرباني خپله، او هر چه هغه کسان دي چه بد گڼي بندگي د الله تعالی او ځان لوی گڼي نو عذاب به ورکړي هغوی ته دردناک عذاب، او نه به مومي دوی پرته له الله تعالی څخه خوګ دوست او نه مرسته کونکي».

او مسلمانان د اسلام په بنایست او ښه والي کښی سره یو شان نه دي، بلکه دوی یو له بل سره په بهتری کښی توپیر او فرق لري، څومره چه د چا اخلاص بهتر وي، د الله تعالی تابعداري او پیروي یې کامله وي نو هومره هغوی له نورو څخه بهتر او په درجو کښی لوړ وي.

نو دوی هم د دین په هغه دری درجو باندي ویشل شوي دي چه رسول

الله ﷺ د جبریل علیه السلام په هغه اوږد حدیث شریف کښی بیان کړي دي، او هغه دا چه: ۱/ مرتبه د اسلام، ۲/ مرتبه د ایمان. ۳/ مرتبه د احسان.

او په ټولو مرتبو کښی بهتره او غوره مرتبه د احسان مرتبه ده، او ورپسې د ایمان مرتبه او آخرنی یی د اسلام مرتبه ده، نو هر مؤمن مسلمان دې، خو هر مسلمان د مؤمن مرتبې ته نشي رسیدې.

او د اسلام ارکان پنځه دي لکه چه د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما په حدیث شریف کښی راغلي دي چه رسول الله ﷺ فرمایلي دي:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ» [متفق عليه].

ترجمه: «اسلام پر پنځه بنسټونو باندي جوړ دې:

۱/ د «أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله» کواهي

کول، چه معنی یی مخکښی تیره شوه.

۲/ د لمونځ پوره په خپل وخت کښی له ټولو حقوق سره ادا کول.

۳/ د زکات ورکول.

۴/ د بیت الله شریف حج کول.

۵/ او د رمضان د مبارکی میاشتی روژه نیول.»

دا حدیث شریف په صحیح بخاري او صحیح مسلم شریف کښی دې.

همدارنگه د معاذ بن جبل رضی الله عنه په روایت کښی رسول الله ﷺ فرمایي:

«رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ، وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ، وَذُرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ

اللّٰهُ». [رواه أحمد من حديث مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رضي الله عنه].

ترجمه: «د ټولو کارونو سر او مهم کار اسلام دې، او د اسلام ستن بیا لمونځ کول دي، او د کوپي سريي د الله تعالی په لار کښی جهاد کول دي». مؤمنان سره په ایمان کښی هم یو شان نه دي، بلکه دوی په ایمانونو کښی سره توپیر لري: نو ځینی یی په ایمان کښی له ځینی نورو څخه زیات وي؛ ځکه ایمان په اصل کښی د زړه تصدیق او په ژبه وینا او په اندامونو باندي عمل کولو ته وایي، چه نیکو اعمالو باندي زیاتیري او په ګناهونو باندي کمیري.

او هر څومره چه دیو بنده د زړه تصدیق قوي او مضبوط وي او وینا او عمل یی له نورو ښایسته وي، نو د هغه د هغه ایمان هم له هغوی څخه لوی وي.

او کله چه یو بنده ګناه وکړي نو دده ایمان کم شي، خو کله چه بیرته توبه وباسي او خپل ځان او عمل اصلاح کړي نو الله ورله توبه قبوله کړي، او بیرته ورله ایمان زیات کړي.

د ایمان پوره کیدل او کمال په هغه څه راځي چه رسول الله ﷺ پری د ایمان پوره والی فرمایلي دي لکه چه فرمایي:

«مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَأَبْغَضَ لِلَّهِ وَأَعْطَى لِلَّهِ وَمَنَعَ لِلَّهِ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ».

[رواه أبو داود وغيره من حديث أبي أمامة الباهلي رضي الله عنه].

ترجمه: «هغه څوک چه د یو چا سره محبت او مینه د الله تعالی د رضامندی لپاره کوي، او د بل سره بغض او کینه هم د الله تعالی لپاره کوي،

او ورکړه او منع هم د الله تعالى لپاره کوي، نو داسې بنده ايمان پوره کړې دې.»

د الله لپاره خوښول د الله لپاره له چا سره محبت کولو څخه عام دې؛ ځکه د الله لپاره خوښول د ټولو هغه شيانو خوښولو ته شامل دې چه د الله عزوجل له کبله خوښول کيږي: لکه اشخاص، کارونه عملونه اقوال او ويناوې، احوال او مقصدونه، اخلاق، او ځايونه او وختونه او داسې نور.

همدارنگه د الله عزوجل لپاره ورکړه د مال له ورکړې څخه عامه ده، ځکه د الله تعالى لپاره ورکړه ټولو هغه شيانو ته شامله ده چه د الله تعالى د رضامندی لپاره ورکول کيږي، لکه: مال، جاه او اثر او رسوخ، علم، کونښن او وخت، او همدارنگه منع هم دغه شان ده.

نو هغه څوک چه محبت او بغض او کينه يې د الله تعالى لپاره وي، ورکړه او منع يې د الله تعالى لپاره وي، نو همدغه مؤمن بنده د کامل ايمان خاوند دې، الله تعالى دې پخپل فضل زمونږ ايمانونه کامل کړي. آمين.

دايمان اصول او بنسټونه:

د ايمان اصول او بنسټونه شپږ دي، لکه چه رسول الله ﷺ بيان کړي دي چه فرمايي: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».

ترجمه: «ايمان دادې چه ته ايمان ولری په الله ﷻ باندي، او ايمان ولری د هغه په ملايکو، کتابونو، پيغمبرانو، او ايمان ولری په ورځ

وروستنی (قیامت)، او ایمان ولری په تقدیر باندی چه خیر وي او که شر وي نو دا ټول د الله تعالی لخوا مقدر او لیکل شوي دي.»

نو په هر مسلمان باندی فرض دي چه دا شپږ بنسټونه او اصول ومني او ایمان پری ولري، او هر څوک چه له دوی څخه له یوه نه هم منکر شي هغه کافر او نا مسلمان دي.

د ایمان نوری ډیری څانگی دي چه له دغه بنسټونو څخه سرچینه اخلي، لکه د ونو څانگی چه له ونی څخه سرچینه اخلي، نو څومره چه یو بنده په ایمانی کارونو او خصلتونو باندی عمل ډیر کوي هومره دهغه ایمان زیاتیري؛ لکه چه ابو هریره رضی الله عنه له رسول الله صلی الله علیه و آله څخه روایت کوي چه هغه فرمایلي دي: «الإيمان بضع وسبعون أو بضع وستون شعبة فأفضلها قول لا إله إلا الله وأدناها إماطة الأذى عن الطريق والحياء شعبة من الإيمان». [صحیح مسلم].

ترجمه: «ایمان څه د پاسه او یا، یا څه د پاسه شپيته څانگی لري، چه بهتره يي د «لا إله إلا الله» ويل دي، او ټيټه درجه يي له لاری څخه د ضرري شيانو لری کول دي، او حیا کول هم د ایمان یوه څانگه ده.»

نو د ایمان له څانگو څخه مراد د ایمان خصلتونه او اجزا دي، چه ځینی يي په زړه پوری اړه لري، ځینی يي په ژبه پوری، او ځینی نور يي بیا په عمل پوری اړه لري، لکه چه رسول الله صلی الله علیه و آله د هر یو لپاره مثال بیان کړې دي، نو «لا إله إلا الله» ويل په ژبه پوری اړه لري، او له لاری څخه د ضرري شيانو لری

کول عمل او په غړو پوری اړه لري، او حيا بيا د زړه عمل دې چه په زړه پوری اړه لري.

کله کله بيا داسی هم کيداي شي چه په يوه بنده کښی د ايمان د ځینی خانگو تر څنگ د نفاق ځینی خانگی هم وي، نو په ده کښی تر هغه د منافقت ځینی خصلتونه او عادتونه وي چه ترڅو يي پریښی نه وي، لکه چه رسول الله ﷺ فرمائي:

«أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا، أَوْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْ أَرْبَعَةٍ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا حَاصَمَ فَجَرَ» [متفق عليه].

ترجمه: «څلور عادتونه دي چه په چا کښی راټول شي نو هغه خالص منافق وي، او که په چا کښی له هغی څخه يو عادت وو نو په هغه کښی به يو عادت د منافقت وي تر دي چه يي پریردي او دغه عادتونه په لاندی ډول دي:

۱/ کله چه امانتگر وگڼل شي نو په امانت کښی خیانت کوي.

۲/ او کله چه خبری کوي نو دروغ به پکښی وايي.

۳/ او چه کله له چا سره عهد پیمان او لوظ کوي نو پکښی خیانت به

کوي.

۴/ او کله چه له چا سره په جنگ شي نو ښکښل به کوي.»

د احسان معنى:

د احسان تفصيل رسول الله ﷺ داسی بيان كړې دې چه فرمايلي يي دي:

«أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ».

ترجمه: «احسان دادې چه ته د الله ﷻ داسی عبادت او بندگي (په تواضع خشوع خضوع او حضور سره) وکړی لکه چه ته هغه وینی او گوری يي، خو که ته هغه نه وینی نو هغه خو دي گوري او وینی؛ ځکه له هغه څخه هيڅ پټ نه دي».

الله ﷻ هم مونږ ددي لپاره پيدا كړي يو چه مونږ وازمايي چه په مونږ كښی څوك ښه او ښايسته عمل كوي او څوك يي نه كوي، او الله تعالى مونږ پدی ازمينت او امتحان خبر كړي يو چه زمونږ د پيداينت يو مقصد همدا دي لکه چه الله ﷻ فرمايي:

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ [هود: ۷].

ترجمه: «الله هغه ذات دي چه اسمانونه او ځمکه يي په شپږو ورځو كښی پيدا كړل، او عرش يي پر اوبو د پاسه وو، (او ددی لپاره يي پيدا كړل چه) تاسو وازمايي چه كوم يو په تاسو كښی ښه او ښايسته عمل كوي».

همدارنگه په ځاي كښی الله عزوجل فرمايي:

﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ﴾ [الملك: ۲]. قال فضيل بن عياض: «أَحْسَنُ عَمَلًا» أي

أخلصه وأصوبه».

ترجمه: «الله تعالی هغه ذات دې چې مرګ او ژوند یې پیدا کړي دي ددې لپاره چې تاسو وازمایي چې کوم یو په تاسو کېښی ښه او ښایسته عمل کوي، او همدغه الله ﷻ ډیر غالب او بڅښونکې دې».

فضیل بن عیاض رضی الله عنه د ﴿أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ (ښایسته عمل په) تفسیر کېښی وایي چې: «(ښایسته عمل) هغه عمل ته وایي چې خالص د الله تعالی درضامندی لپاره وي، او بل د شریعت محمدي ﷺ سره برابر وي».

نو یو عمل تر هغه پوره ښه او ښایسته نه دې چې تر څو خالص د الله تعالی درضامندی لپاره نه وي، او بل د رسول الله ﷺ د سنتو سره برابر نه وي.

نو د رسول الله ﷺ د لارښوونې پیروي کول بنده د هر ډول زیاتې او کمې څخه بچ کوي، او په دې سره ښه څرګندېږي چې د احسان مرتبه په شرک بدعت او هم په افراط او تفريط او په دین کېښی کمې او زیاتې باندي ماتېږي.

نو مشرک محسن کېدې نشي؛ ځکه هغه بدعمله دې، همدا رنگه بدعتي او زیاتې کوونکې او کمې کوونکې هم بدعمله دې نو دا یو هم هیڅکله محسن نه دې.

احسان هم دوه درجې لری:

لمړې واجب او فرضي احسان: او هغه دا چې د فرضي عبادتونو په ادا کولو کېښی باید پوره اخلاص او د رسول الله ﷺ پیروي موجوده وي، او هیڅ ډول زیاتې او کمې پکېښی نه وي.

دوهم: مستحب احسان: او هغه دا چه بنده الله تعالى ته په نوافلو باندي ځان ورنژدی کړي، او د عباداتو د مستحباتو او آدابو د پوره کولو پوره خیال وساتي، او له هر ډول مشتبه او ناڅرگندو شيانو او هم د مکروهاتو څخه ځان وساتي.

نو بنده به د الله تعالى داسی عبادت او بندگي کوي لکه چه الله تعالى ورته گوري، او دې له دغه کتلو له خاطره د عبادت په ادا کولو کښی ښه کوښښ کوي چه په ډیر ښه شان سره يي ادا کړي، نو چه د کوم شي توان او طاقت نلري په هغه باندي ځان نه زوروي، او کوم هغه عبادت چه کولې شي چه دې الله عزوجل ته ورنژدی کوي نو په هغه کښی کوتاهي نه کوي. او احسان په هر عبادت او بندگي کښی د همغه عبادت په اندازه وي، خو يو جامعه ضابطه يي داده چه په عبادت او بندگي کښی د الله تعالى د رضامندی لپاره پوره اخلاص، او د رسول الله ﷺ د لارښووني پوره پیروي موجوده وي.

نو په اوداسه کښی احسان دادې چه ټول اندامونه پوره ووينځل شي، او ټول فرضونه او سنت او آداب د اوداسه په وخت کښی ادا شي، او د وينځلو په کراتو کښی د شريعت له حد څخه تیرې ونشي.

او په لمانځه کښی احسان دادې چه پخپل اول وخت کښی د ټولو فرضونو واجباتو سننو سره، او په پوره خشوع اطمینان او د زړه په حضور سره ادا شي، لکه چه يو بنده د خپل ژوند آخرنې لمونځ ادا کوي، نو داسی يي ادا کړي لکه چه الله عزوجل ورته گوري او دې يي ادا کوي.

او په زکات او خیرات کښی احسان دادې چه هغه څه چه یو مؤمن بنده یی ورکوي نو په دي نیت یی ورکړي چه الله عزوجل ته پری خپل ځان نژدي کوي، او د الله تعالی د رحمت امید پری کوي، او د الله تعالی له عذابه ویرېږي او پدی سره له د الله تعالی له عذابه خپل ځان بچ کوي، او په عین وخت کښی هغه چا ته چه یی ورکوي له هغه څخه کومه بدله او شکرگزاری نه غواړي، او نه په دغه خیرات او زکات پسی وروسته ردی بدی وایی.

او بل دا چه د زکات او خیرات په وخت کښی د ښه مال د ورکولو کونښن وکړي، اوله ردی او کم قیمتته مال او هغه څه چه عموماً د انسان نفس یی ښه نه گڼي له دغه ډول مال له ورکړی څخه دي ځان وساتي، او زکات او خیرات دي د خپل وخت څخه نه وروسته کوي، او یو محتاج او غریب باندي دی د هغه مال په اخیستلو کښی سختی نه کوي، او ځان دي پری لوړ نه گڼي، او نه دی په دغه ورکړه کښی سمعت او ریا کوي.

او همدارنگه په ټولو عبادتونو او معاملاتو کښی، یو مسلمان بنده ته مناسب دا دي چه په هغه کښی د توان مطابق د احسان مرتبه ولټوي، او په هغی کښی د رسول الله ﷺ د لارښوونی پیروي وکړي.

هر څوک چه د احسان مرتبه پسی گزري او په دغه باندي حرص کوي او د الله تعالی څخه یی غوښتنه هم کوي نو ډیر امید شته چه الله ﷻ د احسان د مرتبی توفیق هم ورکړي؛ ځکه ابو الدرداء رضی الله عنه فرمایي:

«إِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ، وَإِنَّمَا الْحِلْمُ بِالتَّحَلُّمِ، مَنْ يَتَحَرَّى الْحَيْرَ يُعْطَهُ، وَمَنْ

يَتَّقِي الشَّرَّ يُوقَهُ». [رواه الطبراني في المعجم الكبير، الحديث (١٧٦٣). قال الألباني: حديث حسن. انظر: صحيح الجامع، الحديث: (٢٣٢٨)].

ترجمه: «بیشکه علم او پوهه په زده کړه حاصلیږي، او حلم او صبر په صبر کولو او دخپل نفس واکي په لاس کښی نیولو سره حاصلیږي، او هغه څوک چه په خیر پسی گرزني او لټوي يي نو ورته به ورکړ شي، او هغه څوک چه له شر څخه ځان ساتي او ځان ورڅخه بچ کوي نو ورڅخه به بچ کړل شي».

د احسان دروازی ډیری دي، لکه په صحیح مسلم شریف کښی چه د شداد بن اوس رضی الله عنه روایت له رسول الله ﷺ څخه رانقل دي چه رسول الله ﷺ فرمایي:

«إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ؛ فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَةَ، وَلِإِحْسَانِ أَحَدِكُمْ شَفْرَتُهُ وَلِإِحْسَانِ ذَبِيحَتِهِ». [صحيح مسلم]

ترجمه: «بیشکه الله ﷻ په هر شي کښی احسان فرض کړې دي، نو چه کله تاسو یو څوک وژلو (لکه په قصاص کښی مثلاً) نو په دغه وژنه کښی ورسره احسان وکړی (یعنی مه یي زوروی)، او کله مو چه حلالکه کوله (لکه د حلالو حیواناتو د ذبح او حلالونی په وخت کښی)، نو په حلالکه کښی احسان وکړی، نو حلالونکي دی د حلالکی لپاره خپله چوپړکی تیره کړي، او خپل هغه حیوان چه حلالوي يي هغه ته دي راحت وروبخښي (او نه دی زوروي)».

لنډه دا چه الله تعالی په هر څه کښی د هغه شي سره مناسب احسان فرض

کړې دې، لکه دلته چه رسول الله ﷺ د حلالکي احسان بيان کړې دې، نو هغه خوک چه د رسول الله ﷺ له لارښوونې څخه سرغړونه کوي او چورکي نه تيره کوي، او د حلالکي د حيوان د راحت خيال نه ساتي نو هغه په حلالکه کښي احسان کونکي نه دې، او د رسول الله ﷺ پيرونه دې.

په همدی سره په دين کښي د پوره تعمق او فقاهاه اهميت راڅرگندېږي، او له همدې نه احسان لټوونکي په عبادات او معاملاتو کښي د رسول الله ﷺ لارښوونه او د هغی اهميت پيژني، نو کونښن کوي چه د رسول الله ﷺ لارښوونه په اوداسه لمانځه خيرات زکات روژه حج جهاد، اخستلو (رانيولو) او خرڅولو، خوراک، څښاک، خوب، نکاح، واده، او عام ژوند، ښيگړه او د بيلابيلو ډولو خلکو سره تعامل کولو کښي، او همداسی په ټولو کارونو کښي د رسول الله ﷺ لارښوونه پيژني او د هغی پيروي کوي.

او يو بنده د احسان مرتبي ته يواځي پخپل عمل نشي رسيدلاي، بلکه ددې لپاره د الله تعالی توفيق ډير ضروري دې؛ نو له دې کبله بنده بايد د هر لمانځه څخه وروسته دا دعا ووايي چه: «اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ» [سنن أبي داود].

ترجمه: «يعنی اي الله له ماسره مرسته وکړی ستا په ذکر او يادونه کښي، او په شکر ادا کولو کښي، او د ښه او ښايسته عبادت په کولو کښي.»
 ځکه د بنده ضرورت او حاجت د الله تعالی مرستی او کومک ته او خاصه د احسان مرتبي ته په رسيدلو کښي هميشه او بار بار پيښېږي.

شپږم درس: د «عبادت» معنی

د عبادت معنی: تذلل، خضوع، غاړه ایښودل، سره له ډیره محبت او تعظیم نه.

او هر عمل چه په هغه سره یو معبود ته پری نژدیکت حاصلولې شي عبادت بلل کیږي.

لدي کبله د اسلامي شرعی په اصطلاح کښی هم عبادت: یو جامع نوم دې چه ټولو هغه شیانو ته شامل دې چه الله عزوجل یې خوښوي، که هغه وینا وي، او که ظاهر یا باطني اعمال وي.

او عبادت کله په زړه وي، کله په ژبه، او کله په غږو، خو الله عزوجل خپلو بندگانو ته امر کړې دې چه د عبادت ټول انواع دي یواځی د یو الله ﷻ لپاره خاص کړل شي، او هیڅ ډول شریک او برخوال دي ورسره پکښی نه وي، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [المؤمن: ٦٥].

ترجمه: «الله عزوجل هغه ذات دې چه همیشه ابدي ژوندې دې، نشته لایق د عبادت او بندگی مگر همدغه الله تعالی دې، نو تاسو همدغه الله تعالی

راوبلی، په داسی حال کښی چه خالص کونکي یاست هغه ته د خپل دین او عبادت او بندګۍ، ټول د کمال صفتونه الله عزوجل لره دي چه پالونکې او پروردګار د عالمیانو دي.»

همداشان الله ﷻ په بل ځای کښی فرمایي:

﴿قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ﴾ [الزمر: ۱۱].

ترجمه: «او وایه ای پیغمبره! بیشکه ماته حکم شوې دي چه زه بندګي وکړم یواځی د یو الله، په داسی حال کښی چه خالص کونکې یم هغه ته د دین او عبادت خپل.»

همداراز الله ﷻ امر کړې دي چه د رسول الله ﷺ پیروي وشي او د الله تعالی عبادت د رسول الله ﷺ د لارښوونی موافق ادا او سر ته ورسول شي، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [النحل: ۴۴].

ترجمه: «او ای پیغمبره! تاته مو وحیی درلیرلی ده ددي لپاره چه ته بیان او واضح کړی خلکو ته هغه احکام چه دوی ته ورلیرل شوي دي.»

همداډول په بل ځای کښی فرمایي:

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [الحشر: ۷].

ترجمه: «او هغه څه چه رسول الله ﷺ یي تاسو ته درکوي او تاسو ته پری حکم کوي نو هغه واخلی عمل پری وکړی، او هغه څه چه تاسو ورڅخه

منع کوي، نو ورڅخه ځان وساتي او منع شی.»

الله عزوجل هم له هیچا څخه هیڅ یو عمل تر هغه پوری نه قبلوي چه پکښی دغه دوه شرطونه پوره نه وي: یو اخلاص او توحید، او بل متابعت او د رسول الله ﷺ پیروي کول.

بلکه بنده تر هغه مسلمان کیدې نشي چه په هغه کښی اخلاص او توحید نه وی، یعنی چه دعبادت او بندگي ټول انواع یی خالص د یو الله تعالی لپاره نه وي، او هم د رسول الله ﷺ پیروي په عبادت او نورو احوالو کښی پکښی نه وي.

نو یواځی عبادت او بندگي د الله تعالی په وړاندی صحیح ده چه خالص د یو الله تعالی لپاره وي، او بل د رسول الله ﷺ له سنتو سره برابره وي، او همدی ته عمل صالح هم وایي.

الله عزوجل مونږ ته په خپل کتاب قرآنکریم کښی بیان کړي دي چه مونږ یی د یو لوي او مهم هدف لپاره پیدا کړي یو، او هغه دا چه مونږ یواځی د هغه عبادت په داسی شان سره وکړو چه شریک او برخوال ورسره ونه ګرزوو، لکه چه الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ [الذاریات: ۵۶].

ترجمه: «ما پیریان او انسانان نه دي پیدا کړي مګر ددی لپاره چه یواځی ځما عبادت او بندگي وکړي.»

همدارنگه په بل ځای کښی الله ﷻ فرمایي:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾ [البينة: ۵].

ترجمه: «دی خلکو ته امر نه دې شوي مگر خو امر شوي دوي ته ددي خبری چه دوي دی عبادت او بندگي کوي يواځی د الله تعالی په داسی حال کنبی چه خالص کونکي وي دوي الله تعالی ته د عبادت خپل، او ولاړ وي په حق او مایل نه وي باطل خوا ته، او بل دوي ته ددی امر شوي دې چه پوره په خپل وخت به ادا کوي د ټولو حقوقو سره لمونځ، او ورکوي به زکات، او همدا مضبوط دین دې.»

نو هغه څوک چه له شرک ځینی ځان وساتي او خپل عبادت او بندگي يواځی يو الله تعالی ته خالص کړي، او هم د رسول الله ﷺ پیروي وکړي، نو دغه شخص مسلمان دې، له ده سره د الله تعالی لخوا د جنت ته د داخلیدو او له اور څخه د خلاصي وعده شوی ده.

او همداشان هغه څوک چه فرضي عبادات ادا کړي، او له محرماتو ځینی ځان گوښه کړي، نو همدې د الله تعالی له هغه بندگانو څخه شمارل کيږي چه مؤمنان او متقيان ورته ويل کيږي، او ددوي لپاره له عذاب څخه د امان وعده ليکل شوی ده، او هم په دنیا او آخرت کنبی ورته د الله تعالی د لوی مهربانی وعده ده.

خو هغه څوک چه د فرايضو د ادا او له محرماتو څخه د گوښه کيدو تر څنګ مستحبات هم پرځاي کړي، او له مکروهاتو ځان هم وساتي، او د الله

تعالی عبادت او بندگي په داسی خشوع او خضوع سره وکړي لکه چه الله تعالی ورته گوري نو دغه ډول بندگان د محسنينو بندگانو په شمار کښی راځي، د چا لپاره چه الله په جنت کښی د ډیرو لوړو درجو وعده کړی ده. نو اوس به لوستونکي ته څرگنده شوي وي چه هغه څه چه د بنده په عبادت کښی کمي او نقصان راولي دری درجی لری:

لمړۍ درجه: شرک اکبر: او هغه دا چه يو څوک د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندگي وکړي، نو که يو څوک د عبادت له انواعو څخه هره يوه يي د الله تعالی څخه پرته بل چا ته وکړي نو هغه مشرک او کافر کيږي، الله عزوجل ورڅخه فرضي او نفلي عبادتونه نه قبلوي، لکه هغه خلک چه بتان، اولياء، ونی، تيگی د خپل ضرورتونو او حاجتونو د پوره کولو لپاره رابلي، او د هغوی لپاره حلالکی کوي، او خپل ضرورتونه پوره کول ورڅخه غواړي، او يا د کوم شر او مصيبت څخه بچ کول ورڅخه غواړي.

نو دغه ډول خلک کافر او مشرکين دي، د اسلام له مقدس دين څخه بهر دي، او که له دوی څخه کوم يو پرته له توبی مړ شي، نو هغه به د جهنم په اور کښی تل تر تله وي. الله ﷻ دی مونږ ورڅخه وساتي.

دوهمه درجه: کوچني شرک (شرک اصغر): لکه ریا، سمعت او په عبادت او بندگي کښی ځان بنودنه، لکه چه يو بنده خپل کوم عبادت لکه لمونځ يا خيرات او داسی نور په ښه شان ادا کوي او ښايسته کوي يي؛ ددي

لپاره چه خلک یې په دغه کار باندي وستایي، نو که څوک داسی کار کوي
 ښکاره ده چه دې په دغه عبادت کښی الله عزوجل ته هغه اخلاص نلري چه
 له عذاب څخه پری خلاصیدې شي، اګر که ده دلته حقیقه د غیر الله بندګي
 نه ده کړی، خو ده په دغه عبادت سره د خلکو او مخلوق ستایل او ثنا اراده
 کړی ده، ځکه ده ددغه عبادت ثواب له غیر الله څخه غوښتلې چه هغوی یې
 وستایي، نو په دي سره دغه بنده د شرک اصغر (وړوګي شرک) مرتکب
 کیږي، چه همدغه عبادت بربادوي او له منځه یې وړي؛ ځکه رسول الله ﷺ په
 یو حدیث قدسي شریف کښی فرمایي چه الله ﷻ فرمایلي دي:

«أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشُّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي

تَرَكْتُهُ وَبِشْرُكِهِ» [رواه مسلمٌ من حدیث أبي هريرة ؓ].

ترجمه: «په ټولو شریکانو او برخوالو کښی زه له خپلی برخی او شرک
 څخه ډیر بی پروا یم، هر هغه چا چه یو عمل وکړ چه په هغی کښی یې له ما
 سره بل څوک شریک او برخمن کړ، نو زه دغه بنده او دغه د عمل خپله
 برخه دواړه پرېږدم».

د شرک اصغر یو ډول دا هم دې چه دبنده زړه په دنیا پوری داسی
 ونښلي چه همدا دنیا یې لوي هدف او مقصد وګرزي، چه ددی دنیا په سبب
 ورڅخه ځینی فرضیات او واجبات پاتی کیږي او ضایع کیږي، او کله کله د
 محرماتو مرتکب کیږي، ځکه دده په زړه کښی د دنیا الوهیت او قداست
 دومره لوی وي، چه له دي کبله ورڅخه د دنیا لپاره فرضیات او واجبات پاتی

کیري او د محرما تو مرتکب کیري، حال دا چه رسول الله ﷺ فرمايي:
 «تَعَسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَعَبْدُ الدَّرْهَمِ وَعَبْدُ الحُمَيْصَةِ إِنْ أُعْطِيَ رِضِي وَإِنْ
 لَمْ يُعْطَ سَخِطَ تَعَسَ وَأَنْتَ كَسَ، وَإِذَا شَيْكَ فَلَا أَنْتَقَشَ». [رواه البخاري من
 حديث أبي هريرة رضي الله عنه].

ترجمه: «هلاک او رانسکور دی شي، او بدبخته دی شي ددینار او
 اشرفیو بنده، او هم ددرهمو او نقری بنده، او د شری بنده، که څه ورته ورکړ
 شي، نو خوشحاله شي، او که ورنکړ شي، نو خفه کیري، نو بدبخته او ذلیل
 دی شي، او که ازغې يي په پښه کښی ننوځی نو تری وه دي نه ایستل شي».
 او دا هم بددعایي او خیری دي چه رسول الله ﷺ يي ورته په بدبختی او
 هلاکت باندی گوي، نو هغه څوک چه درسول الله ﷺ د خيرو مستحق شي
 کله به يي د مخی سمه شي، بلکه هر کله چه پاڅیري نو بیرته راغورزیږي، او
 که په کوم مصیبت اخته شي نو له هغی څخه د وتلو لار ورته نه معلومیري،
 او دا ټول لدی کبله چه ده خپل ځان د دنیا بنده کړې دي، او دنیا د الله ﷻ
 څخه غافل او بي پروا کړې دي.

دلته رسول الله ﷺ یوه مهمه قاعده او ضابطه بیان کړی ده، او هغه دا چه
 «که څه ورته ورکړ شي نو خوشحالیري، خو که ورته ورنکړ شي بیا خفه
 کیري» یعنی خوشحالي او خفگان يي یواځی په دنیایي گټو پوری تړلی وي.
 نو د چا چه ټول کونښن او خواري د دنیا لپاره وي، او همدا يي
 معیار وي، که ورته دنیایي گټی په لاس ورغلی، نو خوشحاله به وي، گنی د

الله عزوجل په قضا او فیصله باندي به په قهر وي او ورڅخه به بيزاره وي، او الله تعالی ته يې هم زړه پاک نه وي، نو دا خو د منافقینو صفت دي، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿وَمِنْهُمْ مَّن يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ﴾ [التوبة: ۵۸].

ترجمه: «ځینی ددی منافقینو څخه هغه دي چه عیب او طعنی لگوي پر تا باندي په ویش د صدقاتو او خیراتو کښی، نو که له دغه صدقاتو څه شي ورته ورکړ شي، خوشحالیږي، او که ورنکړ شي بیا خفه او په غصه وي.»
او ددوي خفگان او قهر او غصه د غیر الله لپاره وي، چه هغه دنیایي گټی دي.

او د چا چه دا حال وي نو هغه عبادت هم یواځی یو الله تعالی ته نه خاص کوي، بلکه د هغه په زړه کښی د غیر الله الوهیت او عبودیت هم ننوتی وي.

او دا داسی کار دي چه نښی یې په هغه چا کښی لیدل کیږي چه زړه یې په مال، مشری، او یا هم په کوم معلوم معین شخص پوری تړلې وي، نو دومره محبت او مینه ورسره کوي چه د هغه له کبله د الله تعالی څخه په سرغړونه کښی هم واقع شي، نو دده په زړه کښی ددغه شخص محبوب غلامی وي چه د هغه زړه یې تړلې وي، او د هغه له کبله د الله تعالی سرغړونی ته هم تیار شي، او هغه څوک چه خپل زړه د الله تعالی پرته په بل

چا پوری و تری نو الله تعالی به هم په هغه باندی عذاب ور کړي.

دریمه درجه: **گناهونه کول:** او هغه داسی چه بنده ځینی حرامو شیانو ته لاس وراورد کړي او یا هم په ځینی فرضیاتو کنبی له سستی او لټی څخه کار واخلي، نو هرڅومره چه یو بنده د خپل پروردگار څخه سرغړونه کوي، په همدغه اندازه دې الله جل جلاله ته په خپله بندگي کنبی نقصان او کمې راوړي.

د الله ﷻ په بندگي کنبی کاملترین او پوره بندگي کونکې هغه څوک دې چه د الله تعالی او امر په ډیره ښه ډول سره ادا کوي، او د الله تعالی پر دین سم او ټینګ ولاړ وي، لکه چه الله عزوجل فرمایي: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾﴾ [الأحقاف: ۱۳-۱۴].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان چه ویلي یی دي: زمونږ پروردگار یواځی یو الله ﷻ دې، او بیا په دغه اقرار باندی ټینګ ولاړ دي، نو پر دوی باندی ویره نشته له تیر وخته، او نه به دوی غمجن وي له راتلونکي عذاب څخه، همدغه ستایل شوي خلک د جنت خاوندان دي چه همیشه به وي په دغه جنت کنبی، دا بدله ددوی ده په سبب د هغه عمل چه دوی به کولو.»

همدارنگه په بل ځای کنبی الله تعالی فرمایي:

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٢٠﴾ نَحْنُ أَوْلِيَائُكُمْ

فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ﴿٣٢﴾ نُزُلًا مِّنْ غَفُورٍ رَّحِيمٍ ﴿٣٣﴾ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٤﴾ [فصلت: ۳۰-۳۳].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان چه ویلي یې دي: زمونږ پروردگار یواځی یو الله ﷻ دی، او بیا په دغه اقرار باندی ټینگ ولاړ دي نو دوی ته به ملایکی رازي او ورته به وایي چه: تاسو مه ویریری د دنیا په عمل، او مه غمجن کیږی د آخرت د عذابونو له راتلو څخه، او بلکه تاسو خوشحاله شی په هغه جنت چه له تاسو سره یې وعده شوی وه، مونږ ستاسو ملگري او دوستان یو په ژوند د دنیا کښی او په آخرت کښی، او شته ستاسو لپاره په آخرت کښی هغه نعمتونه چه ستاسو زړونه یې غواړي، او شته تاسو ته هغه نعمتونه چه تاسو یې غواړی، دا نعمتونه میلستیا ده ستاسو لپاره د الله تعالی لخوا چه بخښونکې او د مهربانی خاوند دی، او څوک ډیر بنایسته دی په وینا کښی له هغه چا څخه چه بلنه کوي د الله تعالی خوا ته او دهغه دین ته، او پخپله هم نیک عمل کوي، او په ژبه اقرار هم کوي چه زه له مسلمانانو څخه یم.»

قلبي عبادتونه په دری اساسي بنسټونو باندی ولاړ دي: محبت، ویره، او امید، نو دا دریواړه عظیم الشان عبادتونه یو الله تعالی ته خاص کول پر بنده فرض دي.

او تر ټولو باید د الله تعالی سره ډیر محبت وکړي، او له هغه سره پدې محبت کښی هیڅ مخلوق شریک او برخمن نکړي، لکه چه الله تعالی

فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾ [البقرة: ۱۶۵].

ترجمه: «او هغه کسان چه مؤمنان دي هغوی ډیر زیات محبت کونکي دي د الله تعالی سره».

او د الله تعالی له قهر او عذابه څخه به ویریري، تر څو د الله تعالی له ویری له گناهونو کولو څخه رابند شي.

او هم به د الله تعالی د رحمت، مغفرت، بخښنی فضل او احسان ډیر امید کوي.

او هغه څوک چه په یو وخت کښی دا دریواړه سره یو ځای په زړه کښی ساتي نو هغه د الله تعالی له رحمت څخه نه ناامیده کیږي، او نه هم د الله تعالی له عذابه څخه په امن کښی کیږي، بلکه هغه په زړه کښی د الله د رحمت د امید ترڅنګ د الله تعالی د عذاب ویره هم ساتي، لکه چه الله عزوجل فرمايي: ﴿وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ [الأعراف: ۵۶].

ترجمه: «او وبلې الله تعالی په داسی حال کښی چه تاسو د هغه له عذابه ویریري، او هم د هغه د رحمت او بخښنی طمع او امید لری، بیشکه د الله عزوجل رحمت نیکانو ته نژدی دي».

او دعا دلته دواړو نوعو ته شامله ده، که هغه عبادتي او ذکري دعا وي، او که یا هم د کوم حاجت د غوښتنی دعا وي.

په هغه بنده کښی چه د الله تعالی سره مینه او محبت وي، نو دغه محبت او مینه یې دی ته اړ کوي چه الله عزوجل ته د ځان نژدي کولو کونښن وکړي، او د الله تعالی سره د ملاقات او د هغه لیدو ته یې شوق پیدا شي، بلکه د هغه په یادولو او ذکر باندی ورته سکون او آرام حاصلیږي، او دغه محبت یې د یته اړباسي چه هغه څه خوښ کړي چه الله تعالی یې خوښوي، او هغه څه بد وگڼي چه الله تعالی یې بد گڼي، او پدې شان سره د ولاء او براء عبادت په وجود کښی راځي؛ ځکه دده محبت د الله تعالی سره رښتینی دي. همدارنگه د الله تعالی څخه ویره بنده لدې څخه ایساروي چه د محرماتو مرتکب شي، او یا هم فرایض پریردي، او په همدې ډول دي د الله تعالی له متقینو بندگانو څخه شمار شي، هغه څوک چه د الله تعالی له ویری د هغه د قهر او عذاب له اسبابو څخه هم ځان ساتي.

او د الله تعالی د رحمت امید بیا بنده کښی شوق پیدا کوي چه نیک عملونه وکړي؛ ځکه هغه امید لري چه ددې په سبب به ورته لوی لوی ثوابونه او د الله تعالی د رضامندی برکتونه په لاس ورشي، کوم چه الله تعالی خپلو نیکانو بندگانو ته ورکوي.

اووم درس: د کفر بالطاغوت معنی

د یو الله تعالی د منلو او هغه ته د عبادت او بندگی د خاص کولو یوه غوښتنه دا ده چه د الله تعالی پرته د نورو معبودانو او طواغیتو له عبادت او بندگی څخه به انکار کوي، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ [البقرة: ۲۵۶].

ترجمه: «نشته زور او په زورمنل په اسلامي دين كښی؛ ځكه واضح او ښكاره شوی ده سمه لار له كړی لاری څخه، كه چا كفر او انكار وكړ له طاغوت څخه او ايمان يي راوړ په الله ﷻ باندې، نو ده منگولی ولگولی په كلكه او ټينگه كړی باندی چه نشته هغی لره شكيدل، او الله تعالی اوريدونكې دې ستاسو د ټولو اقوالو، پوهه دې په ټولو اعمالو او احوالو».

همدارنگه الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ [النحل: ۳۶].

ترجمه: «او خامخا بيشكه مونږ ليرلې دې په هر امت كښی يو پيغمبر په دي خبره چه يواځی د يو الله ﷻ عبادت او بندگي وكړی اود طواغيتو له

عبادت او بندګۍ څخه ځان وساتي.»

همداشان په بل ځاي کښې فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الظُّلُمَاتِ أَن يعبُدوها وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ

فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٧﴾ [الزمر: ١٧].

ترجمه: «او هغه کسان چه ځان وساتي له عبادت او بندګۍ د طاغوت څخه، او راوګرزي په عبادت او بندګۍ کښې يواځې يو الله تعالی ته، نو د همدوی لپاره زيرې دي (په جنتونو او ډول ډول نعمتونو)».

نو د توحيد معنی همدا ده چه د الله تعالی پرته د نورو معبودانو له عبادت او بندګۍ څخه ځان وساتل شي، او يواځې د يو الله تعالی عبادت او بندګۍ وشي، بلکه يو بنده تر هغه مسلمان او موحد کيدې نشي ترڅو چه د الله تعالی پرته د نورو معبودانو په عبادت او بندګۍ باندي کفر او له هغې څخه انکار ونکړي.

او «طاغوت» دی ته وايي چه له الله تعالی پرته يي عبادت او بندګۍ کيږي، هر ډول عبادت او بندګۍ چه وي، که دعا او غوښتنه وي، يا ورڅخه مرسته او کومک غوښتل وي، يا اعتماد او بروسه کول وي، يا د هغه لپاره حلالکه کول وي، او که د هغه لپاره نذر او منښته منل وي، او ياهم په تحليل او تحریم کښې د هغه پيروي او اتباع کول وي، او يا ورته دخلافونو دحل او فصل کولو لپاره فيصلی وروړل وي، او يا د الله تعالی له شريعت پرته په بل قانون باندي فيصله کولو باندي رضا او خوشحاله کيدل وي.

مشهور مفسر ابن جریر طبري رحمته الله د «طاغوت» په تفسیر کښی فرمایي:
 «وَالصَّوَابُ مِنَ الْقَوْلِ عِنْدِي فِي «الطَّاغُوتِ» أَنَّهُ كُلُّ ذِي طُغْيَانٍ عَلَى اللَّهِ،
 فَعُبِدَ مِنْ دُونِهِ، إِمَّا بِقَهْرٍ مِنْهُ لَمَنْ عَبَدَهُ، وَإِمَّا بِطَاعَةٍ مِمَّنْ عَبَدَهُ لَهُ، وَإِنْسَانًا كَانَ
 ذَلِكَ الْمَعْبُودُ، أَوْ شَيْطَانًا، أَوْ وَثَنًا، أَوْ صَنَمًا، أَوْ كَائِنًا مَا كَانَ مِنْ شَيْءٍ».

ترجمه: د «طاغوت» په تفسیر کښی زما په نظر صحیح خبره دا ده چه
 «طاغوت» هر هغه سر کښه او له الله تعالی څخه سر غړوونکي ته وایي چه د
 سر کښی سره سره یي د الله تعالی پرته عبادت او بندگي هم کیري، که هغه
 په زور پر خلکو دا خپل عبادت او بندگي منلي وي، او که عابدینو په خوښه
 وي، او دغه معبود انسان وي که شیطان وي یا بت وي، او یا بل کوم شې
 وي.

نو «طاغوت» هر هغه شې دې چه په سر کښی او سر غړونه کښی انتها ته
 رسیدلې وي، او خلک د الله تعالی له لاری بندوي، او په لویه بی لاری یي
 بی لاری کوي.

داسی طواغیت چه د الله تعالی پرته یي بندگي کیري

او داسی طواغیت چه د الله تعالی پرته یي بندگي کیري ډیر ډولونه لري،
 خو د ټولو څخه ډیر سر کښه یي دری دي: شیطان، هغه بتان او معبودان چه د
 الله عزوجل څخه پرته یي بندگي کیري، او هغه مشران او حاکما چه د الله
 تعالی له رالیولي شریعت څخه پرته په نورو قوانینو او نظامونو باندي فیصلی

کوي.

لومړنې ډول طاغوت: شیطان:

چه د هر ډول شرک او سرکښی اساس او بنیاد دې، بلکه د الله تعالی پرته چه د هر چا عبادت او بندگي کيږي نو هغه په اصل او حقیقت کښی د شیطان عبادت او بندگي ده؛ ځکه همدا شیطان یی سبب او دغه کار ته بلونکې دې، لکه چه الله ﷻ فرمایي: ﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَبْنَیْ ءَادَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿۶۰﴾ وَأَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿۶۱﴾﴾ [یس: ۶۰-۶۱].

ترجمه: «آیا وصیت او حکم می نه دې کړې تاسو ته آی بنیادمانو! چه عبادت او بندگي به نه کوی د شیطان؛ بیشکه هغه ستاسو ښکاره دښمن دې، او زما بندگي وکړی همدا سمه لار ده».

همدارنگه الله عزوجل فرمایي: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ ۚ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿۱۱۶﴾ إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ ۚ إِلَّا إِنْتًا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا ﴿۱۱۷﴾ لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ﴿۱۱۸﴾ وَلَا ضَلَّتْهُمْ وَلَا مَنِيَّتْهُمْ وَلَا مَرَّتْهُمْ فَلْيُبَيِّتْ كُنَّ ءَادَانَ الْأَنْعَامِ وَلَا مَرَّتْهُمْ فَلْيُعَيِّرَنَّ خَلْقَ اللَّهِ وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِينًا ﴿۱۱۹﴾ يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ ۗ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿۱۲۰﴾ أُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا

يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ﴿١٢١﴾ [النساء: ١١٦-١٢١].

ترجمه: «بیشکه الله نه بخښي شرک له الله تعالی سره، او بخښنه کوي د هغه گناهونو چه پرته له شرکه خڅه وي هغه چاته چه د الله تعالی خوښه شي، او هغه چا چه شرک وکړ دالله تعالی سره نو یقیناً هغه گمراه شو په گمراهی لری سره له حق نه، دا مشرکان نه رابلي پرته له الله عزوجل نه مگر خو رابلي بنحینه بتان، او نه رابلي مگر سرکښه شیطان، الله تعالی لعنتي کړې دې دغه شیطان، ویلي دي دي شیطان چه خامخا به ونیسم ستا له بندگانو خڅه ځان ته یوه معینه معلومه برخه، او خامخا به گمراه کړم دغه خپله برخه بنیادمان او ددي لپاره به امیدونه ورته ورکړم، او امر به ورته وکړم چه غوڅ کړي د چارپایانو غوړونه، او امر به ورته وکړم چه بدل کړي د الله تعالی پیدایښت، او هرڅوک چه شیطان په دوستی ونیسي، او د الله تعالی دوستي پریردي، نو یقیناً تاواني شو په ښکاره تاوان سره، شیطان ورته وعدی ورکوي، او هم ورته امیدونه ورکوي، او شیطان وعده نه ورکوي مگر دغولونی او د فریب، نو همدغسی خلک چه د شیطان په دوکه او فریب کښی راشي ځاي دورتللو د هغوی اور د جهنم دې چه وبه نه مومي له دغه جهنم خڅه خلاصې».

ځکه خو الله تعالی هم د هغه چا سزا چه د الله تعالی له قرآن او یادونی خڅه مخ اړوي نو سزا یي دا ده چه شیطان ورباند مسلط کړي، لکه چه فرمایي:

﴿وَمَنْ يَعِشْ عَنِ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِيضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾
وَأِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا
قَالَ يَلَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ ﴿٣٨﴾ وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ
الْيَوْمَ إِذ ظَلَمْتُمْ أَنكُم فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٩﴾﴾ [الزخرف: ٣٦-٣٩].

ترجمه: «او هغه خوګ چه سترګی پټی کړي او ځان ناخبره ونیسي د
الله تعالی له یاد او قرآنکریم څخه نو ورپسی به کړو، او مسلط به کړو په ده
باندی شیطان، نو همدا شیطان به یی ملګرې وي، او بیشکه دوی خامخا
اړوي دوی لره د لاری حقی څخه، او سره له دی ګومان هم کوي چه دوی
ګڼی په سمه لار دي، تر دي چه کله راشي څمونږ خواته دغه سرغړوونکې
له قرآنکریم څخه، نو وایي به هغه خپل ملګري ته: هائی ارمان چه وی زما او
ستا په منځ کښی لریوالې په اندازه د لریوالې د مشرق له مغرب څخه، نو ته
ډیر بد ملګرې یی، او هیڅ ګټه به ونه رسوي تاسو ته نن ورځ، ځکه چه تاسو
ظلم او شرک کړې دي، فایده به ونه رسوي دا خبره چه تاسو په عذاب
کښی سره شریکان یاست».

نو ددغه ډول طاغوت څخه ځان ساتنه کله په دي کیږي چه په الله تعالی
باندې ورڅخه پنا وغواړي او «أعوذ بالله من الشيطان الرجيم» ووايي، او د هغه
له پلمو څخه ځان وساتي، او د شیطان په پلونو پسی ورپسی نشي؛ ځکه هغه
ښکاره بی لاری کونکې دښمن دي، لکه چه الله تعالی فرمایي: ﴿كُتِبَ عَلَيْهِ
أَنَّهُ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٤﴾﴾ [الحج: ٤].

ترجمه: «مقرر شوی دي ددی شیطان په حق چه بیشکه هر چا له دغه شیطان سره دوستي وکړه نو همدا شیطان به يي همراه کوي له سمی لاری څخه، او لارښوونه به ورته کوي گرم اور ته».

د شیطان دوستي داده چه د هغه په پلونو پل کيږدي، او د هغه د وعدو تصدیق وکړي، او د هغه وروړاندی کړی ارزوگانو ته امیدوار شي، او چه شیطان ورته کوم ګناهونه بنایسته کوي نو دا دوست يي کوي، او د الله تعالی له هدایت او لارښوونی څخه سرغړونه کوي، او څوک چه دغه کارونه کوی هغه د شیطان دوست دي.

شیطان د بنیادم سره په هر کار کښی ورسره وي، او ورپسی وي، لکه چه دا معنی د رسول الله ﷺ څخه د جابر بن عبد الله رضي الله عنه په حدیث شریف کښی ثابت دي کوم چه په صحیح مسلم شریف کښی دي.

نو د شیطان له شر او فتنی څخه د خلاصی لپاره الله تعالی مونږ ته ښوونه کړی ده چه همیشه په الله عزوجل باندی له شیطان څخه پنا وغواړو، او په الله تعالی باندی خپل ایمان پوخ کړو، او توکل او اعتماد ورباندی وکړو، او خپل عبادت او بندګي الله تعالی ته خالصه کړو، او د الله تعالی یادونه او ذکر له یاده ونه باسو.

ځکه د ایمان کمزوري، د توکل او اخلاص کمزوري هغه اسباب دي چه شیطان پر انسان باندی مسلط کوي.

همداراز د شیطان لاری هغه هم دي چه د هغی له لاری پر انسان خپل تسلط پلې کوي: لکه د ډیری غصی او قهر وخت، د ډیری خوشحالی

وخت، په شهواتو کښې غرقیدل، له جماعت او ټولني څخه ځانته کیدل، یواځیوالي په ځانگړي ډول په سفر کښې، او د خلکو تر منځ د خبرو وړو راوړو په وخت کښې، او همدارنگه سرې له پردې ښځې سره یواځی کیدلو وخت کښې، بدگوماني، او د شک او تهمت ځایونو ته ورتلل.

ځکه خو د انسان د هر کار په پیل کښې بسم الله ویلو باندي رسول الله ﷺ امر کړې دې، تر څو چه یو خو په دغه کار کښې برکت وي، اوبل د شیطان له پلمو څخه وساتل شی، نو بنده به د خوراک، څښاک، کور ته د ننوتلو په وخت، له کوره د وتلو په وخت، سبا، بیگا، او کله چه په سورلی سپریري، یا له خپلی میرمنی سره کوروالي کوي، یا هم قضاء حاجت کوي او که ویده کیري، نو په دي ټولو کښې باید «بسم الله» ووايي.

همدارنگه په صحیح مسلم شریف کښې د ابو سعید خدری رضی الله عنه په حدیث شریف کښې رسول الله ﷺ فرمایي:

«إِذَا تَتَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ».

ترجمه: «کله چه یو له تاسو څخه ارگمې کوی نو تر خپل توانه دي خوله پخپل لاس بنده کړي؛ ځکه که خوله خلاصه او وازه پریردي نو شیطان پکښې ننوځي».

د مسند احمد او مصنف عبد الرزاق په روایت کښې راغلي دي چه: عَنِ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِذَا تَتَاءَبَ أَحَدُكُمْ، فَلْيَضَعْ يَدَهُ عَلَى فِيهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ مَعَ التَّثَاؤُبِ».

ترجمه: «کله چه یو له تاسو ارگمې کوي نو په خپله خوله باندي دي لاس کيردي؛ ځکه شيطان د ارگمي په وخت کبسي په خوله کبسي نوځي». نو څوک چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ د لارښوونې پيروي کوي هغه به د شيطان له پلمو څخه په امن او امان کبسي وي، خو که څوک په دغه پيروي کبسي کوتاهي کوي نو د شيطان له پلمو څخه نشي بچ کيدې، او کيدې شي د شيطان له پلمو او ضرر او گمراهي څخه ورته ډير ضرر ورسيري.

دوهم ډول طاغوت: هغه بتان او معبودان چه د الله تعالی پرته يي عبادت او بندگي کيري.

او طواغيت هم څو ډوله دي:

- ځيني يي بتان او څيري دي چه د يو چا په شکل باندي کنبل شوي او کنستل شوي وي، يا د انسانانو په شکل او يا هم د ځينو حيواناتو په شکل، او يا په بل کوم شکل، بيا د ځينو مشرکانو عقیده دا وي چه دغه بتان گني يو چا ته گټه او نقصان رسولي شي، او ځيني نور يي بيا دا عقیده نلري، خو داسی گومان کوي چه دوی د خپلو معتقدينو لپاره سفارښت کوي، نو له دي کبله هغوی ته په حلالکو منښتو منلو او د خپلو ضرورتونو په غوښتلو هغوی ته تقرب او نژديکت حاصلوي، الله جل جلاله فرمايي: ﴿قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ ۝ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾ [الصافات: ۹۵-۹۶].

ترجمه: «آيا تاسو بندگي کوئ د هغه بتانو چه تاسو يي پخپله تراشي، او

پخپله مو کنستلي دي، او الله عزوجل تاسو هم پيدا کړي ياست او هم يي ستاسو کښل شوي او کنستل شوي بتان پيدا کړي دي، يا هغه شه يي هم پيدا کړي دي چه تاسو يي کوي».

همدارنگه په بل ځاي کښي الله عزوجل فرمايي:

﴿وَأْتَلُّ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ ۖ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ۗ ﴿٧٠﴾
 قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَنْظِلُّ لَهَا عَٰلِقِينَ ۗ ﴿٧١﴾ قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمۡ إِذْ تَدْعُونَ
 ۗ أَوْ يَنْفَعُونَكُمۡ أَوْ يَضُرُّونَ ۗ ﴿٧٢﴾ قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا ءَابَاءَنَا كَذٰلِكَ يَفْعَلُونَ
 ۗ ﴿٧٣﴾ قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ۗ ﴿٧٤﴾ أَنْتُمْ وَعَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ۗ ﴿٧٥﴾ فَإِنَّهُمْ
 عَدُوٌّ لِّي إِلَّا رَبَّ الْعٰلَمِينَ ۗ ﴿٧٦﴾ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ۗ ﴿٧٧﴾ وَالَّذِي هُوَ
 يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ۗ ﴿٧٨﴾ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ۗ ﴿٧٩﴾ وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ
 ۗ ﴿٨٠﴾ وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ۗ ﴿٨١﴾﴾ [الشعراء: ۶۹-۸۲].

ترجمه: «او ولوله په دوی باندی قیصه او احوال د ابراهیم عليه السلام، کله چه يي خپل پلار او قوم ته وويل: تاسو د چا بندگي کوي؟

هغوی په ځواب کښي ورته وويل: مونږ د ځينو بتانو بندگي کوو، چه همیشه يو مونږ هغوی ته عبادت او بندگي کونکي.

نو ابراهیم عليه السلام ورته وويل: آیا دوی ستاسو اواز اوري چه کله يي رابلی او رامدشه ورته وایي؟ او یا درته شه ځکه او یا ضرر رسولې شي؟

هغوی ورته وويل: (نه دا يو کار هم نشي کولې) خو مونږ خپل مشران دغسی لیدلي دي چه ددوی عبادت او بندگي به يي کوله.

نو ابراهیم عليه السلام ورته وویل: آیا تاسو په دي پوهیرئ چه هغه شه چه تاسو یی یی عبادت او بندگي کوی، تاسو او ستاسو پلرونو، نو دوی زما دښمنان دي، پرته د پروردگار د عالمیانو خخه، هغه رب چه زه یی پیدا کړې یم نو همغه به راته سمه لار هم وښایي، او هغه رب چه ما ته خوراک راکوي، او خښاک راکوي، او کله چه زه مریض او رنخور شم نو هغه راته شفا راکوي، او هغه رب چه ما مړ کوي او بیا می بیرته ژوندې کوي، او هغه رب چه زه امید لرم چه ما ته زما خطایي راوبخښي د قیامت په ورځ».

همداراز په بل ځاي کښی فرمایي:

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴿٥١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عِبَادِينَ ﴿٥٣﴾ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَعَابَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٥٤﴾ قَالُوا أَجِئْنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٦﴾ وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَمَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ ﴿٥٧﴾﴾ [الأنبياء: ٥١-٥٧].

ترجمه: «او خامخا یقیناً ورکړې وو ابراهیم عليه السلام ته پوهه ددین او حقه نیکه لاره په عقایدو او اعمالو کښی پخوا له دي نه، او وو مونږ په ده باندي خبردار، کله چه یی وویل خپل پلار او قوم ته: شه دي دغه بتان چه تاسو یی عبادت او بندگي کوی، او په دي شه دلیل دې؟

هغوی ورته وویل: (دلیل نشته خو) موندلي دي مونږ خپل پلرونه او

مشران چه ددوی عبادت او بندگي يي کوله.

نو ابراهيم عليه السلام ورته وويل: بيشکه خامخا تاسو او ستاسو مشران په بنکاره گمراهی کښی یاست.

نو هغوی ورته وويل: آیا ته رښتیا وايي که ټوقی مسخري کوي؟

نو ابراهيم عليه السلام ورته وويل: بلکه رب ستاسو هغه څوک دې چه رب د اسمانونو او د ځمکی دې، هغه رب چه دغه ټول يي پيدا کړي دي، او زه په دغه خبره له گواهانو څخه يم، او قسم په الله چه خامخا به څه چل تدبير جوړ کړم ستاسو بتانو ته وروسته له هغه چه تاسو وگرځی شاکونکي دوی ته.

او له معبودانو څخه ځینی يي هغه ونی او تیگی دي چه خلک يي تعظیم او تجلیل کوي، او ځینی مشرکان په هغوی کښی کفري عقیدي لري، لکه دا عقیده چه دغه ونی بوتي چا ته گټه او نقصان رسولې شي، او یا د چا لپاره د الله تعالى په وړاندي سفارښت کولې شي، چه څوک يي عبادت او بندگي وکړي او د عبادت په انواعو ورته ځان ورنژدي کړي».

په جاهليت کښی چه د کومو بتانو ونو او تیگو عبادت او بندگي کيدله هغه ډیر دي، تردي چه يواځی د کعبی شریفی گړد چاپير دری سوه شپيته بتان وو، بیا کله چه رسول الله صلى الله عليه وسلم مکه مکرمه فتحه کړه هغه ټول يي مات کړل.

د عربو په ځینو کلیو کښی ډیری ونی او تیگی وي چه خلکو به يي د الله تعالی پرته د هغی عبادت او تعظیم کولو.

د باطلو معبودانو څخه ځینی يي قبرونه زیارتونه او درگاهونه دي چه د

الله تعالی پرته یې عبادت او بندگي کيږي، نو ځینی ورڅخه طواف کوي، او څوک ورلره حلالکی کوي، او څوک ورته نذرونه منبستی او مالونه وړاندی کوي، او د ځینو بیا منجوران او خادمان وي چه خلک د الله تعالی له لاری بندوي، او پدغه ډول د خلکو مالونه په باطله طریقه خوري، او خلکو ته په یوه او بله طریقه او درواغو باندي ددغه قبرونو او د مړو څخه سوال، د ضرورتونو غوښتنی او د مصیبتونو ددفع لپاره ددوی رابلنه ښایسته کوي، حال دا چه رسول الله ﷺ فرمایلي دي:

«اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ قَبْرِي وَثَنًا يُعْبَدُ» [رواه مالك].

ترجمه: «اي الله ځما له قبر څخه بت او باطل معبود مه جوړوه چه عبادت او بندگي يې کيږي».

بلکه رسول الله ﷺ منع فرمایلی ده چه له قبرونو څخه مسجدونه جوړ شي؛ ددي لپاره چه خلک د قبرونو او مړو بندگي کښی اخته نشي.

د جندب بن عبد الله ؓ څخه روایت دي چه بیشکه رسول الله ﷺ فرمایلي

دي:

«إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، إِيَّيْ أَنْهَاكُمُ عَنْ ذَلِكَ». [رواه مسلم]

ترجمه: «بیشکه هغه څوک چه له تاسو څخه مخکښی وو - یعنی بنی اسرائیل - نو هغوی به د خپلو پیغمبرانو او نیکانو قبرونو څخه مسجدونه جوړول، نو خبردار! چه تاسو له قبرونو څخه مسجدونه جوړ نکړی، بیشکه

زه تاسو له دغه کار څخه منع کوم».

او ابو عبیده بن عامر بن الجراح رضی الله عنه فرمایي: «كَانَ آخِرُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ: أَنْ أُخْرِجُوا يَهُودَ الْحِجَازِ مِنَ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَاعْلَمُوا أَنَّ شِرَارَ النَّاسِ الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْقُبُورَ مَسَاجِدَ». [مسند الإمام أحمد]

ترجمه: «د رسول الله ﷺ په ژوند کښې آخري خبرې دا وې چې: د حجاز يهود د عربي جزیرې څخه وباسي، او ښه پوهه شي چې بدترین له خلکو څخه هغه څوک دي چې له قبرونو څخه مسجدونه جوړوي».

د قبرونو څخه مسجدونه جوړولو معنی دا ده چې هلته لمونځونه وشي، او یا د هغې طرف ته لمونځ وشي، او یا ورباندې حقیقه مسجد جوړ شي چې لمونځونه پکښې ادا کيږي، نو که څوک له دې دريو څخه هر یو کار وکړي هغه په دغه ګناه، منهي عنه او منع شوي کار کښې واقع شو.

د باطلو معبودانو له جملې څخه ځینی هغه شیان دي چې په هغه کښې د شرک او د غیر الله د عبادت او بندګۍ نښه او علامه وي، لکه په سنن ترمذي کښې چې د رسول الله ﷺ څخه روایت دې چې هغه د عدي بن حاتم رضی الله عنه په غاړه کښې طلايي صلیب ولیده نو ورته یې وویل: «يَا عَدِي اظْرَحْ عَنكَ هَذَا الْوَثْنِ»، «یعنی اي عدي! دا بت دي له غاړې څخه لری کړه».

مقصد دا چې هر هغه شي چې د الله تعالی پرته یې بندګي کيږي نو هغه طاغوت دې، که هغه بت وی یا ونه وي، یا تیګه وي، یا قبر یا هم بل کوم شي

وي.

ابو هريره رضي الله عنه له رسول الله ﷺ شخه نقل كوي چه هغه فرمايلي دي: «يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ: مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْهُ، فَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الشَّمْسَ الشَّمْسَ، وَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الْقَمَرَ الْقَمَرَ، وَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الطَّوَاغِيَتِ الطَّوَاغِيَتِ». [متفق عليه]

ترجمه: «د قیامت په ورځ به الله عزوجل خلک راټول کړي بیا به ورته ووايي: هر چا چه د کوم شي عبادت کړې وي په هغه پسی دي ورپسی شي، نو چا چه د لمر عبادت کړې وي هغه به په لمر پسی لار شي، او چا چه د سپوږمی عبادت کړې وي هغه به په سپوږمی پسی لار شي، او هر چا چه د هر طاغوت عبادت کړې وي هغه به په همغه طاغوت پسی لار شي».

او دا ورپسی کیدل به د جهنم د اور طرف ته وي الله دي مونږ ټول تری وساتي، لکه چه الله ﷻ فرمايي:

﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَرِدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كَانَ هَؤُلَاءِ آلهَةً مَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾﴾ [الأنبياء: ٩٨-١٠٠].

ترجمه: «بیشکه تاسو او هغه څه چه تاسو يي د الله تعالی پرته عبادت او بندگي کوی خس او خشاک د جهنم به یاست، تاسو به دغه جهنم ته ننوتونکي یاست، که ستاسو دغه معبودان په حقه وي نو جهنم ته به نه وو ننوتلي، او تاسو ټول به په دغه جهنم کښی همیشه لپاره یاست، ددي جهنمیانو به هلته په جهنم کښی چغی سوری وي، او دوی به په جهنم کښی

هیڅ نه اوري.»

نو دا آیتونه په دي دلالت کوي چه دغه باطل معبودان خپلو عابدانو ته هیڅ ډول ګټه نشي رسولاي، بلکه دغه معبودان او عابدان به يي ټول په قيامت کښی په اور کښی غورزول کيږي.

هو، هغه څوک چه د هغوی عبادت او بندګي ځینی مشرکان کوي او هغه معبودان پری رضا او خوشحاله نه دي، نو دوی په دغه طاغوت کښی نه راځي، ځکه دوی خو مشرکانو پخپله په الوهیت او خدایي نیولي دي او دغه باطله عقیده يي پکښی لرلی ده، حال دا چه هغوی د دوی له شرک او کفر څخه بيزاره دي، لکه چه الله عزوجل فرمايي: ﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾ [التوبة: ٣١].

ترجمه: «دی اهل کتابو نیولي وو علماء او پیران خپل په الوهیت او خدایي سره پرته له الله تعالی څخه، او همدارنگه يي نیولې وو مسیح عليه السلام په الوهیت سره، حال دا چه دوی ته امر نه وو شوي مګر ددی خبری چه دوی دي عبادت او بندګي یواځی د یو الله تعالی و کړي؛ ځکه نشته لایق او مستحق د عبادت او بندګی مګر یواځی یو الله عزوجل دي، پاک دي او پورته او لوي دي الله تعالی له هغه شرک څخه چه دا مشرکان يي کوي.»

همدارنگه په بل ځاي کښی فرمايي: ﴿إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُم مِّنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١١﴾ لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا

أَشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَلْدُونَ ﴿١٠٢﴾ لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَرْعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٣﴾ [الأنبياء: ١٠١-١٠٣].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان - چه عبادت او بندگي يي کيږي - او د هغوی په حق کښی نیکه فیصله شوی ده د نیکی مرتبی سعادت او د جنت، نو دوی له اور او جهنم څخه لری کږې شوي دي، نه به اوري کشار او اواز د اور او د جهنم، بلکه دوی به په هغه نعمتونو کښی چه ددوی زړونه يي غواړي همیشه لپاره وي، نه به غمجن کوي دوی لره هغه لویه ویره او هیبت، او ورسره مخامخ کيږي به ملایکی او ورته به وايي: دا مو هغه ورځ ده چه تاسو سره يي وعده شوی وه».

همدارنگه هغه نیکان بندگان او اولیاء چه ځینی مشرکان يي په ظلم او درواغو عبادت او بندگي کوي، نو دغه نیکان ددوی له عبادت او شرک څخه بیزاره دي.

خوهغه څوک چه د الله تعالی پرته د ځان په عباد باندي رضا شي، او یا دی کار ته خلک رابلي، نو شک نشته چه هغه د «طاغوت» په معنی کښی شامل دي، لکه فرعون چه خپل قوم ته ویلي وو:

﴿مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي﴾ [القصص: ٣٨].

ترجمه: «زه تاسو لپاره د خپل ځان پرته بل معبود نه پیژنم».

دریم ډول: هغه څوک چه دالله رالیرلي وحي پرته په نورو قوانینو فیصلی کوي

هر هغه څوک چه په يوه منطقه کښی په خلکو مشروي، او د هغوی تر منځ په فيصلو کښی د الله تعالی له رالیږل شوي شریعت څخه سرغړونه کوي، او د مخلوق لخوا په جوړ شوو قوانینو باندي پخپله خوښه د هغوی ترمنځ فیصلی کوي، او د الله تعالی حرام کړي ورته حلالوي، او د الله تعالی حلال کړي ورته حراموي، نو دا هم یو ډول طاغوت دې، غواړي چه د الله تعالی پر ځای دده عبادت او بندگي وشي.

او دلته دده عبادت او بندگي دا ده چه په تحلیل او تحریم کښی دده پیروي وشي، لکه کله چه عدي بن حاتم رضی الله عنه له رسول الله صلی الله علیه و آله څخه دا آیت کریمه واوریده:

﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ﴾ [التوبة: ۳۱].

ترجمه: «دی اهل کتابو خپل ملایان او پیران په الوهیت او خدایي نیولي دي پرته له الله عزوجل څخه».

نو عدي رضی الله عنه ورته وویل: مونږ خو د هغوی عبادت نه کولو؟ رسول الله صلی الله علیه و آله ورته وویل: آیا داسی نه وو چه هغوی به د الله تعالی لخوا حلال شوې شي تاسو ته حرامولو نو تاسو به د هغوی په دغه تحریم کښی پیروي کوله، او د الله لخوا یو حرام شوې شی به یي درته حلالولو نو تاسو به یي په تحلیل کښی پیروي کوله؟

عدي رضی الله عنه ورته وویل: هو همداسی وه.

نو رسول الله صلی الله علیه و آله ورته وویل: همدغه ددوی عبادت دې.

او حذیفه رضی الله عنه فرمایي: «أَمَّا إِنَّهُمْ لَمْ يُصَلُّوا لَهُمْ، وَلَكِنَّهُمْ كَانُوا مَا أَحَلُّوا لَهُمْ مِنْ حَرَامٍ اسْتَحَلُّوهُ، وَمَا حَرَّمُوا عَلَيْهِمْ مِنَ الْحَلَالِ حَرَّمُوهُ، فَتِلْكَ رُبُوبِيَّتُهُمْ». [رواه سعيد بن منصور في تفسيره].

ترجمه: «خبردار! چه اهل کتابو دغه ملایانو او پیرانو طرف ته لمونځونه نه کول، لکن دغه ملایانو او پیرانو چه به کوم حرام شي ته حلال ویل دوی به هم حلال کولو، او کوم حلال شي ته چه به یی حرام ویلو نو دوی به هم هغه حرام کولو، او هم دا یی ربوبیت او الوهیت وو.»

د طواغیتو له جملی څخه غیب گوین، فالگر کف شناس، او ګودګران هم دي، څوک چه دا دعوه کوي چه په غیبو پوهیږي، او ځینی ناپوهان او ګمراهان هغوی ته خپلی فیصلی وروړي، الله تعالی فرمایي:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ ۗ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾﴾ [النساء: ٦٠].

ترجمه: «آیا ته نه کوری هغه کسانو ته چه ګومان کوي چه هغوی هم ایمان لري په هغه کتاب چه تاته درنازل شوې دي (قرآنکریم) او هم په هغه کتابونو چه له تا څخه مخکینو پیغمبرانو ورلیږل شوې وو، او بیا هم غواړي خپلی لانجی د حل او فصل لپاره و طاغوت ته یوسي، حال دا چه دوی ته

حکم شوې وو چه دوی به انکار او کفر کوي په دغه طواغیتو باندي، خو شیطان غواړي چه دوی له حق څخه په ډیر لری گمراهی سره گمراه کړي». او رسول الله ﷺ هم جادوگر فالگر او کوډگرو ته له ورته څخه منع فرمایلی ده، لکه چه د ابو هریره ؓ په حدیث کښی چه رسول الله ﷺ فرمایي: «مَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ -ﷺ-». [رواه الإمام أحمد من حديث أبي هريرة ؓ].

ترجمه: «هغه څوک چه غیبگو یا فالگر ته لار او د هغه خبره یی رښتیا وگڼله نو یقیناً هغه په هغه دین باندي کافر شو چه په محمد ﷺ باندي نازل شوې دې».

او مشهور صحابي ابن مسعود ؓ فرمایي: «مَنْ أَتَى كَاهِنًا أَوْ سَاحِرًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ -ﷺ-». [رواه البزار].
ترجمه: «هغه څوک چه غیبگو یا جادوگر ته لار او د هغه خبره یی رښتیا وگڼله نو یقیناً هغه په هغه دین باندي کافر شو چه په محمد ﷺ باندي نازل شوې دې».

او د الله تعالی له حکم او شریعت څخه مخ اړونه او سرغړونه، او د هغی په بدل کښی د طواغیتو قوانینو او فیصلو پسی گرزیدل او ورپسی کیدل د منافقینو عمل او صفت دې لکه چه الله جل جلاله فرمایي:

﴿وَيَقُولُونَ ءَأَمَنَا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ يَكُن لَّهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾ أَفِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ ۚ بَلْ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشِ اللَّهَ وَيَتَّقِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الَّذِينَ يُرِيدُونَ ﴿٥٢﴾﴾ [النور: ٤٧-٥٢].

ترجمه: «او وايي منافقان چه مونږ ايمان لرو په الله تعالى او په رسول الله ﷺ باندې، او غاړه ايسودونكي يو الله تعالى او د هغه رسول ﷺ ته، خو بيا هم مخ ګرزوي او سرغړونه کوي يوه ډله له دوي څخه وروسته له دي اقرارونو هم، او په حقيقت کښي نه دي دوي رښتيني مؤمنان، او کله چه راوبلل شي دوي د الله تعالى او د هغه د رسول ﷺ شريعت ته ددي لپاره چه فيصله وکړي ددوي ترمنځ، نو ناڅاپه يوه ډله له دوي څخه سرغړونه کوي او د حق له منلو څخه مخ ګرزوي، خو که چيري وي په دي شريعت کښي ددوي حق او طرفي نو بيا راځي ددي شريعت خوا ته تابعدار او غاړه ايسودونكي، نو آيا ددوي په زړونو کښي مرض د نفاق دې او که دوي

شکمن دي په عدالت د شریعت کبسی، او که دوی ویریري چه ظلم به وکړي په دوی باندی الله تعالی او دهغه رسول ﷺ، داسی نه ده بلکه همدوی پخپله ظالمان دي چه له حق څخه سرغړونه کوي، بیشکه مؤمنان چه کله الله تعالی او دهغه رسول ﷺ خوا ته وروبلل شي چه ددوی تر منځ فیصله وکړي، نو دهغوی وینا داسی وي چه ووايي: مونږ اوریدلې دې حکم د الله تعالی او غاړه ایښودونکي یو هغی ته، او همدغسی خلک همدوی کامیاب دې، او هغه چا چه د الله تعالی او دهغه د رسول ﷺ پیروي وکړه، او د الله تعالی څخه ویریري، او دهغه له نافرمانی څخه ځان وساتي، نو همدغسی خلک همدوی کامیاب دي».

خو هر څوک چه د طاغوت پیروي کوي، نو دغه پیروي یې نور هم د گمراهی، تاوان او تورتمونو کندو ته غورزوي، او که څوک ددغه طاغوت څخه انکاری شی، او په الله تعالی باندي ایمان راوړي، او د الله د رالیرلې شوي لارښوونی پیروي یې وکړه، نو الله تعالی به یې له تیارو څخه رڼا ته راوباسي، او د سلامتیا او زرخیزی لاری به وروښایي، او په خپل رحمت او مهربانی کبسی به یې داخل کړي، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾﴾ [البقرة: ٢٥٧].

ترجمه: «الله تعالی د مؤمنانو دوست او کارسازې دې، چه ووباسي دوی لره له تیارو خخه رڼا ته، او د کافرانو دوست طاغوت دې چه له رڼا خخه يي تیارو ته ووباسي، نو همدغسی خلک د اور والا دي او دوی به په دغه اور کښی همیشه او تل لپاره وي.»

نو طاغوت خپل دوستان د شرک، ناپوهی او گمراهی، شکونو، حیرانتیا، تنگ ژوند او بدحالی او بدبختی کښی اچوي، الله تعالی دی مونږ تری بچ کړي.

خو هغه خوک چه په الله ﷻ باندي ایمان لري، نو همدا الله تعالی يي دوست او کارساز دې چه له تیارو خخه يي رڼا وخوا ته وباسي، نو د شرک له تیارو خخه يي د توحید رڼا ته، او د گناه له خواری او ذلت خخه يي د طاعت او دین پیروی عزت ته، او د بدعتون له گمراهی خخه د خلانده سنتو لاری ته، او د شک له حیرانتیا خخه يي د یقین خوشحالی ته، او له تنگی او بدبختی خخه يي پراخی او نیکبختی ته، او له غم فکرونو او سوچونو خخه يي اطمینان، امن او آرامی ته وروباسي.

بلکه هغه خوک چه د سمی لاری پیروان وي الله تعالی يي نور هم ورته دغه هدایت او روښانتیا ورزیاتوي، نو هره ورځ دوی له خیر او هدایت خخه لا برخمن او بهرمن کیږي، چه درجی يي پورته کیږي، او نیکی يي خوچنده کیږي ﴿ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾

ترجمه: «او دا د الله تعالی مهرباني ده، او د هغه خوښه ده چه په چا باندی دغه ډول مهرباني کوي؛ ځکه الله تعالی د لوی مهربانی خاوند دي.»

اتم درس: د شرک ډولونه او ورڅخه ویره کول

شرک هغه لویه ګناه ده چه الله ﷻ په ډاګه د هغی په هکله ډیر ټینګار کړې دې چه بنده ورڅخه ځان وژغوري، او کله نو دغه ګناه په دنیا کېبی له توبی پرته د بڅبنی هیڅ لار نه لري، بلکه مشرک سرې که بی توبی مړ شي نو ابدي او تل تر تله په ددو زخ په اور کېبی وي؛ له همدی کبله د قرآن کریم په متعددو آیاتونو کېبی ورڅخه خپل بندهګان ویرولي دي، او ورڅخه یی منع فرمایلی ده، لکه چه الله جلّ جلاله فرمایي:

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ [النساء: ۳۶].

«یعنی عبادت او بندګي وکړئ یواځی د الله تعالی، او د الله تعالی سره هیڅ شی شریک او برخمن مه منی».

همدارنګه فرمایي:

﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ [لقمان: ۱۳].

ترجمه: «بیشکه شرک ډیر لوی ظلم دې».

او په بل ځای کېبی فرمایي:

﴿إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا

لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ [المائدة: ۷۲].

ترجمه: «بیشکه شان دادې چه هر چا شرک و کړ او برخمن یې ومنلو د الله تعالی سره، نو یقیناً حرام کړ الله تعالی پر ده باندي جنت، او ځای د بیرته ورتللو دده اور دې او نشته ظالمانو مشرکانو ته هیڅ مرسته کونکې».

همدا مقصود په بل ځای کښی الله داسی بیانوي:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ۱۱۶].

ترجمه: «بیشکه الله جلّ جلاله نه بخښي دا کار چه شریک وگڼل شي د الله تعالی سره، او بخښنه کوي د هغه گناه چه راښکته وي له شرک څخه، او هغه چا چه شرک وکړ له الله تعالی سره نو یقیناً گمراه شو په گمراهی لری سره له حق نه».

او ابن مسعود رضی الله عنه فرمایي: چه ما له رسول الله صلی الله علیه و آله څخه وپوښتل چه: کومه گناه ډیره لویه ده؟ هغه راته وفرمایل:

«أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهُوَ خَلْقَكَ». [مسند الإمام أحمد].

ترجمه: «تر ټولو لویه گناه دا ده چه ته د الله تعالی سره شریک او سیال ومني، حال دا چه ته یواځی الله تعالی پیدا کړې یې».

او جابر بن عبد الله رضی الله عنه فرمایي چه: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمایي: «مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ لَقِيَهِ يُشْرِكُ بِهِ دَخَلَ النَّارَ». [رواه مسلم].

ترجمه: «هر څوک چه د الله تعالی سره په داسی حال کښی مخ شي چه د الله تعالی سره یې هیڅ شې شریک او برخمن گڼلې نه وي، نو په قیامت

کښی به جنت ته داخل شي، او که څوک ورسره په داسی حال کښی مخ شو چه د الله تعالی سره یی شریکوال منلې وي نو اور ته به داخل شي».

شړک دیته وایي چه د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي وشي، نو که څوک د الله تعالی ترڅنګ بل چا ته هم چغه ووهي او راوه یی بلي، که هغه دعاء العبادة وي او که دعاء المسألة وي نو داسی شخص مشرک ګڼل کیږي؛ ځکه هغه د الله تعالی سره د هغه په بندګي کښی شریکوال، برخمن او سیال منلې دي، او الله تعالی هیڅکله دا نه خوښوي چه له هغه سره دی په عبادت کښی څوک شریک او برخمن وي، نه پیغمبر او نه هم ملایک، او نه بل څوک؛ ځکه عبادت او بندګي یواځی د الله تعالی حق دي، لکه چه الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ [یوسف: ۴۰].

ترجمه: «نه دي حکم او اختیار مګر یواځی یو الله تعالی ته دي، حکم یی کړې دي چه تاسو عبادت او بندګي مه کوئ مګر د یو الله تعالی عبادت او بندګي کوئ».

همدارنګه په بل ځای کښی فرمایي: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ﴾ [فاطر: ۴۰].

ترجمه: «ووایه اي پیغمبره! ګورئ، ما خبر کړئ ستاسو په هغه شریکانو او خدایانو چه تاسو یی د الله تعالی پرته رابلی، نو راوښی چه دوی په دی ټوله لویه ځمکه کوم شي پیدا کړې دي؟».

او همداراز فرمایي: ﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ﴾

فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿١١٧﴾ [المؤمنون: ۱۱۷].

ترجمه: «او هغه څوک چه رابلي د الله تعالی سره بل معبود، چه نشته هیڅ دلیل ددغه معبود په عبادت او بندگی باندي، نو دده حساب کتاب په الله تعالی باندي دي، بیشکه شان دا دي چه نه کامیابيري کافران خلک». نو هر څوک چه د الله تعالی پرته بل چا ته (په مافوق الأسباب امورو کښی) رامدده وایي هغه مشرک دي.

او شرک په ټولو ګناهونو کښی لویه ګناه ده، چه په شرعي نصوصو کښی ورته اکبر الکبائر، او لوی ظلم ویل شوی دي، بلکه شرک د الله تعالی سره د وعدی او لوظ ماتول دي، او په لوی امانت او په ټولو حقوقو کښی په لوی حق کښی خیانت کول دي، چه هغه د الله تعالی هغه حق دي چه د هغی له کبله یي دا ټول مخلوقات پیدا کړي دي، او هغه حق یواځی د یو الله تعالی عبادت او بندگی کول دي، نو دداسی لوی ګناه سزا به هم د ټولو ګناهونو له سزاګانو څخه ډیره لویه وي.

نو په دنیا کښی د شرک سزا د الله تعالی قهر او غضب دي، لکه چه الله تعالی فرمایي: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لَمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾﴾ [المؤمن: ۱۰].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان چه کافران شي نو ورته اواز به کولې شي چه خامخا د الله تعالی قهر او غصه ډیره غټه ده ستاسو له قهر او غصی نه، نو یاد کړی هغه وخت چه تاسو به ایمان طرف ته بلل کیدئ، نو تاسو به کفر او

انکار کولو».

او ددي ترڅنگ ورته په دنيا کښی ددوی د نورو کناهونو په سبب نوری سزاګانی هم رسیږي؛ ځکه دوی د الله تعالی له لارښوونی څخه سرغړونه کړی وه.

او همدا ډول ورته ګمراهي بدبختي، ویره، غم، شک او حیرانتیا او په دنیوي ژوند کښی زړه تنګي ورباندي مسلط کيږي، اګر که دوی ته د دنیا یو څه سازو سامان هم ورکړل شي، بلکه دغه سازو سامان هم پر دوی باندي یو ډول عذاب او وبال وي لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿لَا يَغُرَّنْكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَدِ ۗ مَتَّعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَا لَهُمْ جَهَنَّمَ وِبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٩٧﴾﴾ [آل عمران: ۱۹۶-۱۹۷].

ترجمه: «دوکه دي نکړي او تیر دی نه باسي تالره ګرزیدل راګرزیدل د کافرو په ملکونو کښی، (دغه چه ورکړ شوي دي کافرو ته) سازو سامان د دنیا دې لږ غوندی، بیا ځای د ورتلو ددوی دوزخ دې، او ډیر بد ځای او فرش دې دغه جهنم».

همداراز فرمایي: ﴿وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزِنَكَ كُفْرُهُ ۗ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٣﴾ نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٢٤﴾﴾ [لقمان: ۲۳-۲۴].

ترجمه: «او هغه څوک چه کافر شو نو غمجن دي نکړي تالره-اي پیغمبره - کفر دهغه؛ بیرته راګرزیدل ددوی زمونږ خوا ته دي، نو خبر به

کړو دوی لره په هغه عملونو چه دوی کړي وو، بیشکه الله تعالی په هغه پتو رازونو د سینو هم خبردار دې، سازوسامان ورکوو ورته په دنیا کښی لږ، او بیا به یی مجبور کړو ننوتلو د عذاب سخت ته».

همدارنگه الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَنْ كَفَرَ فَأُمْتِعْهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ

إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿۱۲۶﴾ [البقرة: ۱۲۶].

ترجمه: «او هغه څوک چه کافر شو نو نفع او سازوسامان به ورکړم ورته لږ غونډی، بیا به یی مجبور کړم د اور عذاب ته، او ډیر بد ځای د ورتللو دې».

او له مرگه وروسته خو د روح له وتلو پسې سمدلاسه ددوی لپاره سخت او پرله پسې عذاب شروع شي؛ ځکه ددی نه مخکښی دوی الله تعالی لعنتیان کړي وي.

نو اول خو به په ډیری سختی سره د روح په ویستلو کښی په سخت عذاب باندي په عذاب کړل شي، بیا چه کله د قیامت د قایمیدو وخت شي، نو په هغه لویه ویره باندي عذاب کړل شي، بیا د عذب د ملایکو په لیدلو د عذاب بل پړاو وي، همدارنگه په قبرونو کښی هم د سخت عذاب سره مخ کیږي، او د قیامت په ورځ چه کومی ویری او ترهی دي هم په دوی باندي تیریري.

بیا چه کله د قیامت په ورځ د عرصات په میدان کښی په هغه غټه ورځ د رانژدي شوي لمر د سوزوونکو وړانگو لاندي هغه اوږده ولاړه هم یو عذاب

دې چه پنخوس زره کاله اوږده ورځ کنبی پکنبی ودریږي، او په آخر کنبی د دوزخ اور ته ورتلل دي چه تل تر تله به پکنبی پاتی کیري، چه نه ورڅخه عذاب سپکیري، او نه به ورڅخه وویستل شي.

لکه چه الله ﷻ فرمائي: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٦١﴾ خَلِيدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿١٦٢﴾﴾ [البقرة: ١٦١-١٦٢].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان چه کافران شوي دي او په داسی حال کنبی مړه شي چه دوی کافران وي، نو داسی کسان پر دوی باندي به وي لعنت د الله تعالی او د ملایکو او د ټولو خلکو، همیشه به وي په دغه لعنت کنبی، چه نه به سپکولې شي له دوی څخه عذاب، او نه به ورته مهلت ورکولې شي».

همدارنگه فرمائي: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ ﴿٣٦﴾ وَهُمْ يَصْطَرِحُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوْ لَمْ نُعْمَرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ﴿٣٧﴾﴾ [فاطر: ٣٦-٣٧].

ترجمه: «هغه کسان چه کافران وي ددوی لپاره اور د دوزخ دي، نه به ورباندي د مرگ فيصله کیري چه مړه شي، او نه به ورڅخه د دوزخ عذاب سپکولې شي، همدا شان سزا ورکوو هر کافر ته، او دوی به چیغی وهي په دغه اور کنبی او وایي به: اي ربه! مونږ له دی اوره څخه بهر وباسه چه نیک

عمل وکړو، پرته له هغه عمل نه چه مخکښ مو کړې وو، نو ورته به وویل شي: آیا مونږ نه وو در کړې تاسو ته دومره عمر چه څوک پکښی پند اخلي نو اخستلې يي شي؟ او هم راغلې وو تاسو ته له دی عذاب څخه وپروونکې، نو اوس وڅکی عذاب؛ ځکه نشته د ظالمانو لپاره هيڅوک کومکي».

همداراز فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكٰفِرِيْنَ وَاَعَدَّ لَهُمْ سَعِيْرًا ﴿٦٤﴾ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا اَبَدًا لَا يَجْدُوْنَ وٰلِيًّا وَلَا نَصِيْرًا ﴿٦٥﴾ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوْهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُوْلُوْنَ يٰلَيْتَنَا اَطَعْنَا اللَّهَ وَاَطَعْنَا الرَّسُوْلًا ﴿٦٦﴾ وَقَالُوْا رَبَّنَا اِنَّا اَطَعْنَا سَادَتَنَا وَاكْبَرَاءَنَا فَاَضَلُّوْنَا السَّبِيْلًا ﴿٦٧﴾ رَبَّنَا ءَاْتِيْهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَاَلْعَنَهُمْ لَعْنًا كَبِيْرًا ﴿٦٨﴾﴾ [الأحزاب: ٦٤-٦٨].

ترجمه: «بیشکه الله تعالی لعنتیان کړي دي کافران او تیار کړې يي دي هغوی ته ګرم اور، همیشه به وي دوی په دغه اور کښی تل تر تله، نه به مومي ځان لپاره هيڅوک دوست کارساز او نه مرسته کونکې، په هغه ورځ چه اړول کيږي را اړول کيږي به مخونه ددوی په اور کښی او دوی به وايي: اي افسوس دې مونږ ته چه پيروي مو کړې واي د الله تعالی او د هغه د رسول (صلی الله علیه وسلم)، او هم به وايي: اي ربه زمونږ! بیشکه مونږ پيروي کړی وه د خپلو سردارانو او مشرانو، نو هغوی مونږ د سمی لاری څخه بی لاری کړو، نو اي ربه زمونږ! ورکړه هغوی ته دوچند عذاب، او لعنتیان کړه هغوی په ډير لوی لعنت سره».

او د شرک د لوی خطر او له هغی څخه د ځان ساتلو د وجوب یو دلیل

دادې چه هر څوک شرک و کړي، نو مخکنې نیک عمل يې تباہ او ابته کيږي، او شخص په کافرانو او تاوانيانو کښې شاملیږي، گویا چه ده مخکښی هیڅ نیک عمل کړې نه وي؛ ځکه الله ﷻ له مشرک څخه هیڅ یو عمل نه قبلوي.

لکه چه الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ [آل عمران: ۸۵].

ترجمه: «او هغه څوک چه لټوي پرته له اسلام څخه بل دین نو هیڅکله به ورڅخه قبول نشي، او ورڅخه به ونه منل شي، او دې به په آخرت کښې له تاوانيانو څخه وي.»

همداراز فرمایي: ﴿وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ [الزمر: ۶۵-۶۶].

ترجمه: «او خامخا په تحقیق وحی شوی ده تا ته او هغه پیغمبرانو ته چه له تاڅخه مخکښی لیږل شوي دي په دي خبره چه که ته هم - فرض محال - شرک و کړي نو ابته او تباہ به شي ستا نیک عمل هم، او خامخا به له تاوانيانو څخه شی، بلکه ته عبادت او بندگي کوه یواځی د یو الله تعالی، او د شا کړینو له جملی څخه شه.»

همداشان الله تعالی د یو شمیر پیغمبرانو یادونه په سورت انعام کښې کړی ده او په هغوی یې ثنا ویلی ده، او بیا یې فرمایلي دي: ﴿وَمِنْ آبَائِهِمْ

وَذُرِّيَّتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَأَجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٧﴾ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۗ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾ [الأنعام: ٨٧-٨٨].

ترجمه: «او هم ددوی له پلرونو اولادونو او وروڼو څخه ځیني هغه دي چه مونږ غوره کړي دي، او ورته بنوولی مو ده سمه لاره، همدا زمونږ لخوا بنوول شوی سمه لاره د الله ﷻ هغه هدايت او لارښوونه ده چه الله تعالی يي پخپله خوښه هغه چا ته ښاي چه ورته خوښه يي شي له خپلو بندگانو څخه، خو که بالفرض دوی هم شرک وکړي نو ددوی هغه نیک عمل به تباہ او ابته شي چه دوی کړي وو.»

نو انبياء عليهم السلام سره له دي چه د الله تعالی ډیر نیکان بندگان دي، او د الله تعالی سره د لویو مرتبو، شرافت او نژدیکت خاوندان دي، او الله جل جلاله ورسره محبت او مینه هم لري، خو بالفرض که دوی هم شرک وکړي نو الله تعالی يي ورته نه بخښي، خو مونږ ټول په دي ښه پوهیږو چه هغوی الله تعالی له شرک څخه معصوم کړي او ورڅخه ساتلي يي دي.

نو کله چه انبیاء ته شرک - که بالفرض ورڅخه صادر شي - نه بخښل کیږي، نو نورو ته خو په طریقه اولی نه بخښل کیږي، او دا هغه حکم دې چه الله تعالی په خپل کتاب کښی تل تر تله پرینښي دي، چه همیشه لوستل کیږي ترڅو مونږ پکښی سوچ فکر وکړو، و او ورڅخه پوهه شو چه شرک خومره لوی جرم دې.

شرک په دوه ډوله دي:**لومړې: شرک اکبر «لوی شرک»:**

او دا ډول شرک په ربوبیت او الوهیت کېښی راتلای شي. شرک اکبر په ربوبیت کېښی دا دې چه: د الله تعالی سره د هغه په کارونو کېښی شریکوال او برخمن وگڼل شي، لکه پیدا کول، رزق ورکول، او د ټول عالم په ټولو اړخونو کېښی پاچاهي اختیار او د هغی تدبیر کول. او شرک اکبر په الوهیت او عبادت کېښی دا دې چه د الله تعالی پرته بل څوک راوبلل شي، که هغه د عبادت او بندگۍ په ډول وي او که د حاجت غوښتنی په څیر وي، او شرک اکبر کله په زړه سره وي، کله په وینا کېښی او کله په عمل سره.

د قلبي شرک اکبر مثال: لکه چه یو څوک دا عقیده ولري چه د الله پرته نور معبودان په دي کون کېښی تصرف کولې شي، یا په غیو باندي پوهیږي، او یا هم مافوق الأسباب گټه او تاوان رسولې شي، او ددغه معبودانو سره محبت او مینه کول، او په هغوی باندي توکل بروسه او اعتماد کول، له هغوی څخه مرسته او کومک غوښتل او داسی نور هغه قلبي عبادتونه دي چه له الله تعالی پرته بل چا ته کول یی روانه دي، نو که څوک دغه کار وکړي هغه مشرک او کافر گڼل کیږي.

او په قول او وینا کېښی د شرک مثال: لکه د الله تعالی پرته بل څوک رابلل، ورته چغه وهل، او همدا ډول هغه کفري اقوال چه په هغی کېښی د بتانو او طواغیتو لویي، تعظیم او مدح او ثنا صفت وي، او یا پکښی پر الله

تعالی باندي دروغ تړل وي.

او د عملي شرک مثال: لکه د الله تعالی پرته د بل چا په نامه او يا هغه ته د قربت او نژديکت لپاره حلالکه کول، هغه ته نذر او منښته منل او ورته سجده کول.

د شرک اکبر حکم:

شرک اکبر باندي بنده د اسلام له مقدس دين څخه ووځي، او هغه څوک چه شرک اکبر وکړي او بيا له دغه شرک اکبر څخه توبه ونه باسي او مړ شي، نو الله تعالی ورته هيڅکله بخښنه نکوي، بلکه دغه شرک اکبر د الله تعالی د غضب غصی او ددوزخ په اور کښی د تل تر تله پاتی کيدو سبب کيږي. العياذ بالله.

دوهم: شرک اصغر «وړوکي شرک»:

شرک اصغر هغه ګناه ده چه شرک اکبر ته وسيله او سبب کيږي، او شرک اکبر ته يو ډول لار وي، او په شرعي نصوص کښی په شرک سره نومول شوي وي، او عين وخت کښی پکښی د الله تعالی پرته بل چا ته پکښی د عبادت کول نه وي.

او دا شرک اصغر هم کله په زړه، کله په وينا کښی، او کله په عمل کښی وي.

په زړه د شرک اصغر مثال: د يو مقصود او هدف لپاره د هغه څه سبب ګڼل چه الله تعالی هغه په شريعت او يا تقدير کښی سبب کړې نه وي، لکه د بندونو او تعويدونو د ګټی رسولو عقیده ساتل چه دا به د کوم مصيبت مخه نيسي، او يا بدفالي کول.

د عملي شرک اصغر مثال: لکه ریا کول، لکه چه یو شوک د یو چا په مخکښی لمونځ په ډیر ښه ډول ادا کوي ترڅو خلک یې صفت او مدح وکړي او وه یې ستایي، او ورڅخه ښه ووايي، چه ډیر ښه عبادت او بندگي کوي، نو دلته دا لمونځ کونکې لمونځ د الله تعالی لپاره کوي، خو دې په دغه ښه لمانځه د خلکو مدح او صفت هم غواړي، او په نیت کښی یې دغه مقصد راوستلې دې، او کیدای شي نور یې په ښه ډول ادا کړي؛ ترڅو خلک یې ډیر صفت وکړي.

نو دا کار شرک اصغر دې؛ ځکه په دغه عبادت کښی دده قصد خالص د الله تعالی رضا نه وه، خو شرک اکبر هم نه دې؛ ځکه دلته ده د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندگي نه ده کړی.

او په قول او وینا کښی د شرک اصغر مثال: لکه چه یو شوک چا ته ووايي: ستا او د الله خوښه ده، یا د الله تعالی پرته په بل چا باندي قسم او سوگند وخورې، او یا ووايي: دا باران پر مونږ د پلاني پلاني ستوري په سبب وشو.

د شرک اصغر حکم: په شرک اصغر سره بنده له اسلام څخه نه ووځي، او نه یې په سبب په اور کښی تل تر تله پاتی کیږي، خو بیا هم لویه گناه ده، که له کوم بنده څخه دغه کارونه صادر شي باید توبه ورڅخه وکارې، که توبه ورڅخه ونکړي، نو خپل ځان یې د الله تعالی غضب غصی او دردناک عذاب ته وړاندی کړي.

د شرک یو بل تقسیم:

شرک په یو بل تقسیم کښی هم په دوه ډوله دې:

لومړې: شرک جلی:

او دا هغه شرک دې چه شرکیت یی ښکاره وي: لکه د غیر الله رابلل، د بتانو او طواغیتو لپاره حلالکه کول، او داسی نور د شرک اقوال او افعال، چه په ښکاره ډول شرک ګڼل کیږي.

دوهم ډول: شرک خفي:

او شرک خفي کله شرک اکبر وي او کله به اصغر وي.

نو شرک اکبر خفي: لکه د شرک اکبر پټ اعمال، لکه په غیر الله پوری د زړه تړل، په مافوق الاسباب امور و کښی غیر الله ته پنا وړل، د الله تعالی پرته په بل چا باندی توکل او بروسه او اعتماد کول، او له هغی څخه د ګټی او تاوان عقیده ساتل.

او شرک اصغر خفي: لکه په دنیا پوری داسی زړه تړل چه کله یی پر واجبو او فرضی اعمالو باندي بهتره وګڼي، او یا ددی دنیایی ګټو له کبله د ځینو محرّماتو مرتکب شي، حال دا چه رسول الله ﷺ فرمایي: «تَعَسَّ عَبْدُ الدِّينَارِ وَعَبْدُ الدَّرْهَمِ»، یعنی: «ورک دي شي او برباد دي شي د دینار او درهم بنده».

نو دلته په دي حدیث شریف کښی رسول الله ﷺ په مال پوری زړه تړل یی د هغی په عبادت او بندګی باندي ونومولو.

او دا هم شرک خفي دې چه د غیر الله پیروي او اطاعت د الله تعالی په پیروی او اطاعت باندي مخکښی کړي، سره له دي چه دلته دده قصد دا نه

وي چه د غير الله عبادت او بندگي وکړي، او يا خپل زړه په هغه پوری وټپي، او دا بيا د شرک خفي هغه ډير باريک ډول دې، چه بچ کيدل ورڅخه ډير گران دي.

لکه چه معقل بن يسار رضي الله عنه فرمايي: زه له ابوبکر الصديق رضي الله عنه سره د رسول الله صلى الله عليه وسلم خوا ته لاړم، نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: «لَلشِّرْكَ فَيَكُمُ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ التَّمَلِّ»، يعنی شرک په تاسو کنبی - يعنی په دي امت کنبی - د ميريانو د تلو له اواز څخه هم ډير پټ دې.

نو ابوبکر رضي الله عنه ورته وفرمايل: آیا شرک ديتته نه وايي چه څوک د الله تعالی سره بل معبود ومني؟.

نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَلشِّرْكَ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ التَّمَلِّ، أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى شَيْءٍ إِذَا قُلْتَهُ ذَهَبَ عَنْكَ قَلِيلُهُ وَكَثِيرُهُ؟. قُلِ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْرِكَ بِكَ وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ». [رواه البخاري في الأدب المفرد].

ترجمه: زما دي په هغه الله تعالی سوگند وي چه زما نفس د هغه په لاس کنبی دې، چه خامخا شرک د ميريانو د تلو له کشار څخه هم په تاسو کنبی ډير پټ دې، نو آیا تاته داسی يو څه ونه بنايم چه ته يي ووايي نو له تا څخه د هغه شرک لږ او ډير ټول لاړ شي او ته ورڅخه پاک شی؟ هغه ورته وويل: راته يي ووايه: نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل: دا دعا وايه: چه أي الله زه له تا څخه له دی نه پناه غواړم چه زه له تاسره شرک وکړم او زه پری پوهيږم، او هم له تا څخه بخښنه غواړم د هغه گناه چه زه پری نه پوهيږم.

نو له شرک خفي څخه بچ کيدل ډير گران دي مگر که الله تعالی څوک تری وساتي او تری بچ يي کړي؛ ځکه کله دغه شرک خفي پدی شکل هم وي چه خپل نفساني خواهش د الله تعالی پر اطاعت او پیروی باندي مخکی کړی، یا د ځينو بندگانو د اطاعت له کبله د الله تعالی څخه سرغړونه وکړي، او دا سرغړونه کله په کبائرو کښی وي او کله په صغائرو کښی وي.

نو دا نبوي دعا له دغه ډول شرک څخه د خلاصی لپاره ډير لوی سبب دي، چه ددغه ډول شرک اثر هم له منځه وړي، او د الله تعالی مغفرت او بخښنه پری لاس ته راځي.

او د توحيد پوره تحقيق او پلي کول په دي سره لاس ته راځي چه بنده خپل زړه او مخ يو الله تعالی ته تسليم کړي، يعنی په ښکاره او باطن کښی الله تعالی ته غاړه کيردي، نو د هغه پیروي، محبت کول، د يو چا سره کينه کول، ورکړه کول، يو څه منع کول ټول د الله تعالی د رضا لپاره وي، نو په دي سره بنده د کامل ايمان خاوند کيداي شي، الله تعالی دي زمونږ په دغه کامل ايمان کښی برخه وکړي.

نهم درس: له منافقت څخه ویره

منافقت د ښکاره او باطن څخه د بڼه ښکاره او ظاهر له زړه او باطن څخه مخالف او بل شان وي، او منافقت بیا په دوه ډوله دي: یو یې نفاق اکبر «یعنی لوی منافقت» چې بنده له اسلام څخه ووباسي، او بل یې نفاق اصغر «کوچنی منافقت» چې بنده له اسلام څخه نه ووباسي، او همدې ته عملي نفاق هم ویل کیږي.

لومړې: نفاق اکبر «لوی منافقت»:

او هغه دا چې څوک په ښکاره د اسلام اقرار کوي، او په زړه کې کافر او له ایمان او اسلام له منلو څخه منکر وي.

دوهم: نفاق اصغر «کوچنی منافقت»:

او هغه دا چې په یو بنده کې د منافقت ځینی عادتونه موجود وي، هغه عادتونه چې هغه پخپله بالذات بنده له دین څخه نه ووباسي، لکه په عادي او عامو خبرو کې دروغ ویل، له وعدې او لوظ څخه مخالفت کول، په امانت کې خیانت کول، د جنګ او شخړې په وخت کې ښکته کول، د معاهدې په وخت کې خیانت کول... اوداسې نور.

نو دي عادتونو ته په اسلامي شريعت كښې نفاق ويل شوې دي؛ ځكه دلته هم د بل چا تيرايستل او دبنده ظاهر له باطن څخه پكښې مخالف دي.

او منافقين په نفاق اكبر سره هم په دوه ډوله دي:

لومړې ډول منافق: هغه منافق چه هغه په حقيقت كښې اصلاً ايمان نه وي راوړي، بلكه ددو كې او تيرايستلو او غولولو په خاطر يې د اسلام اظهار كړې وي؛ تر څو په دغه ډول مسلمانان تيرباسي، او اسلام او مسلمانانو ته يو ډول پلمه جوړه كړي، او دې پخپله له وژني او د مسلمانانو له بدبيني څخه په امن كښې شي، او دې په زړه كښې په الله تعالى او قيامت او نورو ايمانياتو باندي ايمان نلري.

لكه چه الله تعالى فرمايي: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَالدِّينَ ءَامِنُونَ وَمَا يُخَدِّعُونَ إِلَّا
أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾﴾ [البقرة: ٨-٩].

ترجمه: «ځيني له خلكو څخه داسې دي چه په ښكاره وايي او اقرار كوي چه مونږ په الله تعالى او وروستۍ ورځ «قيامت» باندي ايمان لرو، او دوى په حقيقت كښې مومنان نه وي، (بلكه دا اقرار ددي لپاره كوي چه) دوي تيرباسي الله تعالى (په خپل گومان) او هم تيرباسي مومنان، خو په حقيقت كښې دوى نه تيرباسي مگر خو تيرباسي همدا خپل ځان، او دوى ناپوهان دي نه پوهيږي».

همدارنگه دمنافقينو په صفت او بيان كښې په بل ځاي كښې الله تعالى

فرمایي: ﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُنْفِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنْفِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾﴾ [المنافقون: ۱-۲].

ترجمه: «کله چه راشي تاته منافقان نو تاته به وايي: مونږ گواهي کوو چه يقيناً ته خامخا د الله تعالی پیغمبر یي، او الله تعالی ډیر ښه پوهیږي چه ته د الله تعالی رسول او استاخي یي، او الله تعالی گواهي کوي چه بیشکه منافقان خامخا دروغجن دي، دوی خپل قسمونه ډال کړي دي (د مؤمنانو په مخکښی)، نو خلک بندوي او گرزوي یي د الله تعالی له دین څخه، ددوی دا کار ډیر بد دي».

دوهم ډول منافقان: هغه څوک دي چه یو ځل مسلمانان شي، خو بیا بیرته مرتد شي، لکه هغه څوک چه له اسلام څخه وروسته دداسی گناه مرتکب شي چه د اسلام سره مناقض وي، او له اسلام څخه یي ووباسي، سره له دي چه دې به هغه شان د اسلام دعوا کوي، بیا ځینی یي په خپل کفر او له دین څخه په وتلو پوهیږي، او ځینی نور بیا داسی گومان کوي چه د دوی دا نفاق هم یو ښه کار کوي.

په دي ډول منافقانو کښی شک حیرانتیا او تردد ډیر وي؛ ځکه دوی کله د مسلمانی کارونه هم کوي، او ورسره هغه کارونه کوي چه دوی له اسلامه ووباسي، او کفر او نفاق کښی یي ننباسي، لکه چه الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَدِيعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُفَّالاً

يُرَآءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٤٢﴾ مُدْبِدِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿١٤٣﴾

[النساء: ١٤٢-١٤٣].

ترجمه: «بیشکه منافقان (په خپل گومان) تیرباسي الله تعالى، حال دا چه الله تعالى ددوی ددي گومان په مقابل کښی همدوی تیرباسي، او کله چه لمانځه ته پاڅیري، نو سست او ناراسته پاڅیري، مقصد یی صرف دا وي چه خلکو ته ځان نبودنه کوي، او نه یادوي الله تعالى لره مگر ډیر لږ، حیران او دوپرک وي په منح د ایمان او کفر کښی، چه نه بیخي له مؤمنانو سره دې په باطن کښی هم لکه د ظاهري ایمان په شان، او نه له کافرو سره وي په ظاهر کښی لکه د باطني کفر په شان، او هغه څوک چه الله تعالى یی همراه کړي نو هغه لپاره به بله لار د هدایت او د حق پیدا نکړی».

همدارنگه الله ﷻ په بل ځای کښی فرمایي: ﴿وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٥٤﴾﴾ [التوبة: ٥٤].

ترجمه: «او نه دي منع کړي دوی له دي نه چه قبول کړې شي له دوی خخه نفقه او ورکړه او خیرات ددوی مگر همدی خبری چه دوی کافران شوي دي په الله تعالى او د هغه په پیغمبر ﷺ باندي، او نه راځي لمانځه ته مگر په داسی حال کښی چه دوی سست او ناراسته وي، او نفقه او ورکړه او خیرات نه کوي دوي مگر دوی دغه خپله نفقه او ورکړه بده گڼي او پری

ناخوښی وی.»

نو له دوی څخه د کفری اعمالو صادریدل ددوی نور نیک اعمال له قبلولو څخه منع کوی، او د هغی د قبول په مخ کښی یی خنله کیری؛ ځکه الله تعالی له کافر بنده څخه هیڅ یو عمل نه قبلوی.

نو لمانځه ته په سستی او ناراستی پاڅیدل او د الله تعالی په لار کښی او دهغه د رضا لپاره د مال د ورکړی بد گڼل هم ددی دلیل دی چه دوی د الله تعالی هغه نیکی وعدی په جنت او دهغه سره د مخامخ کیدلو تصدیق نه وو کړی، او له زړه څخه یی نه وو منلی.

همدا شان د الله تعالی لږ یادولو سبب همدا دی چه ددوی ذکر (الله یادونه) یواځی په ژبو باندی د ریا او نفاق لپاره دی، او زړونه یی په حقیقت کښی د الله تعالی ددین سره محبت او مینه نلری، نو له همدی کبله دوی حیران او دوپرک دی، نه خو په پټه او ښکاره کافران دی، او نه په پټه او ښکاره مؤمنان دی، بلکه دواړه صفتونه یی سره تقسیم کړی دی، چه په پټه کافران او په ښکاره مسلمانان دی.

امام ابن کثیر رحمته فرمایي: «خینو منافقانو ته حتی ددوی په زړونو کښی شک او تردد او حیرانتیا پیدا کیری، نو کله یی مسلمانانو ته میلان پیدا کیری، او کله یی کفارو ته میلان پیدا کیری، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿كَلَّمَا أَصَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا﴾ [البقرة: ۲۰].

ترجمه: «هرکله چه دوی ته رڼا شي نو دوی پکښی ځی، او کله چه

ورباندی تورتم او تیاره شی، نو ودریری.»

همدارنگه عبد الله بن عمر رضی اللہ عنہما فرمایي چه ما له رسول الله ﷺ خخه اوریدلي دي چه هغه به ويل: «مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ الشَّاةِ الْعَائِرَةِ بَيْنَ الْغَنَمَيْنِ تَعْبُرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً وَإِلَى هَذِهِ مَرَّةً». رواه مسلم، وفي رواية في مُسْنَدِ الْإِمَامِ أَحْمَد: «تَعْبُرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً، وَإِلَى هَذِهِ مَرَّةً، لَا تَدْرِي أَهَذِهِ تَتَّبِعُ، أَمْ هَذِهِ».

ترجمه: «دمنافق مثال د هغه حیرانی کلهی په شان دې چه کله یوی رمی ته ورځي او کله بلی رمی ته ورځي.»

او په بل روایت کسبی داسی راځي چه: «یو ځل یوی رمی ته ورځي، او کله بلی رمی ته ورځي، نه پوهیږي چه له دي رمی سره شی، او که له هغه بلی رمی سره شی.»

الله جلّ جلاله په خپل کتاب قرآنکریم کسبی او رسول الله ﷺ په خپلو سنتو کسبی د منافقینو اعمال، عادتونه او نسی، او هم یي په دنیا او آخرت کسبی د هغوی سزا او عقاب، او د هغوی سره د معاملی احکام، بیان کړي دي.

همدارنگه یي واضح کړي دي چه مؤمنان باید له منافقانو او نفاق خخه په ډیر احتیاط سره ځان وساتي؛ ځکه دوی ډیر سرسخته دشمنان دي، او مسلمانانو ته خطر یي له نورو کفارو خخه لوی دې، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ﴾ [المنافقون: ۴].

ترجمه: «همدوی ستاسو دشمنان دي، نو ویره ورځه ولری او ځان

ورڅخه وساتي.»

نو مؤمن باید ددوی پلمو ته بیدار وي، او ورڅخه ځان وساتي، او ددوی په کفري فسقي اعمالو او گناهونو چه دوی يي په يو ډول او بل ډول خلکو ته بنایسته کوي او عذرونه ورته بیانوي پری تیر نه ووځي، او ددوی له اخلاقو او عاداتو څخه لری اوسي.

منافقان که نفاق يي اصغر وي او که اکبر ددواړو ډلو افراد يي په خپل منځ کښی سره په درجو او نفاق کی توپیر لري، چه ځینی يي په نفاق او کفر او سر کښی کښی له ځینی نورو څخه لوی وي او ډیر بدبخته وي:

- ځینی يي په نفاق او منافقت باندي کلک او روږدي شوي وي، نو داسلام او مسلمانانو سره ددوی دښمني، او ورسره راز راز پلمی ډیری سختی او مضبوطی وي، او دوی پر مسلمانانو باندي د قسماقسم حوادثو او عذابونو د راتلو منتظر وي، او پخپله هم ډیر کوبښښ کوي چه ددوی ترمنځ فتنی او دښمنی واچوي، او په هره طریقه چه توان يي کیري دوی سپک کړي، او ددوی په زړونو کښی د کافرو شان او قوت لوی ښکاره کړي، او ددي لپاره تبلیغات کوي او راز راز اعلامي طریقی کاروي، چه کله ځینی دروغ افواهاات خوروي، او کله د هغوی شبهات په خلکو کښی خپروي، او کله نفساني شهوات او بي حیائي د عوامو په منځ کښی بنائسته کوي، او کوبښښ کوي چه هرڅنگه چه وکولې شي مسلمانانو ته د هغوی په سرونو او عزتونو کښی اذیت او ضرر ورسوي، چه په دی لار کښی له هیڅ ډول پلمی او کم ظرفی څخه دریغ نکوي، او کوبښښ کوي چه د خپل توانه پوری پر

دوئ ددوئ په دیني او دنیوي امورو کښی تنګي او سختي راولي، او خلکو کښی د الله دین ته له دعوت، جهاد فی سبیل الله، امر بالمعروف او نهی عن المنکر څخه نفرت او کرکه پیدا کړي، او په ډیره سپین سترګی سره خپل دغه فساد او افساد ته اصلاح ترقي تنویر روشنفکري ازادخیالي هم وایي، او مخلصو مؤمنانو ته بی عقله، ناپوهان کم علمه وایي، تل د اسلامي شریعت د نفاذ څخه تښتي، او غواړي چه طواغیتو ته خپلی منازعی او خلافونه د حل او فصل لپاره یوسي، او د الله تعالی دلاری د مجاهدینو، او د اسلام او مسلمانانو د مرستندویانو سره تل بغض او کینه کوي.

لکه چه رسول الله ﷺ فرمایي: «آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الْأَنْصَارِ». [متفق علیه]

ترجمه: «د ایمان نښه د رسول الله ﷺ له انصارو سره محبت او مینه کول دي، او د نفاق او منافقت نښه له دغه انصارو سره کینه او بغض کول دي». نو کله چه انصارو ﷺ د اسلام د مقدس دین نصرت او مرسته کړی وه، له دي کبله له دوئ سره بغض کول د منافقت ښکاره نښه شوه.

د منافقینو ځینی نوری علامی لکه:

د مسلمانانو په خلاف په بدو امر کول، او له شریعت او بنو کارونو څخه منع کول، د الله تعالی په لار کښی له ورکړی څخه لاسونه مویي کول. بله نښه یي داده چه کله مسلمانانو ته کوم مصیبت درد او غم ورسیري نو دوئ پری خوشحالیږي، او پر مسلمانانو باندي رخه کوي، خو که مسلمانانو

ته خیر، پر دښمن لاس برې او سربلندي په لاس ورشي نو دوی پری خفه کيږي.

لدي کبله خو ددوی یو لوی صفت او عادت او خوي دادې چه د مؤمنانو پرته کافرانو سره دوستي کوي، او هغوی لپاره په مسلمانانو باندي جاسوسي کوي، او هغوی د مسلمانانو په جنګ او له منځه وړلو او په مسلمانانو باندي د غلبی لپاره هغوی تيزوي او ددی لپاره خپل ټول کوشنې پکار اچوي، او له کافرو څخه په دغه کارونو کښی مرسته او کومک غواړی.

الله ﷻ فرمايي: ﴿بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣٨﴾ الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٣٩﴾ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتَ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ إِذَا مَثَلْتُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾ الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فِتْحٌ مِّنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْكُمْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعَكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤١﴾﴾ [النساء: ۱۳۸-۱۴۱].

ترجمه: «بشارت او زيږې ورکړه منافقانو ته چه يقيناً ددوی لپاره دردناک عذاب دي، منافقان هغه خلک دي چه کافران يي په دوستی نيولي

دي پرته له مؤمنانو، آیا دا منافقان له کافرانو څخه عزت غواړي، نو عزت خو ټول د الله تعالی سره دې، حال دا چه پر تاسو یې په قرآنکریم کښی داسی حکم نازل کړې دې: چه کله تاسو واوریدل چه د الله تعالی پر آیاتونو باندي کفر کیري او ورپوری مسخری او ملنډی کیري نو تاسو په دغه مجلس کښی ورسره مه کښینی، ترڅو چه هغوی له دي مسخرو څخه غیر په نورو خبرو کښی مشغول شي؛ ځکه که تاسو هم د الله تعالی په آیاتونو پوری مسخری اوری او مخه یې نه نیسی نو تاسو به هم د هغوی په شان شی، بیشکه الله تعالی منافقان او کافران په دوزخ کښی ټول سره راټولوي، هغه منافقان چه تاسو ته انتظار کوي چه که تاسو ته الله تعالی فتح او نصرت درکړي نو وایي: آیا مونږ له تاسو سره په ظاهري ایمان کښی نه یو؟ او که غلبه د کافرو وي نو هغوی ته وایي: آیا مونږ نه وو غالب شوي پر تاسو (که مونږ د مؤمنانو سره په رښتیا ودریدلي وای)؟ او آیا مونږ بچ نکړئ د مؤمنانو څخه؟ نو الله تعالی به ستاسو تر منځ فیصله د قیامت په ورځ کوي، او هیڅکله به الله تعالی د کافرو لپاره په مؤمنانو باندي لار جوړه نکړي، او غلبه به پری ورنکړي».

او دغه مخکښی یادشوي کارونه او خصلتونه د منافقینو د مختلفو طایفو دي، چه ځینی یې ددغه اکثر و مرتکب وي، او ځینی یې بیا د بعضو خصلتونو مرتکب کیري، خو هرڅوک چه په ښکاره د اسلام دعوا کوي، او ورسره دداسی گناهونو مرتکب کیري چه په هغی سره د اسلام له مقدس دین څخه ووځي، نو داسی شخص منافق او کافر بلل کیري.

- او خینی منافقان بیا د اسلام او کفر ترمنځ متردد او حیران وي، نو کله په پټه او ښکاره دمسلمانی کارونه کوي، او کله بیا هغه کارونه هم کوي چه په هغی باندي د اسلام څخه ووځي، نو دې دوپرک او متردد وي، چه خپل دین يي الله تعالی ته نه وي خالص کړې، او په اسلام کښی يي پښه ټینګه نه وي، او د الله تعالی په وعدو پوره باوري هم نه وي.

نو ددوی حال هغه وخت څرګندېږي چه یو څه ابتلاء امتحان او ازمیښت پری راشي، او په همغه وخت کښی ددوی نفاق او دیني کمزوري راڅرګنده شي، نو بیا پر زړونو د مهر لګیدلو په سزا باندي ورته سزا ورکړل شي، او په خپلو اعمالو او احوالو کښی تل په شک او حیرانتیا اخته شي؛ ځکه دوی حق پیژندلې دې خو پیروي يي نکوي، او الله تعالی دوی ته نصیحت کړې دې خو دوی هغه ونه منلو، او نه يي د الله تعالی د لارښوونی پیروي وکړه، دوی د الله تعالی او دهغه د رسول ﷺ په وعدو د رښتولۍ باور نه لرلو، نو ددوی په زړونو د الله تعالی له هدایت څخه پوندوالي او ددنیا په ژوند بسنه، او د نفسي خواهشاتو پسی ورپسی کیدل غالب شو.

الله ﷻ فرمایي: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ

لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ [المنافقون: ٣].

ترجمه: «دا بدي دعمل دمنافقانو په سبب ددي ده چه بیشکه دوی ایمان راوړې وو، بیا بیرته کافر شو، نو مهر ووهل شو ددوی په زړونو باندي نو دوی نه پوهیږي.»

همداراز الله تعالى فرمايي: ﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَزْدَادُوا كُفْرًا لَّمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا﴾ [النساء: ۱۳۷-۱۳۸].

«بیشکه هغه کسان (يهودان) چه ايمان يي راوړې وو (په موسى ﷺ باندې)، بيا کافر شو (د خسی په عبادت)، بيا يي ايمان راوړ (په توبی ایستلو سره)، بيا بیرته کافر شو (په انجيل او عیسی ﷺ)، بيا زیات شو له جهته د کفر (په محمد ﷺ باندې)، نه دې الله تعالى چه مغفرت او بخښنه به و کړي دوی ته، او نه به لار وښيي دوی ته سمه صافه لار (ترڅو چه دوی په دي خپل کفر باندې مستمر وي)، نو زیرې ور کړه منافقانو ته چه بیشکه دوی لپاره دردناک عذاب دي».

او دا ډول منافقان د هغه کفري اعمالو مرتکب کيږي چه دوی له اسلام څخه ووباسي، لکه د فتنی او سختی په وخت کښی د کفارو سره دوستي کول، په دین پوری مسخری کول، الله تعالى او دهغه رسول ﷺ ته ښکښل کول، د اسلامي شریعت د نفاذ څخه نفرت کول او تښتیدل، او په مقابل کښی طاغوت ته فیصلی وړل او د هغی فیصلی منل، او د الله تعالى وعدی دروغ ګڼل، او داسی نور کارونه او ویناوي او عقیدی چه بنده له اسلامي دین څخه ووباسي.

او کله کله بنده په یوه وینا هم کافر کيږي لکه چه الله تعالى فرمايي:

﴿يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ

إِسْلَامِهِمْ﴾ [التوبة: ۷۴].

ترجمه: «دا منافقان قسمونه کوي په الله تعالى چه دوی هغه ناکاره وينا نه ده ویلی، بلکه خامخا یقیناً دوی ویلی ده د کفر کلمه، او کافر شوي دي وروسته له اسلام راوړلو څخه».

نو دوی د کفر وينا او کلمه له هغه وروسته ویلی وه چه یو ځل یې اسلام راوړې وو، او په دغه کلمه باندي کافر شول.

وقال حذيفة بن اليمان رضي الله عنه: «إِنْ كَانَ الرَّجُلُ لَيَتَكَلَّمَ بِالْكَلِمَةِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ فَيَصِيرُ مُنَافِقًا، وَإِنِّي لَأَسْمَعُهَا مِنْ أَحَدِكُمْ فِي الْمَقْعَدِ الْوَاحِدِ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ، لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَلَتُحَاضُنَّ عَلَى الْخَيْرِ، أَوْ لَيُسْحِتَنَّكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ جَمِيعًا، أَوْ لَيُؤَمِّرَنَّ عَلَيْكُمْ شِرَارَكُمْ، ثُمَّ يَدْعُو خِيَارَكُمْ فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ». [رواه أحمد وابن أبي شيبة].

ترجمه: حذيفه رضي الله عنه فرمايي: «د رسول الله صلى الله عليه وسلم په زمانه کښی به کله یو سړي یو کلمه وويله، نو په هغی کلمه به دغه سړي منافق کيدلو، اوس زه هغسی کلمه زه له تاسو څخه په یو مجلس کښی څلور ځلی اورم، خامخا به په نیکو کارونو باندي خلکو ته امر او وصیت او نصیحت کوی، او له بدو کارونو څخه به خلک منع کوی، او د خیر په کارونو به خلک تیزوی، (او کڼه نو) نازل به کړي په تاسو ټولو باندي عذاب، او یا به پر تاسو باندي ستاسو بدترین او شریسند خلک مشران او مسلط کړي، بیا به ستاسو غوره خلک هم دُعا

کوي خو د هغوی دُعا به نه قبليري.»

وعن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَرْفَعُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَاتٍ وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ». [رواه البخاري].

ترجمه: «بیشکه یو بنده کله داسی یوه کلمه او خبره وکړي چه په هغی الله تعالی رضا کیري، او ددغه بنده ورته هیخ سوچ نه وي، او کوم اهمیت ورته نه ورکوي، خو الله تعالی یې ورباندي ډیری درجی پورته کوي، او بیشکه کله یو بنده یوه کلمه او خبره وکړي چه الله تعالی ورباندي په غصه او قهر کیري، او د بنده ورته هیخ خیال او سوچ نه وي، او نه کوم اهمیت ورته ورکوي، خو الله تعالی یې ددغی کلمی او خبری په سبب په دوزخ کیري غورزوي.»

وعن علقمة بن وقاص الليثي عن بلال بن الحارث المرثي رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، يَكْتُوبُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، يَكْتُوبُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَا عَلَيْهِ سَخَطُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ». قَالَ: فَكَانَ عَلْقَمَةُ يَقُولُ: كَمْ مِنْ كَلَامٍ قَدْ مَنَعَنِيهِ حَدِيثُ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ.

ترجمه: «بیشکه یو سرې کله د الله تعالی د خوشحالی او رضامندی داسی خبره وکړي چه د هغه هیخ گومان نه وي چه هغه داسی درجو ته

رسیږي، خو الله تعالی ددغه خبری په سبب ددي بنده لپاره تر قیامته پوری خپله رضامندی ولیکي، او کله یو سرې د الله د قهر او د غصی یوه خبره وکړي چه دهغه هیڅ گومان نه وي چه دا به دومره بده خبره وي، خو الله تعالی ددغه کلمی په سبب ورته د قیامته پوری خپله غصه او قهر ولیکي».

علقمه رضی الله عنه وايي: «د بلال بن الحارث رضی الله عنه دی حدیث شریف زه له ډیرو

خبرو له کولو څخه منع کړې يم».

وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَّاصٍ أَنَّهُ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ بَطَالٌ يَدْخُلُ عَلَى الْأَمْرَاءِ فَيُضْحِكُهُمْ، فَقَالَ لَهُ جَدِّي: (وَيْحَاكَ يَا فُلَانُ، لِمَ تَدْخُلُ عَلَى هَؤُلَاءِ فَتُضْحِكُهُمْ؟! فَإِنِّي سَمِعْتُ بِلَالَ بْنَ الْحَارِثِ الْمُزْنِيَّ صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُحَدِّثُ...) فَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

ترجمه: «محمد بن عمرو بن علقمه بن وقاص رضی الله عنه وايي: یو وخت یو لپ

او بی کاره بی روزگاره سرې وو، د امیرانو او سرکاري او حکومتی خلکو خوا ته ورتللو، نو هغوی ته به یی داسی خبری کولی چه هغوی به یی خندول، نو زما نیکه (علقمه) ورته وویل: ای فلانیه! خوار شی ته ولی دغه سرکاري خلکو ته ورځی او خندوي یی؟ بیشکه ما له بلال بن حارث مزنی رضی الله عنه څخه

اوریدلي دي....، یعنی دغه مخکنی حدیث شریف ورته ویلې دي».

نو د ژبی څخه مسلمان ته لوی خطر متوجه دي، او هغه خبری چه له بنده

څخه ووځي ډیر لوی شان لري، چه یایی جنت ته رسوي، او یایی دوزخ ته،

او هغه څوک چه په دي پوهه شي چه دا خبری هم زما عمل دي، او زه

ورباندی نیول کیږم، نو بیا پخپلو خبرو کنبی احتیاط کوي، او د تقوا او

پرهیزگاری ننبی پری ښکاره شي؛ ځکه که څوک پخپلو خبرو کنبی بی

احتیاطي وکړي، او دینداري یې کمزوری وي، نو کیدای شي داسی یوه خبره وکړي چه الله تعالی په قهر او غصه کړي، او یا داسی کلمه ووایي چه پری کافر کیږي، او د اسلامي دین څخه پری ووځي، والعیاذ بالله.

او داسی واقعات د فتنو په وخت کښی ډیر وي، په ځانگړي ډول په دی آخره زمانه کښی، لکه چه رسول الله ﷺ د ابوهریره رضی الله عنه په حدیث کښی فرمایي: «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتْنًا كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا أَوْ يُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا». [متفق علیه].

ترجمه: «د تورو تیارو شپو په شان فتنو د راتگ څخه مخ دمخه د عمل په کولو باندي تادي او عجله وکړی؛ ځکه د فتنو وخت داسی دې چه سهار به یو سړې مؤمن وي خو بیگا ته به کافر شوې وي، او بل سړې به بیگا کښی مؤمن وي خو سهار به کافر شوې وي، چه خپل دین به د دنیا د سازوسامان په بدل کښی خرخوي. الله تعالی دی مونږ تری وساتي».

له همدی کبله د صحابه کرامو رضی الله عنهم او د تابعینو رحمهم الله په زړونو کښی به سخته ویره وه چه هسی نه چه د منافقینو اعمال ورڅخه صادر نشي. لکه چه امام بخاري رحمته الله علیه په صحیح بخاري کښی له ابن ابی ملیکه رضی الله عنه څخه نقل کوي چه هغه ویل: «د رسول الله ﷺ له صحابه کرامو رضی الله عنهم څخه دیرش صحابه کرام ما لیدلي دي چه دا ټول به په خپل ځان باندي له نفاق څخه ویریدل، په دوی کښی یوه هم نشو ویلې چه دده ایمان د جبریل او میکائیل علیهما السلام له ایمان سره برابر دې، او د هغه په شان دې».

او له حسن بصري رضي الله عنه څخه نقل دي چه هغه به ويل: «له الله تعالى څخه ويره نکوی مگر مؤمن بنده يي کوي، او د الله تعالى له عذابه څخه نه په امن کيږي مگر منافق بنده».

او زيد بن وهب رضي الله عنه وايي: «د صحابه کرامو رضي الله عنهم په زمانه کښی يو منافق سپړې مړ شو، نو حذيفه رضي الله عنه پری د جنازی لمونځ ونکړ، نو عمر بن الخطاب رضي الله عنه ورته وويل: دا هم له منافقانو څخه دي؟ هغه ورته وويل: هو، بيا عمر رضي الله عنه ورته وويل: ستا دي په الله تعالى قسم وي چه زه هم له منافقانو څخه يم؟ هغه ورته وويل: نه، خو له تا څخه وروسته به د هيچا دغسی سوال ته جواب ونه وايم».

دا ځکه چه حذيفه رضي الله عنه د رسول الله صلى الله عليه وسلم رازدار وو، چه هغه ته رسول الله صلى الله عليه وسلم پټ د منافقينو نومونه ورسوولي وو، نو هغه ته په دی امت کښی د منافقينو احوال احکام اعمال تر هر چا ډير ورمعلوم وو، او په دي سبب به صحابه کرامو رضي الله عنهم دده ددغه خصوصيت په سبب د هغه قدر او احترام زيات کولو.

او له همدي کبله چه کله به مړې وشو، نو عمر رضي الله عنه به حذيفه رضي الله عنه ته کتل چه که حذيفه رضي الله عنه به پری جنازه کوله نو عمر رضي الله عنه به هم پری جنازه کوله، خو که حذيفه رضي الله عنه به پری جنازه نه کوله، نو عمر رضي الله عنه به هم پخپله پری جنازه نه کول بلکه بل څوک به يي د خپل ځان لخوا نائب او وکیل کړ، چه د جنازی لمونځ پری وکړي؛ تر څو چه د رسول الله صلى الله عليه وسلم هغه پټ راز افشا نشي.

لسم درس: له منافقت خخه کر که او ویرونه (۳/۲)

له نفاق او منافقت خخه د بچ کیدلو، سلامتیا او بیزاری لار دا ده چه بنده د الله تعالی د بنوولې شوی لار پیروي وکړي، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنْ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوْ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِّنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَأَشَدَّ ثَبَاتًا ۖ وَإِذَا لَأْتَيْنَهُمْ مِّن لَّدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ۖ وَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۖ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ۗ﴾ [النساء: ۶۶-۷۰].

ترجمه: «که دوی هغه کار کړې وای چه دوی ته ورباندي (د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ لخوا) نصیحت او وعظ کولې شي، نو ددوی لپاره به ډیر بهتر وو، او هم به ډیر محکم وو له جهته د کلکوالي د ایمان، نو پدغه وخت کښی به ورکړې وو مونږ دوی ته ډیر لوی اجر او ثواب، او خامخا به مو دوی ته وربنوولی وه سمه لار، او هغه څوک چه غاړه کیږدي الله تعالی او د هغه رسول ﷺ ته، نو همدوی به له هغه چا سره ملګري وي چه الله تعالی پری نعمت کړې دي، له انبیاؤ صدیقینو شهیدانو او نورو نیکانو بندګانو خخه، او

ډیر بنایسته دي دوی په ملگرتوب کښی، او همدا کار د الله تعالی لخوا مهرباني ده، او کافي بس دې الله تعالی عالم خبردار.»

نو پدي آياتونو سره څرگنده شوه چه د منافقانو ددي لوي تاوان سبب دا وو چه هغوی د الله تعالی له هدايت او ښوونې څخه سرغړونه کړې وه، او دوی د الله تعالی رضامندي فضل مهرباني دغه لوی ثواب او اجر او د انبیاء صدیقینو شهیدانو او نیکانو بندگوانو ملگرتوب یې وبایللو، او ددغه بدترینو اعمالو مرتکب شول، لکه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ دروغجن کښل، په الله تعالی باندي بدگوماني کول، هغه کارونو پسی ورپسی کیدل چه الله تعالی په غصه او قهر کوي، هغه څه چه الله تعالی یې خوښوي د هغی بد کښل، او په قول او فعل سره د الله تعالی ددین سره مقابله او جگړه کول، د کافرانو (که اهل کتاب وي او که مشرکان له هغوی) سره دوستي کول، او د مسلمانانو په ضد د کفارو مرسته او کومک کول، او مسلمانانو ته ضرر رسول، نو ددوی ددی لوی جرم په سبب د ډیر سخت عذاب وړ او لایق شول.

الله تعالی فرمایي: ﴿وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ [الفتح: ۶].

ترجمه: «او چه عذاب ورکړي منافقانو سپرو او منافقانو ښځو ته، او مشرکانو سپرو او مشرکاتو ښځو ته، هغه منافقان چه گومان یې کړې دي په

الله تعالی باندی بد گومان، پر دوی دی وی بدی پینسی، او غضب او غوصه او قهر کړې دې پردوی باندی الله تعالی، او لعنتیان کړي یې دي، او تیار کړې یې دې دوی ته دوزخ، او ډیر بد ځای د ورتللو دې دا دزوخ».

همدارنگه الله تعالی فرمایي: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَلَهُمْ﴾ [حمد: ۲۸].

ترجمه: «دا(وهل د ملایکو ددوی مخونه او شاگانۍ) پدی سبب دي چه دوی د هغه څه پیروي کوله چه الله تعالی یې په قهر او غضب کولو، او دوی بد گڼلو د الله تعالی رضامندی، نو الله تعالی ددوی نیک عملونه برباد او ابته کړل».

او ددوی د ظاهر او بنکاره له باطن او زړونو څخه مخالفت ددی سبب شو چه د قبیحو او بدو اعمالو مرتکب شول، لکه دروغ، غداری، خیانت، بنکنخل او د وعدی خلاف کول، او دا داسی عادات دي چه دا منافقان ورباندی پیژندل کیږي.

د منافقانو عملونه په دوه ډوله دي:

لومړې ډول اعمال: هغه کفري اعمال چه څوک یې مرتکب شي نو هغه کافر شو، او د اسلام د مقدس دین له کړی څخه بهر ووتلو، اکر که هغه لمونځ کوي، روزه نیسي، او داسی گومان هم کوي او دعوا کوي چه دې گنی مسلمان دي.

د نفاق دغه اعمال لکه: د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ دروغجن گڼل،

الله تعالی او د هغه آیاتونو او د هغه رسول ﷺ سره بغض او کینه کول، ورپوری مسخری کول، او دمسلمانانو په خلاف د کفارو سره دوستي او د هغوی مرسته او کومک کول.

نو دغه اعمال او داسی نور د اسلام سره ضد اعمال دي، نو څوک چه یی مرتکب شي، هغه مؤمن پاتی کیدی نشي، بلکه هغه کافر دې د اسلام د مقدس دین څخه وتلې دې، که سره له دی هم هغه د اسلام دعوا کوي نو دې په نفاق اکبر سره منافق دې.

د نفاق دی ډول ته ځینی علماء نفاق اعتقادي هم وایي؛ ځکه دلته کفر دده په زړه کښی ننوتې دې، گنی له مؤمن زړه څخه داسی کفري اعمال او اقوال نه صادریري، خو د هغوی مقصد دلته دا نه دې چه نفاق اکبر یواځی په اعتقادي امورو کښی کیدی شي، او په نورو کښی نشي کیدی، او اعتقادي نفاق ددوی په نیز په اعتقادي امورو پوری خاص او منحصر نه دې.

دوهم ډول اعمال: هغه بد عادات او اعمال دي چه هغه اگر که بنده پخپله کفر ته نه ووباسي، خو دغسی اعمال او عادتونه پرته له خالص منافق څخه په بل چا کښی نه راتولیري، نو مؤمن باید له دغسی اعمالو او عاداتو څخه ځان وساتي، ترڅو په ده کښی د نفاق له عاداتو څخه کوم عادت رانشي.

او دغه اعمال او عادات رسول الله ﷺ په خپل مبارک حدیث شریف کښی بیان کړي دي، لکه چه فرمایي: «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبًا،

وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ». [متفق عليه].

وفي رواية لمسلم: «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَرَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ».

وفي رواية أحمد: «ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ، وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَرَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ».

وفي الصحيحين من حديث عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ التَّقَاكِ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ».

ترجمه: «د منافق نښې درې دي: کله چه خبرې کوي نو دروغ وايي، او کله چه وعده او لوظ وکړي، مخالفت ځيني کوي، او کله چه ورسره امانت کينډول شي، نو پکښې خيانت کوي».

او د مسلم شريف په يو روايت کښې داسې راغلي دي: «د منافق نښې درې دي - اګر که هغه لمونځ هم کوي، او روژه هم نيسي او ځان ته مسلمان هم وايي...» الحديث.

اود مسند أحمد په يو روايت کښې بيا داسې دي: «درې عادتونه او خصلتونه دي چه کله په يو بنده کښې راپول شي نو هغه خالص منافق کيږي...».

او په صحيح بخاري شريف او صحيح مسلم شريف کښې د عبد الله بن

عَمْرُو بن العاص رضي الله عنه په روايت كښی رسول الله ﷺ فرمایي: «څلور عادتونه او خصلتونه دي چه كله دا څلور سره په يو بنده كښی راټول شي نو هغه خالص منافق شي، او كه په يو چا كښی له هغی څخه كوم يو خصلت او عادت موجود وي، نو په هغه كښی به يو خصلت او عادت نفاق او منافقت وي، تر هغه پوری چه دغه خصلتونه پریردي، او هغه دا چه: كله خبری كوي نو دروغ به وایي، او چه كله معاهده و كړي نو په هغی كښی غدر كوي او ماتوي يي، او چه كله وعده او لوظ و كړي، نو ورڅخه مخالفت كوي، او وعده خلافي كوي، او چه كله يي د چا سره جنگ جگړه راشي نو ښكنځل به كوي.»

نو كه په يو چا كښ دغه څلور صفتونه او عادتونه سره راټول شول، نو دې خالص منافق دې.

حكه دلته «إذا» د غايي د بيان لپاره نه دې، نو دا په دی خبره دلالت كوي چه له دی څخه مراد دا دې چه دغه كارونه د يو چا خصلت او عادت جوړ شي، او په تكرار او زيات يي كوي.

مقصد دا چه هغه څوك چه يو كله شاذ نادر ورڅخه دغسی كارونه صادر شي نو هغه به د منافقينو له اعمالو څخه يو عمل كړې وي، او د یوی كناه مرتكب شو، او په دي باندی هغه په منافقانو كښی نه شمارل كیږي، او

نه په هغه چا کښی چه په هغه کښی د نفاق او منافقت کوم عادت وي، ترڅو چه يي دغه بد کارونه لکه د خپل عادت او خصلت ګرزولې نه وي، او يا ورباندی مشهور شوې نه وي.

په ياد بايد ولرو چه د ځینی خلکو په زړونو کښی ايمان او د نفاق ځینی عادتونه سره راټولیدې شي.

هر چه نفاق اکبر دې نو هغه او ايمان سره په يوه زړه کښی نه راټولېږي، بلکه د نفاق اکبر خاوند خالص کافر دې، اګر که لمونځ کوي، روژه نيسي، او ګومان او دعوا هم کوي چه دې مسلمان دې؛ ځکه دی کفر دده ټول نیک عمل برباد او ابته کړې دې، ځکه ايمان او کفر اکبر سره نه يوځاي کېږي، لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْأَخِرَةِ مِنْ

الْخَسِيرِينَ ﴿٥﴾ [المائدة: ٥].

ترجمه: «او هغه څوک چه له ايمان راوړلو څخه انکاري شي، نو د هغه نیک عمل برباد او ابته شو، او هغه به په آخرت کښی له تاوانيانو څخه وي.»
او هر چه نفاق اصغر دې - کوم چه بنده له دين اسلام څخه نه وباسي - نو کيداي شي چه په يو مسلمان کښی دی د نفاق اصغر ځینی خصلتونه او عادتونه وي، لکه چه د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنه حديث شريف

پری دلالت کوي.

او په صحیح مسلم شریف کښی د ابوهریره رضی الله عنه په حدیث کښی رسول الله صلی الله علیه و آله فرمایي: «مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ بِهٖ نَفْسَهُ مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنْ نِفَاقٍ» [رواه مسلم].

ترجمه: «هغه مسلمان چه مړ شي، او هغه په خپل عمر کښی نه غزا وکړي، او نه پخپل زړه کښی د غزایت تیارې او مینه ونلري، نو دې هم د نفاق په یوه څانگه کښی مري».

او حذیفه رضی الله عنه فرمایي: «زړونه په دری ډوله دي:

۱- یو هغه زړه دې چه دوه مخی او دوه رنگه یا کور وي، نو دا د منافق زړه دې.

۲- بل هغه زړه دې چه له حق څخه په پردو کښی وي، نو دا د کافر زړه دې.

۳- بل هغه زړه دې چه صفا او پر قیدونکې وي، لکه په ده کښی چه ډیوه وي چه رڼا کوي، نو دا د مؤمن زړه دې.

۴- بل هغه زړه دې چه په هغه کښی د نفاق خصلتونه هم وي او ورسره ایمان هم وي، نو دده مثال داسی دې لکه په جسم کښی دانه (نکی)، چه هم پکښی وینه وي، او هم زوی، یایي مثال داسی دې لکه هغه ونه چه کله ورته

بنايسته او بنی اوبه راځی او هغه پری خړوبیږي، او کله ورته خرابی اوبه راځي او پری خړوبیږي، نو هر کومی اوبه چه غالبه شوی، نو خونډ به هم د هغی وي». [رواه ابن أبي شيبه في المصنف وفي كتاب الإیمان، وصححه الألبانی].

او علي عليه السلام فرمایي: «ایمان لومړې د یو کوچني سپین ټکي په شان به زړه کښی پیلېږي، بیا هرڅومره چه ایمان زیاتېږي نو دغه سپینوالي ورسره زیاتېږي، تر دې چه ټول زړه تک سپین شي، او نفاق په زړه کښی د تور ټکي په شان پیلېږي، بیا هرڅومره چه پکښی نفاق زیاتېږي دغه تور ټکي ورسره زیاتېږي، تر دې چه ټول زړه تک تور شي». [رواه ابن أبي شيبه في كتاب الإیمان والبيهقي في شعب الإیمان].

مقصد دا چه په مسلمان کښی نفاق اصغر «وړوکې نفاق» راتلای شي، په چا کښی لږ، او په چا کښی ډیر، د چا ایمان چه قوي وي او د الله تعالی اطاعت او پیروي پکښی ډیره وي، نو نفاق به یې کمزورې وي، یعنی په هغه کښی به د نفاق بوي او یو څه نښی نښانی وي، نو کله کله به تری دروغ یا وعده خلافي او داسی نور ګناهونه کیږي.

او له ځینی خلکو به دغه ګناهونه ډیر واقع کیږی، او ورسره به دالله تعالی یاد او ذکر هم کم کوي، او د الله تعالی له حدودو څخه به تیرې هم کوي، لکه د ځینی حرمتو هتک او سپکاوي کول، په واجباتو کښی تقصیر او کوتاهي کول، او په شهواتو کښی غرقیدل او اخته کیدل، او په شبهاتو

باندي تيروتل.

نو دده په زړه کښې به د لږ ايمان تر څنگ ډير نفاق وي، تر دې چه
 ځينې مسلمان به داسې هم وي چه لمونځ به په منډه او تادې سره کوي، هغه
 هم په خپل وخت نه، بلکه په مکروه وخت کښې به يې کوي، او لکه چه
 ځان تری خلاصوي، د هغې د آدابو او خشوع او خضوع مراعات پکښې
 نکوي، لکه په صحيح مسلم شريف کښې د انس بن مالک رضي الله عنه په روايت
 کښې چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

«تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِ يَجْلِسُ يَرْقُبُ الشَّمْسَ حَتَّى إِذَا كَانَتْ بَيْنَ قَرْنَيْ
 الشَّيْطَانِ قَامَ فَتَقَرَّهَا أَرْبَعًا لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا». [رواه مسلم].

ترجمه: «دغه د منافق لمونځ دې چه ناست وي د لمر انتظار کوي،
 تردې چه کله پريوتلو ته نژدې شي او لمر د شيطان د ښکرو ترمنځ شي، نو
 دې پاڅي او څلور واری ښکته پورته شي، لکه د چرک پشان ټکي وکړي،
 چه الله پکښې نه يادوي مگر لږ».

نو دا د هغه چا حال دې چه د هغه پر زړه باندي منافقت غالب شوې وي
 تر دې چه د «منافق» نوم مستحق او وړ وگوزي، سره له دې چه دهغه په زړه
 کښې دومره ايمان هم وي چه دپته يې نه پرېږدي چه لمونځ بيخي پرېږدي.
 دداسې ډول خلکو څخه ځينې خطرناک گناهونه صادرېږي، لکه: ریا،

ځان نبودنه، او هغه څه چه نیک عمل برباد او ابته کوي، لکه د ورکړې او نفقې په وخت کښې زباتول، محتاج ته بدې ردی ویل، او اخروي عمل په سبب دنیایي گټې غوښتل، او کله چه بنده ځانته او د خلکو له سترگو پناه وي هلته د حرمتو انتهاک او سپکاوي کول.

نو داسې خلک په ډیر خطرناک حالت کښې دي؛ ځکه کیدای شي دده دا سستی او لټي دې - نعوذ بالله - له دین څخه وتلو ته اړ کړي، او څوک چه په داسې منافقت مړ شو چه دهغه په زړه کښې یو څه ایمان هم وي، نو داسې بنده د اهل الکبائر څخه شمارل کيږي، په چا چه د ډیر سخت عذاب ویره ده، خو داسې بنده به په اور کښې د تل لپاره نه پاتي کيږي؛ ځکه دده په زړه کښې یو څه اسلام او ایمان پاتی وو.

بل دا چه له رسول الله ﷺ څخه په یو صحیح حدیث شریف کښې نقل دي چه هغه فرمایي: «يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَخْرَجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا قَدِ اسْوَدُّوا فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ، أَوْ الْحَيَاةِ شَكَّ مَالِكٌ - فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً». [رواه البخاري من حديث أبي سعيد الخدري رضي الله عنه].

ترجمه: «جنتیان به جنت ته ننوځي، او دوزخیان به دوزخ ته ننوځي، بیا

به الله تعالى ووايي: له اوره هر هغه څوک هم راوباسی چه د هغه په زړه کښی د اوري يا جنجر دانی هومره ایمان وي، نو داسی خلک به پداسی حال کښی راوايستل شي چه تک تور شوي به وي، بيا به د ژوند په يو نهر (وياله) کښی وغورزول شي، نو له سره به راوه ټو کيږي او راشنه به شي، لکه د سيلاب وروسته چه کومه دانه او شينکې راشين کيږي، که ورته فکر مو وي هغه شين ډکې او تيغ له کمزورئ څخه زيږ او تاو شوې وي».

خو څوک چه د اسلام نواقضو او ماتونکو گناهونو څخه د کومی گناه مرتکب شي، لکه په دين پوره ټوکی، مسخري کول، الله تعالى او رسول ﷺ ته بښکښل کول، د مسلمانانو پر خلاف له کفارو سره دوستي او د هغوی مرسته کول، نو داسی خلک کافران دي، د اسلام له دين څخه وتلي دي، بلکه ایمان يي له زړه څخه وتلي دي. نعوذ بالله من ذلک.

د منافق توبه ويستل:

که يو منافق له مرگه مخکښی توبه ووباسي او خپل عمل سم کړي، او د الله تعالى په دين کلک شي، او خپل دين او عمل خاص د يو الله تعالى د رضا لپاره خالص کړي، نو دده توبه صحيح ده، او الله تعالى يي ورڅخه قبلوي، لکه چه الله تعالى فرمايي:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ۝٤٥﴾ إِلَّا

الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٤٦﴾ مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَعَامَنْتُمْ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ﴿١٤٧﴾ [النساء: ١٤٥-١٤٧].

ترجمه: «بیشکه منافقان به په آخري لاندینی برخه د اور کښی وي، او هیڅکله به دوی ته څوک کومکي او مرستندویه پیدا نکړی، مگر هغه کسان چه توبه یی ویستلي وي (مخکښی له مرکه) او خپل عمل یی اصلاح او سم کړې وي، او د الله تعالی پر دین یی منگولی لگولی وي، او خپل دین او عمل یی د یو الله تعالی د رضا لپاره خالص کړې وي، نو دغه ډول خلک به د نورو مؤمنانو سره ملکري وي، او الله تعالی به ټولو مؤمنانو ته لوی اجر او ثواب ورکړي، الله تعالی ستاسو په عذابولو باندی څه کوي؟ که تاسو د الله تعالی شکر ووباسی، او پری ایمان راوړئ، او الله تعالی شکرگزار او پوهه دې».

همدارنگه هغه مسلمان چه په هغه کښی د منافقت ځینی عادتونه وي، که توبه تری وباسی، نو الله تعالی یی توبه قبلوي، او له منافقت څخه پاکيږي. په دی مسأله کښی یو عجیبه شبهه او لغز هم دې، او هغه دا چه حدیفه بن الیمان رضی الله عنه د عبد الله بن مسعود رضی الله عنه د حلقی په شاگردانو شبهه وکړه چه د عبد الله بن مسعود رضی الله عنه په مخکښی یی ورته وویل: بیشکه نفاق په هغه چا نازل

شوی وو چه له تاسو څخه هم بهتر وو؟! !

نو عبد الله بن مسعود رضي الله عنه و خندل او د هغه په مقصد پوهه شو، او خپلو

شاگردانو ته يې وويل: سبحان الله، بيشكه الله تعالى فرمايي:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ﴾ [النساء: ۱۴۵].

ترجمه: «بیشکه منافقان به په هغه ډیره لاندینی برخه د اور کبني وي.»

بيا کله چه مجلس خور شو، نو حذیفه رضي الله عنه ابن مسعود رضي الله عنه يو شاگرد يزید

بن الأسود النخعي ته وويل: هو، نفاق پداسی خلکو نازل شوې وو چه له

تاسو څخه بهتر او غوره وو، بيا هغوی توبه وويستله، او الله تعالى يې توبه

قبوله کړی وه.

او په يو بل روايت کبني داسی دي: هغوی چه کله توبه وويستله نو

هغوی له تاسو څخه بهتر او غوره شو.

د هغه مقصد دا وو چه ځینی هغه خلک چه د رسول الله صلى الله عليه وسلم په وخت

کبني منافقان وو، خو بيا يې توبه وويستله او خپل عملونه يې اصلاح کړل، او

خپل دين يې په ايمان عمل او اخلاص باندي بنائسته کړ، نو هغوی بيا د

رسول الله صلى الله عليه وسلم په صحبت او د هغه سره په جهاد باندي له هغه چا څخه غوره

شو چه له صحابه کرامو رضي الله عنهم څخه وروسته وو، يعنی تابعين رحمهم الله، دا

قيصه په صحيح بخاري شريف کبني راغلی ده.

او مؤمنان باید داسی عملونه و کړي چه د منافقت او د هغی له عادتونو او خصلتونو څخه پری خلاصیږي، لکه بیا بیا توبه ویستل، استغفار ویل، د الله تعالی د حدودو مراعات کول، د هغه د امرونو تعظیم او احترام کول، له شرک او مشرکانو څخه برائت او بیزاری کول، د لمانځه پوره له ټولو حقوقو سره ادا کول، د زکات ورکول، دالله تعالی او د هغه د پیغمبر ﷺ او د قرآن کریم او د مسلمانانو د مشرانو او عوامو لپاره خیرخواهي لټول، او په دغه لار کښی خپل پوره کوشښ کول.

همدارنگه له جهاد فی سبیل الله سره محبت او مینه کول، او په زړه کښی یی اراده ساتل، امر بالمعروف او نهی عن المنکر کول، په دین او د حق او پر اتباع باندي او د دین په لار کښی په مصیبتونو باندي یو بل ته سره وصیت کول، او مسکینانو او غریبانو ته په ډوډی ورکولو یو بل سره تیزول او لارښوونه کول، او د الله تعالی په لار کښی خرچه او انفاق کول، او هغه په پوره ایماندارۍ سره ادا کول، او په هغی باندي له الله تعالی څخه د اجر ثواب امید کول، نو په داسی کارونو باندي بنده له نفاق او منافقت څخه پاکیږي.

د عمر بن الخطاب رضی الله عنه په حدیث کښی رسول الله ﷺ فرمایي: «مَنْ سَرَّتَهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتُهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ».

ترجمه: «څوک چه پخپل نیک عمل خوشحالیري، او به ګناه کولو

باندي خفه کيږي، نو داسی بنده مؤمن دې».

نو که کوم بنده څخه گناه وشي او هغه په دغه گناه باندي خفه وو، نو دا ددي خبری نښه ده چه دده ایمان صحیح دې، یعنی ایمان پکښی شته، او له ده څخه داسی امید ډیر دې چه توبه ووباسي، او له الله تعالی څخه ددغه گناه د بڅښنی غوښتنه وکړي، او ځان پری ملامت کړي، خو که څوک په گناه کولو خوشحالیږي، دا ددي خبری نښه ده چه دده په زړه کښی نفاق او منافقت شته.

په سنن ترمذي کښی د ابوهريره رضي الله عنه په حدیث کښی رسول الله صلى الله عليه وسلم

فرمایي:

«خَصَلَتَانِ لَا تَجْتَمِعَانِ فِي مُنَافِقٍ، حُسْنُ سَمْتٍ، وَلَا فِقْهُ فِي الدِّينِ»

[صححه الألباني].

ترجمه: «دوه عادتونه په منافق کښی سره نه یو ځای کيږي: یو ښه

خوي، او بل ددين ښه زده کړه».

يوولسم درس: له نفاق خخه کر که ویرونه (۳/۳)

د منافق د منافقت سزا:

د منافقت د ډیری بدی له کبله الله تعالی د منافقانو سزا هم په دنیا او آخرت کښی تر ټولو بده سزا ټاکلی ده؛ ترڅو دغه سزا ددوی د بدو اعمالو پوره جزا شي:

* دنیا کښی خو ددوی سزا دا ده چه پر زړونو یی مهر ولگول شي، او ددین له پوهی او لارښوونی خخه بی برخی شي، او بیا ورپسی الله تعالی ددوی په زړونو کښی داسی شکونه واچوي چه ددوی له زړونو هیڅکله نه ووځي، نو دوی تر ټولو خلکو ډیر حیران او شکیان وي؛ ځکه دوی غوښتل چه الله تعالی او مؤمنان تیرباسی، نو ددوی دغه تیرایستل پر دوی راوگرزیدل، او د خپل بد عمل بده سزا ورته ورسیده.

نو دوی چه هرکله د اسلام او مسلمانانو پر خلاف کوم کار کوي او کومه پلمه ورته جوړوي، نو الله تعالی ورته پری ډیره بده او سخته سزا ورکوي، او دوی په دي هم نه پوهیږي چه مونږ ته دا سزا زمونږ ددغه بد عمل په سبب ده، نو دوی چه هرڅومره د کفر او منافقت عملونه کوي هغومره ددوی سزا او عذاب څو چنده کیږي او پرله پسې کیږي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿فَطَبَعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ﴾ [المنافقون: ۳].

ترجمه: «(يعنى هر کله چه دوى دروغ وايي، او په درواغو قسمونه او سوگندونه هم کوي؛ ځکه چه دوى يو ځل د ايمان دعوا کړې وه، او مسلمانانو ته يې ځان مسلمان ښکاره کولو، او ددغه ايما له دعوا څخه وروسته يې د خپل منافقت په سبب بيا کافر شول) نو مهر ولگول شو ددوى پر زړونو باندي، نو لدی کبله دوى نه پوهيږي.»

همدارنگه فرمايي:

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبَحَتِ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ﴾ [البقرة: ۱۷۶-۱۸].

د هب الله بنورهم وترکهم في ظلمت لا يبصرون ﴿۱۷﴾ صم بكم عمي فهم لا يرجعون ﴿۱۸﴾ [البقرة: ۱۷۶-۱۸].

ترجمه: «همدغه کسان اختيار کړی يې ده او غوره کړی يې ده کهراهي په مقابل د هدايت کښی، نو گټه ونکره تجارت ددوى، او نه دي دوى سمه لار موندونکي، مثال ددوى په شان د مثال د هغه چا دي چه بل کړي اور، نو هر کله چه رڼا کړي دا اور گرد چاپير له ده نه، بوخي الله رڼا له دوى څخه، او پريږدي دوى په تيارو او تورتمونو کښی چه هيڅ نه ويني، کانه دي دوى د حق له اوريدلو څخه، گونگيان دي دوى د حق له وينا څخه، رانده دي دوى د حق له ليدلو څخه، نو دوى نه راگرزي حق ته.»

همداراز فرمايي:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَدِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَدِعُهُمْ﴾ [النساء: ۱۴۲].

ترجمه: «بیشکه منافقان تیرباسي الله تعالى لره (ددوی په گومان)، او حال دا چه الله به دوی تیرباسي (په حقیقت کښی)».

دوی لره د الله تعالى تیرایستل دوی ته ددوی د بدو اعمالو له جنسه دوی ته سزا ورکولو لپاره دي، او دا دوی ته ددوی د بدو اعمالو او اقوالو او په الله تعالى باندی د بدگومانی سزا ده، همدارنگه ددوی د هغه کردار او گومان سزا ده چه دوی پخپل گومان الله تعالى ته او مسلمانانو ته تیر او دوکه ورکول وو، او د الله تعالى سره د مقابلی او د هغه له دین سره په ډول ډول پلمو او دوکو د جنګ کول وو.

نو دوی په حقیقت کښی پخپلو دغه بدو اعمالو ځان تیرباسي، لکه چه الله تعالى فرمایي:

﴿يُخَدِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يُخَدِعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا

يَشْعُرُونَ﴾ [البقرة: ۹].

ترجمه: «دوی (پخپل گومان) تیرباسي الله تعالى او مؤمنان، خو په حقیقت کښی دوی نه تیرباسي مګر خپل ځانونه، او دوی نه پوهیږي».

نو دوی په دي نه پوهیږي چه دوی په حقیقت کښی خپل ځان تیرباسي، بلکه ځان ته بی ځایه او باطلی آرزوګانی او امیدونه ورکوي، او د هغی په امید ځغلي، تردی چه دوی تیروځي او په فتنه کښی پریوځي، او خپل گناهونه، کفر، فسق او گمراهي زیاتوي، او دا گومان هم کوي چه گڼی

دوی ښه کار کوي.

نو دوی په دي ټولو کښی له خپل ځان پرته بل هیچا ته ضرر نه دي رسولې، نه یی الله تعالی ته کوم ضرر رسولې دي، او نه یی د الله رسول ﷺ ته کوم ضرر رسولې دي، او نه یی د الله تعالی د دین پیروانو مؤمنانو ته کوم ضرر رسولې دي.

* ددنیايي سزاگانو څخه یو دا هم ده چه دوی پخپلو مالونو او اولادونو باندی عذابوي، تردی چه ساگانی یی وخیږي، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ﴾ [التوبة: ۸۵].

ترجمه: «په تعجب کښی دی نه اچوي تا لره ددوی (منافقانو) مالونه او اولادونه؛ ځکه په تحقیق الله تعالی غواړي چه دوی ته په دغه مالونو او اولادونو باندي په دنیا او آخرت کښی عذاب ورکړي، او ددوی ساگانی پداسی حال کښی وخیږي چه دوی کافران وي.»

* او ددوی له دنیوي سزاگانو څخه دا هم دي چه د خلکو په زړونو کښی ددوی بغض او کینه واچوي، نو هرڅومره چه دوی خلکو ته ځان محبوبوي خلک ورسره د محبت او مینې پرځای بغض او کینه کوي؛ ځکه دوی د الله تعالی د رضامندی په بدل کښی د خلکو خوشحالول بهتر کښي وي، او د آخرت په مقابل کښی یی دنیوي ژوند غوره کړې وي، او په هغه څه پسې ډیر ورپسې وي چه الله تعالی په غوصه او قهر کوي، او د الله تعالی

رضامندي بده گڼي، د الله تعالی له ښوولی لارښوونی څخه مخ اړوي، نو لډي کبله يي خپل ځان بيلابيلو ويرو گمراهيو او بدبختيو ته وړاندی کړي، کوم چه الله تعالی د هغه چا لپاره ليکلی دي چه د الله تعالی له لارښوونی څخه سرغړونه کوي، الله جل جلاله له دوی څخه د ځينو ډلو په هکله فرمايي:

﴿لَا يَزَالُ بُنِیْنُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِیْبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ [التوبة: ١١٠].

ترجمه: «تل به وي ددوی هغه جوړه کړی آبادي چه دوی جوړه کړی وه (يعنی مسجد ضرار) سبب د شک په زړونو ددوی کښی، مگر که ټوټه ټوټه شي زړونه ددوی، او زاره يي ترک وچوي، او الله تعالی خبردار د حکمت خاوند دي.»

ځینی مفسرين وايي چه ﴿إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ﴾ دا استثناء تهکمي ده، چه الله تعالی ددوی د ټوقو مسخرو په مقابل کښی په دوی پوری ټوکی مسخری کوي، ترڅو دوی ته ددوی د بدو پلمو او مؤمنانو پسی د ټوقو مسخرو پوره سزا ورکړ شي.

دوی به د مؤمنانو په خلاف داسی پلمی جوړولی چه هغوی ته په خپل دين کښی شبهی واچوي، او د الله تعالی له سمی لاری څخه يي گمراه کړي، نو ددوی سزا هم دا شوه چه په زړونو کښی يي ورته داسی شک واچولو چه تل تر تله ددوي له زړونو څخه نه جلا کيږي، تر دي چه د الله

تعالی مخی ته لار شي.

* ددی ترخنک دوی ته ددوی د ځینو بدو اعمالو په بدل کښی ځینی ځانگړی سزاوی هم رسیږي؛ ځکه الله تعالی ځینو گناهونو ته ځینی خاصی سزاوی ټاکلی دي؛ ددی لپاره چه هر سرکښه ته د هغه د گناه په شان او د هغی مطابق سزا ورسیږي.

لکه چه الله ﷻ فرمایي: ﴿الَّذِينَ يَلْمُزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ [التوبة: ۷۹].

ترجمه: «هغه منافقان چه عیب او طعنی لگوي په خیرات کونکو مؤمنانو باندی د هغوی د خیراتونو په وخت کښی ، او په هغه کسانو پوری چه نه مومي د خیرات لپاره مگر د خپل کوشش مطابق (د هغی د کمالي په سبب)، نو په هغوی پوری مسخري کوي، الله تعالی به ددی مسخرو په مقابل کښی په دوی پوری مسخري وکړي، او ددوی لپاره دردناک عذاب دي.»

نو ددوی په مؤمنانو پوری د مسخرو سزا ورته الله په دي ورکوي چه الله تعالی ورپوری مسخري کوي، ترڅو ورته د خپل بد عمل پوره پوره سزا ورسیږي.

* منافقان اکثر په هغه گناهونو کښی واقع کیږي چه د هغی سزا د همغه عمل له جنسه وي، او دغه سزا له آخرت نه مخکی په دنیا کښی وي، لکه چه په متعددو حدیثو شریفو کښی راځي: څوک چه د یو مسلمان په بدنامی او

رسوایي پسی گځي الله تعالی به یې بدنام او رسوا کړي، او څوک چه یو مسلمان ته ضرر رسوي الله تعالی به د هغی په سزا کښی ورته ضرر ورسوي، او چا چه د یو مسلمان سره مخالفت او دښمنی وکړه، الله به ورته همدغه شان سزا ورکړي، او چا چه یو مسلمان ذلیل او کمزورې کړ، الله تعالی به یې ذلیل او کمزورې کړي، او چا چه د مسلمانانو سره سختي وکړه، نو په بدل کښی به الله تعالی پر ده باندي سختي راولي.

او منافقان تل د بدو پلمو خاوندان دي، الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾ [فاطر: ۴۳].

ترجمه: «او نه چاپیریري بده پلمه مگر په خپل خاوند باندي، یعنی په هغه چا چه دغه بده پلمه یې جوړه کړی ده».

نو دا چه مخکښی تیر شو، د هغه عذابونو ډولونه دي چه منافقانو ته په دنیا کښی رسیږي.

* او هر چه د برزخي ژوند حال دې، نو کله چه دوی د دنیا له دي ژوند خخه کوچ وکړي، او په قبرونو کښی کښوول شي، نو دوی به په یو لوی عذاب کښی وي، او هم به په دایمی بدبختی او افسوسونو کښی وي، چه نه ختمیږي.

د انس بن مالک رضی الله عنه په حدیث شریف کښی رسول الله صلی الله علیه و آله فرمایي:

«إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُهُ وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ أَتَاهُ مَلَكَانِ فَيُقْعِدَانِهِ فَيَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي الرَّجُلِ لِمُحَمَّدٍ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ

فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ فَيُقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ قَدْ أَبْدَلَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا قَالَ قَتَادَةُ: وَذُكِرَ لَنَا أَنَّهُ يُفْسَحُ فِي قَبْرِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى حَدِيثِ أَنَسٍ قَالَ: وَأَمَّا الْمُنَافِقُ وَالْكَافِرُ فَيُقَالُ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ فَيُقَالُ لَا دَرَيْتَ، وَلَا تَلَيْتَ وَيُضْرَبُ بِمِطَارِقٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ غَيْرَ الثَّقَلَيْنِ» [متفق عليه].

ترجمه: «بیشکه یو مړ بنده چه په خپل قبر کښی کی کینودل شي، او ملگري (یعنی هغه خښوونکي خلک) ورڅخه لار شي، نو دې به لا ددوی د پیزار کړپا او اواز اوري چه دوه ملائکی به ورته راشي، نو هغوی به یی (په قبر کښی) کښینوي، او ورته به ووايي: ته د هغه سړي په هکله څه وایي چه په تاسو کښی لیرل شوې وو، (یعنی محمد ﷺ)».

نو څوک چه مؤمن وي هغه به ورته ووايي: «أشهد أنه عبد الله ورسوله»، یعنی زه گواهي کوم چه هغه د الله تعالی بنده او استاذې دې. نو ده ته به وویل شي: په اور کښی دی خپل ځای ته وگوره! چه دغه ستا ځای وو، که مؤمن نه وای، خو چه ایمان دی راوړې دې، نو تا ته الله تعالی د هغی په بدل کښی دغه بل ځای په جنت کښی درکړې دې، نو هغه به دغه دواړه ځایونه ویني.

او څوک چه منافق او کافر وي، نو هغه ته به وویل شي: تا به په دنیا کښی ددغه سړي په هکله څه ویل؟، نو هغه به ورته ووايي: زه خو نه

پوهيږم، ما هم هغه څه ويل چه نورو خلکو ويل.

نو د ملايکو لخوا به ورته وويل شي: نه دی پوهه شی او نه دی ولولی، او بيا به د اوسپنی په پلک (ګرز) باندی داسی ووهل شي چه د هغی څخه به يوه داسی چيغه ووهي چه له پيريانو او انسانانو پرته به يي دغلته هر شي اوري.

* او ددی ترڅنگ به ورته ځینی خاص عذابونه هم رسپري چه د ځينو ګناهونو پوری خاص وي، لکه چه د رسول الله ﷺ څخه په سننو کنبی ثابت دي چه هغه څوک چه قرآنکریم لولي او بيایي بيرته پرپردي، او د فرضي لمانځه څخه ویده کيږي، نو هغه به په قبر کنبی عذابيږي، همداشان زناکاران، سودخوران، غيبت کونکي، چغلخور، او دروغجن، د زکات منع کونکي، او هغه څوک چه د روژه ماتي له وخته مخکی روژه ماتوي، ددي ټولو په اړه په صحيح احاديثو کنبی راغلي دي چه دوی به په قبرونو کنبی عذابيږي، او د منافقانو په دغه بدو اعمالو او د هغی په عذابونو کنبی ښه لويه او پوره برخه ده.

* د آخرت عذابونه: په صحيحو احاديثو کنبی راغلي دي چه کله د قيامت ورځ شي، او الله تعالی دا ټول خلک په يو ميدان کنبی د فيصلی او حساب او کتاب لپاره راټول کړي، بيا به خاص کافران ددوزخ اور ته وغورزول شي، او مؤمنان او منافقان او د اهل کتابو څخه ځینی پاتی شوني خلک به په ميدان کنبی پاتی شي، او هلته به د الله تعالی پنهی ښکاره کړل شي، او دغلته به هيڅ داسی څوک پاتی نشي چه په دُنیا کنبی به يي پخپله خوښه د الله تعالی د رضا لپاره سجده کوله، مگر خو هغه ته به اجازه وشي

چه دغلته سجده وکړي، او هغه چا چه د ریا، ځان بنودنی او نفاق لپاره سجده کوله د هغه ملا(شا) به یوه تخته شي، هرڅومره چه غواړي سجده وکړي، نو په خټه به راپریوځي.

او د حساب په وخت کسبی به منافق راوستل شي، الله تعالی به ورته پر ده باندی خپل کړي نعمتونه وروښاي، نو منافق به ووايي: اي پروردگاره! ما خو پر تا ایمان راوړې وو، ستا پر کتاب او پیغمبرانو می ایمان راوړې وو، لمونځونه می کول، روژی می نیولی، خیراتونه می کول، او د خپل توانه پوری به د ځان صفتونه وکړي، نو ورته به وویل شي: اوس به نو پر تا باندی یو گواهي کونکي راولو.

نو منافق به سوچ کوي چه پر ما باندی به دا گواه لا څوک وي؟ نو پر خوله به یي مهر ولگول شي، او دده ورانه غوښی او هلوکو ته به وویل شي: خبری وکړئ، نو ورون، غوښه او هلوکي به دده پر اعمالو پر گواهي او شاهدی گویان شی، دا هم ددي لپاره چه دده د خپلو اندامونو پر گواهي دده عذر معذرت ختم شي، او د عذر کولو یا انکار کولو نور فرصت ورته په لاس ورنشي.

نو پیغمبر ﷺ دداسی شخص په هکله فرمایي: «وَذَلِكَ الْمُنَافِقُ، وَذَلِكَ الَّذِي يَسَخُطُ اللَّهُ عَلَيْهِ» [رواه مسلم].

ترجمه: «یعنی همداسی شخص منافق وي، او همدا هغه څوک دي چه الله تعالی ورته په قهر او غصه دي.»

بیا کله چه د دوزخ د پاسه د «صراط» پل و تړل شي، او پر هغی باندى د تیریدلو حکم وشي، او د قیامت له میدانه هر چا ته د هغه د عمل برابر رڼا ورکړل شي، نو د نورو مسلمانانو په شان به منافقانو ته هم رڼا ورکړل شي تر څو پری په عذاب کړل شي، تردی چه کله دوی د «صراط» پل ته ورسیري، نو د منافقانو رڼا به مړه شي، او د مسلمانانو رڼا به نوره هم پوره او زیاته شي.

الله ﷻ فرمایي:

﴿لَهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُعَلِّمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤﴾ لَهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٥﴾ يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٦﴾ ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلِفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ ءَايَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٩﴾ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا

يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتَلَ أَوْلِيَاءَكَ أَعْظَمَ دَرَجَةً مِّنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾ مَن ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ ۗ وَ لَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٢﴾ يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُم بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرًا لِّكُمْ أَلْيَوْمَ جَنَّتٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾ يَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَاتُ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا انظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِن نُّورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَهُٗ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِن قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٤﴾ يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُن مَّعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿١٥﴾ فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَىٰكُمْ النَّارُ هِيَ مَوْلَاكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦﴾ [الحديد: ٢-١٥].

ترجمه: «ياده كړه هغه ورځ چه ويني به ته مؤمنان سړي او مؤمناني بسځي چه منډې به وهي رڼا ددوي، مخي ته، او نبي طرف ته، او ورته به ويل كيږي: زيږې دې تاسو ته نن ورځي د داسي جنتونو چه دهغي د ماڼيو لاندې به ويالي بهيږي، او تاسو به په دغه جنتونو كښي هميشه او تل تر تله ياست ، او همدا لويه كاميابي ده. او هغه ورځ چه منافقان سړي منافقاني بسځي به مؤمنانو ته ووايي: مونږ ته لږ راوگورئ او مونږ ته انتظار و كړئ چه مونږ هم

ستاسو له رڼا ځینی استفاده وکړو، نو ورته به وویل شي: بیرته شاته وگرزی (دنيا ته یا میدان حشر ته او) هلته ځانته خپله رڼا ولټوی، نو دلته به ووهل شي او جوړ به شي ددوی تر منځ یو دیوال، چه دننه به پکښی رحمت وي د مؤمنانو طرف ته، او بهر به تری عذاب وي، منافقان به مؤمنانو ته اوازونه کوي: آیا مونږ له تاسو سره په دنیا کښی نه وو؟ (خرنگه راڅخه جلا شوی)؟ مؤمنان به ورته ووايي: هو، تاسو په ښکاره له مونږ سره وئ، خو لکن تاسو په فتنه کښی اچولي وو خپل ځانونه (چه ایمان مو د نفاق ایمان وو)، او تاسو به د مؤمنانو د حال انتظار کولو چه دوی کامیاب کیږي، او که پری خواري او ذلت راځي، او له خپله ایمانه په شک کښی ویاست، او خپلو تشو امیدونو تیرایستلی، تر دي چه د الله حکم تاسو ته راغی (مرگ)، او په حقیقت کښی تاسو تیرایستلي یاست تیر ایستونکي شیطان، نو نن ورځ به له تاسو څه فدیة او مالي عوض نه اخستل کیږي، او نه به له نورو خالصو کافرو څخه دغه فدیة ومنل شي، ځای د ورتللو ستاسو د ټولو اور دې، همدغه تاسو سره مناسب وړ او لایق دې، خو ډیر بد ځای دورتللو ستاسو دې».

او هر چه ددوی لپاره په دوزخ کښی کوم عذاب ټاکل شوې دې نو هغه خو یو سپکونکې دردناک او دائمی عذاب دې، الله تعالی ورته په دوزخ کښی هغه تر ټولو لاندینی طبقه ټاکلی ده، نو دوی په دوزخیانو کښی تر ټولو سخت عذاب والا دي.

الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ

لَهُمْ نَصِيرًا ﴿١٤٥﴾ [النساء: ١٤٥].

ترجمه: «بیشکه منافقان به په آخري لاندینی برخه د اور کبسی وي، او هیڅکله به دوی ته څوک کومکي او مرستندویه پیدا نکړی».

همداراز په بل ځای کبسی فرمایي: ﴿إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا﴾ [النساء: ١٤٠].

«بیشکه الله تعالی منافقان او کافران په دوزخ کبسی ټول سره راټولوي»، او همدا رنگه فرمایي:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعَنَّ اللَّهُ أَلَمُّ عَذَابٍ مُّقِيمٌ﴾ [التوبة: ٦٨].

ترجمه: «د منافقانو سړو منافقانو نسو او خالصو کافرو سره الله تعالی وعده کړی ده چه دوی به ددوزخ اور ته ننباسي، او همیشه به وي دوي په دغه اور کبسی، او همدا اور يي بس او کافي دي، او الله تعالی لعنت کړې دي پر دوی، او ددوی لپاره عذاب دي تل تر تله همیشه قائم دائم».

دولسم درس: د اسلام نواقض او ماتوونکي شيان

مخکښی مو وپیژندل چه یو بنده تر هغه مسلمان کیدی نشي چه ترخو یی د «لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله» شاهدي او گواهي نه وي کړي، او د خپلی دغی گواهی او اقرار په اساس به الله تعالی یو گڼي، او هم به د رسول الله ﷺ پیروي کوي، نو هله به دې مسلمان گڼل کیږي.

په تیرو درسونو کښی مونږ زده کړل چه د «شهادة أن لا إله إلا الله» غوښتنه داده چه د عبادت ټول انواع او ډولونه خاص او یواځی یو الله تعالی ته ځانگړي شي، او د عبادت او بندگی اساس او بنسټ د الله تعالی سره پر محبت او دهغه تعظیم او همدغه الله تعالی ته په غاږه ایښوولو باندی ولاړ دي.

همدارنگه مو زده کړل چه د «شهادة أن محمداً رسول الله» غوښتنه هم د رسول الله ﷺ سره د هغه دشان او رسالت سره مناسب محبت کول، هغه په ټولو احکامو او اخبارو کښی رښتیني گڼل، او د هغه په اوامرو او نواهیو کښی پیروي او اطاعت کول دي.

نو خبردار! هغه څوک چه ددغه دواړو گواهیو د ماتوونکو گناهونو مرتکب کیږي، نو هغه له دین اسلام څخه ووځي، او په الله جلّ جلاله او د

هغه په رسول ﷺ باندی کافر گڼل کیږي، اگر که لمونځ کوي، روژه نیسي، او گومان کوي چه هغه مسلمان هم دي.

نو هغه څو ک چه له دغه څلورو شيانو څخه يو هم ونلري، چه هغه: د عبادت او بندگي يواځی يو الله پوری خاص کول، د الله تعالی سره د هغه دالوهیت او ربوبیت سره مناسب محبت کول، او دهغه تعظیم او هغه ته غاړه ایښودل، همدا شان د رسول الله ﷺ سره محبت کول، هغه په ټولو راورو احکامو او اخبارو کښی رښتینی گڼل، او د هغه اطاعت او پیروي کول دي - نو دغه شخص له اسلام څخه ووځي، او مسلمان نه گڼل کیږي.

بیا که بنده له پيله لا د دواړو گواهیو دغه غوښتنی نه وي منلی، او په عمل کښی یی نه وي راوستلی، نو دي له همغه پيله اصلي کافر بلل کیږي، که سره له دي دي په ښکاره د مسلمانی دعوا هم کوي نو بیا دي منافق دي. او که چا لومړی د دواړو گواهیو دغه غوښتنی منلی وي، او بیا وروسته یی یوه یا له یوي نه زیاتی غوښتنو څخه لاس په سر شي، نو دا مرتد کافر بلل کیږي، چه یو ځل په اسلام کښی شامل شوې او بیرته ورڅخه وتلې دي. د اسلام دین څخه ارتداد یا مرتد کیدل په هر هغه قول، عمل او اعتقاد باندی کیږي چه په هغی سره د «شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ» له حقیقتونو او غوښتنو څخه د کوم یو انتفا او نشتوالی راځي، او ورسره مناقض او ماتوونکي یی وي.

او دغه نواقض او دین ماتوونکي شيان چه بنده له دین څخه وباسي - ډیر

شکلونه لري، چه په کومه خاصه شميره نلري، خو دهغي جامع اصول په لاندی ډول دي:

لومړې ماتوونکې: الحاد:

يعنی د الله تعالی له وجود او شتون څخه انکار کول، لکه د مخلوقاتو د پيدايښت نسبت طبيعت ته کول، يا دا عقیده لرل چه دا عالم او کون قديم دي، په دی معنی چه ځینی مخلوقات اول نلري، يعنی ازلي دي.

دوهم ماتوونکې: شرک اکبر (لوی شرک):

او هغه دا چه د الله تعالی لپاره شريک او يا سيال ومنل شي، او دا بيا په څو ډوله دي:

لومړې ډول: په عبادت او بندگي کښی شرک کول، چه د عبادت او بندگي کوم ډول او نوعه د الله تعالی پرته بل چا ته هم وشي، لکه دغير الله دعاء، رابلل، د غير الله په نوم حلالکه او ذبح کول، او د هغه لپاره نذر او منښته منل، له غير الله څخه مرسته او کومک او مدد غوښتل، غير الله ته چيغه او رامددشه ويل، په غير الله باندي استعاذه او پناه غوښتل - کوم چه مافوق الأسباب امور و کښی وي -، او داسی نور.

د شرک فی الألوهيت يو شکل هغه دي کوم چه يي بُت پرستان د انبياؤ، اولياؤ عبادت او پرستش کونکي کوي، لکه د بُتانو، انبياؤ اولياؤ رابلل، او ورته چيغه او رامددشه ويل، له هغوی څخه سفارش غوښتل، ورڅخه د خپلو

ډول ډول حاجتونو غوښتل، ګټه غوښتنه او ضرر دفع کول، او له هغه څخه بچ کول غوښتل، نو هغه څوک چه دغه کارونه کوي هغه بنده مشرک او کافر بلل کېږي، اګر که هغه پخپل ځان د مسلمان ګومان کوي او دعوايي کوي، او ورسره «لا إله إلا الله» وايي، لمونځ کوي، خيراتونه کوي، روژی نيسي، حج کوي او نور د خير کارونه کوي؛ ځکه شرک اکبر هر نیک عمل بربادوي او ابته کوي يي؛ ځکه شرک اکبر د اسلام دين بلکل منافي او ضد دي.

۱۲/ بل شکل يي هغه دي کوم چه يي ساحران کوچه ګر، او هغه خلک چه دوی ته ورځي - کوي يي، لکه: د غير الله په نوم ذبح او حلالکه کول، له غير الله څخه مرسته او کومک غوښتل، او شيطانانو څخه مرسته او کومک غوښتل.

دوهم ډول: د الله تعالی په ربوبیت کېنې شرک: يعنی د الله تعالی سره د هغه په افعالو او خدائي کارونو کېنې شريک او برخمن منل، او ورسره بل څوک سيال ګڼل، لکه چه ځينی مشرکان په خپلو معبودانو او مشرانو کېنې دا اعتقاد لري چه دوی په کون کېنې تصرف کولې شي، او يا پر غيبو باندي علم لري او پری پوهیږي، او يا هم د باران کولو اختيار لري، يا د چا رزق روزي ورکولو اختيار او واک لري، او يا هم له مرض او رنځ څخه روغتيا ورکولې شي، يا اولاد او بچي ورکولې شي، يا بی واده شخص ته د ژوند ملګري بخښي، يا چا ته مال او شتمني ورکولې شي، او يا هم تکليفونه او سختی لری کوي، او مصيبتونه او بلاګانی پورته کوي، او يا حاجتونه پوره

کوي، او که څوک يې رابلي نو دُعا او زاري يې قبلوي، او په درد يې ورځي.

بل شکل يې هغه دې چه ځيني خلک لکه مجوس چه عقیده لري چه ددي کون او عالم دوه پيدا کونکي دي: يورنبا، او بل تياره او تورتم. دريم شکل هغه دې لکه چه ځيني صوفيان او شيعه گان يې د خپلو مشرانو په هکله عقیده لري چه هغوی په غيبو پوهيري، او په کون کنبی تصرف کولې شي، او دچا دُعا او رابلل قبلولې شي، او حاجتونه او ضرورتونه يې پوره کولې شي.

بل شکل يې: د الله تعالی د راليرل شوي وحي نه پرته د مخلوق په جوړ شوو قوانينو باندي فيصلی کول، نو څوک چه د الهي وحي پرته په نورو قوانينو فيصلی کوي هغه طاغوت دې، او په دغه فيصلو ځان دالله تعالی سره په فيصلو کنبی شريک او برخمن گڼي.

دريم ډول شرک د اطاعت او پيروئ شرک دې، او هغه دا چه بنده حل او حرمت کنبی له اسلامي شريعت پرته د خپلو مشرانو پيروي وکړي، چه هغوی ته يې غوږ نيولې وي: کوم چه هغوی ورته حلال وايي، ددوی په نيز هم حلال، او کوم ته چه دغه مشران حرام وايي نو ددوی په نيز هم حرام وي، لکه چه د طواغيتو پرستش کونکي يې کوي، چه په حل او حرمت کنبی د خپلو طواغيتو اطاعت او د هغوی پيروي کوي، چه د الله تعالی حرام کړيو ته حلال، او د الله تعالی حلال کړيو ته حرام وايي، او ددي هم ډير شکونه دي، چه له هغی څخه:

یو شکل دا دې چه خوڪ طواغیتو ته فیصلی او وروړي، نو خوڪ چه پخپله خوبنه او خپله اراده هغوی ته خپلی منازعی او لانجی د حل او فصل لپاره وروړي، او دهغوی فیصلی غواړي چه پلی شي، دا بنده کافر بلل کيږي؛ ځکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ ۗ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ۶۰].

ترجمه: «آیا ته نه گوری هغه خلکو ته چه گومان کوي چه دوی ایمان لري په هغه وحی چه تا ته لیږل شوی ده - ای محمد ﷺ - او هم ایمان لري په هغه کتابونو چه له تا څخه مخکینو پیغمبرانو ته لیږل شوی وه، او سره له دي هم غواړي چه خپلی فیصلی طاغوت ته یوسي، حال دا چه دوی ته دا حکم شوې دې: چه کفر وکړي او انکاری شي پر دغه طاغوت او د هغه پر فیصلو، خو شیطان غواړي چه دوی له حق څخه په ډیری لری گمراهی او بی لاری گمراه او بی لاري کړي».

یادونه: هو، هغه خوڪ چه په داسی هیواد کښی اوسي چه هلته د الله تعالی په رالیږل شوي وحی باندي فیصلی نه کيږي، او دغه اوسیدونکي له خپله ځانه د ظلم په رفع او یا ورڅخه په خلاصی کښی، او یا دخپل حق په لاس ته راوړلو کښی - دي ته اړ شو چه ځینی هغه محکمو ته خپل شکایت او فیصله وروړي چه دې گومان کوي چه دده حق به ورته وروسپاري، او یا

به ظلم ورڅخه پورته کړي، نو په دغه وخت کېنې دا بنده نه کافر کېږي؛ ځکه رسول الله ﷺ چه کله خپلو صحابه کرامو ﷺ ته د حبشې په لوري د لومړني هجرت کولو اجازه وکړه نو ورته يې وويل: «إِنَّ بَأْرِضَ الْحَبَشَةِ مَلِگَا لَا يُظْلَمُ أَحَدٌ عِنْدَهُ، فَالْحُقُّوا بِبِلَادِهِ حَتَّى يَجْعَلَ اللَّهُ لَكُمْ فَرَجًا وَمَخْرَجًا مِمَّا أَنْتُمْ فِيهِ» [رواهُ الْبَيْهَقِيُّ مِنْ حَدِيثِ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بِإِسْنَادٍ حَسَنِ].

ترجمه: «بیشکه د حبشې هیواد کېنې داسې پاچا دې چه د هغه په حکومت پر هیچا ظلم نه کېږي، نو هلته لاړ شی، ددی لپاره چه الله تعالی یې ستاسو لپاره د هغه مشکلاتو څخه چه تاسو پکېنې یاست - د خلاصې سبب وگرزوي».

ځکه نجاشي لا پدغه وخت کېنې مسلمان شوي نه وو، خو سره له دي که پر دوی کوم ظلم شوې واي، او دوی نجاشي ته فیصلی وروړلو ته اړ شوي واي نو نجاشي به ورسره له انصاف او عدل څخه کار اخستې وو، نو دا ددی دلیل دې چه په هغه هیوادونو کېنې چه اسلامي نظام نه وي، خو که یو مسلمان ورته فیصله وروړي نو عدل او انصاف به ورسره وشي، او له ظلم څخه به خلاص شي - روا ده چه خپله فیصله او عرض ورته وروړي.

ځکه مسلمان د ضرورت او حاجت په وخت کېنې چه که ورنشي نو مصلحت یې فوت کېږي - نو هغه په حقیقت کېنې طواغیتو ته د فیصلو وروړلو غوښتونکي نه دي، نو په دی اساس هغه په دغه وخت کېنې نه کافر کېږي.

دوهم شکل: په اسلامي شريعت کښی د بيان شوو حلالو په تحریم او همدغه شان په شريعت کښی د واضحو حرامو په تحليل کښی د بی دینه علماؤ او طاغوتو حاکمانو اطاعت او پیروي کول. د شرک افراد او شکلونه بیخي ډیر دي، خو ټول همدی دریو ډولونو ته راگرزي.

دایمان او اسلام دریم ډول ماتوونکي:

د الله جلّ جلاله د بعض ځانگړو صفتونو دعوا کول، که هغه په ربوبیت کښی وي، او که په الوهیت کښی وي، او که په اسماء او صفاتو کښی وي. ددي ناقص ځینی شکلونه:

۱/ د ځینی طواغیتو خپل عبادت او بندگی ته بلنه ورکول.

۲/ د علم غیب دعوا کول.

۳/ د مرو د ژوندي کولو دعوا کول.

دایمان او اسلام څلورم ماتوونکي: د نبوت او پیغمبری دعوا کول.

د نبوت او پیغمبری دعوا کول د علماؤ په اجماع باندی کفر شمیرل کیږي.

د نبوت او پیغمبری پوری ځینی ترلي شیان چه همدغه حکم هم اخلي: * لکه د قرآنکریم سره مشابعت او دا دعوا کول چه د هغه کتاب په شان بل کتاب راږلي شي کوم چه الله تعالی په خپلو پیغمبرانو رالیږلي دي، لکه

چه الله تعالی فرمایي:

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ﴾ [الأنعام: ۹۳].

ترجمه: «او څوک دې ډیر لوی ظالم له هغه چا چه جوړ کړي په الله تعالی باندی دروغ، او یا ووايي: چه ما ته هم وحی شوی ده، حال دا چه د هیخ شي وحی ورته نه وي شوی، او هغه څوک چه ووايي: ژر دې چه زه به نازل کړم یو کتاب په شان د هغه کتاب چه الله تعالی رالیرلې دې.»

د ایمان او اسلام پنځم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه د پیغمبر ﷺ دروغجن گنجل:

نو هغه څوک چه الله ﷻ او یا د هغه رسول ﷺ دروغجن گنهي، داسی بنده د علماؤ په اجماع باندی کافر دې، او له مسلمانانو څخه نه شمیرل کیږي.

ددی ماتوونکي ځینی شکلونه:

۱/ د اسلام د غټو او بنکاره شعائرو نه انکار کول، لکه د زکات یا لمانځه د فرضیت څخه انکار کول، یا د سود، زنا، او خنزیر غوښی د حرام والي څخه انکار کول.

۲/ د الله تعالی د نومونو او یا صفتونو څخه د کوم یو څخه بی شبهی او ناپوهی او تاویل څخه انکار کول.

۳/ د قرآنکریم د کوم آیت یا کومی مسألی څخه انکار کول.

۴/ په قرآنکریم کښی د تحریف یا اختلاف او تناقض دعوا کول.

۵/ د نبوي احادیثو څخه انکار کول.

۶/ له مرگه وروسته د بیا راژوندي کیدلو او یا د سزا او جزا او حساب او

کتاب څخه انکار کول.

۷/ هغه چا ته کافر نه ویل څوک چه د اسلام دین ته خپل دین نه وایي، او د

اسلام مقدس دین ته غاړه نه ږدي، لکه یهود، نصارا، مجوس، ملحدین، او بُت

پرستان.

۸/ دا عقیده لرل چه یو چا ته د محمد ﷺ له شریعت څخه وتل روا دي، لکه

خضر عليه السلام ته چه د موسی عليه السلام له شریعت څخه د بل شریعت پیروي روا وه.

۹/ په صحیح دلیل باندی د حرام شوي شیانو بی شبهی او بی تاویل حلال

کښل.

۱۰/ څوک چه د محمد ﷺ څخه وروسته د نبوت دعوا وکړي هغه رښتیني

کښل.

۱۱/ دا عقیده او دعوا کول چه د محمد ﷺ رسالت یواځی د عربو لپاره خاصه

ده.

۱۲/ داسی دعوا کول چه که څوک د الله تعالی پرته بل چا ته - که هغه

څوک نیک صالح بنده وي او که بل څوک - چیغه وهي او یا بی خپلو حاجتونو

پوره کولو لپاره رابلي.

۱۳/ أم المؤمنین عائشی رضی الله عنها ته ښکنخل کول، او په هغه تهمت یی بدنامول

چه الله تعالی ورڅخه په سورت نور کښی د هغی براءت او پاکی بیان کړی ده، او یا

هم نورو امهات المؤمنين د رسول الله ﷺ بيبانو ته دغه شان نسبت کول، نو هم کافر کيږي او د اسلام له مقدس دين څخه بيرون او وتلې شميرل کيږي. او ټول هغه څه چه په هغې سره د الله تعالی او د هغه دروسول ﷺ دروغجن گڼلو ته لار جوړيږي هغه نو د اسلام او ايمان له نواقض او ماتونکو شيانو څخه شميرل کيږي.

خو په دي بايد پوهه شو چه د يو خبر دروغ گڼلو سبب کله کله داوي چه يو بنده سره په دغه خبر باندې دليل نه وي، يا دليل وي خو ده ته دغه دليل ورمعلوم نه وي، او يا ورسره ددغه دليل په ثبوت کښې شک وي، او يا ورسره د دليل په معنی کښې داسې تاويل وي چه له ده څخه د تکذيب او درغجن گڼلو حکم تری اوږی.

خو که هغه خبر او مسأله چه معنی او ثبوت يې معلوم او ښکاره وي، او بيا ورڅخه څوک انکار کوي او دروغ يې گڼي، نو دی وخت کښې دا دعلم او په اتفاق تکذيب او د ديني شعایرو دروغجن گڼل کيږي. او په لومړني حالاتو کښې دروغجن گڼونکی باندې د کفر حکم نه کيږي، ترڅو چه حجت ورباندې قايم شي، او ورباندې پوهه شي او د خبر ثبوت او د معنی صحت ورته څرگند شي.

د ايمان او اسلام شپږم ناقض او ماتونکې: شک:

شک د هغه تصديق سره منافي او ضد دې چه پر مسلمان باندې يې تصديق کول فرض دي، نو که څو د الله تعالی او يا د هغه دروسول ﷺ په خبرو کښې شک

و کړي، دغسی بنده کافر او نا مسلمان بلل کيږي، نو شک هم لکه د تکذیب او دروغجن کڼلو په شان د تصدیق سره منافي او ضد دي.

د شک ډیر صورتونه کیدې شي:

۱/ لکه هغه څوک چه اسلام خپل دین نه کښي، او بیا هم څوک د هغه په کفر کښی شک کوي.

۲/ له مرگه وروسته په بیا راژوندي کیدلو کښی شک کول.

۳/ د قرآنکریم په ثبوت، یا له تحریف او تبدیل څخه د الله تعالی لخوا د هغه په حفظ کښی شک کول.

د ایمان او اسلام اووم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه درسول او اسلام سره کینه.

د الله تعالی یا د هغه د رسول محمد ﷺ سره او یا د اسلام مقدس دین سره بغض او کینه کول د هغه د محبت سره منافي او ضد دي، نو هغه څوک چه د الله تعالی یا د هغه د رسول ﷺ او یا د اسلام دین سره بغض او کینه کوي، داسی بنده کافر او له اسلام دین څخه بهر وتلې شمیرل کيږي.

په دغه بغض او کینه پوری اړوند او ترلی نور مسایل:

۱/ الله ﷻ ته یا د هغه رسول محمد ﷺ ته یا د اسلام مقدس دین ته ښکښل

کول، د الله جل جلاله په ذات کښی یا د رسول الله ﷺ په ذات کښی طعن او د عیبونو لگول.

۲/ د رسول الله ﷺ د صحابه کرامو ﷺ سره بغض کول، او یا هغوی ټولو ته

ښکونځل کول، او يا هغوی ته کافران ويل، دا ټول د ايمان او اسلام ماتوونکو شيانو څخه شميرل کيږي.

هو، که څوک ځينو صحابه کرامو ته د کومې شېبې له کبله بد ووايي، نو هغه په دې وخت کېنې کافر نه بلل کيږي، البته د يو لوی حرام کار مرتکب بلل کيږي.

۳/ د دين له امامانو سره، د صحيحو حديثو شريفو له نقل کوونکو سره، يا د دين له نورو مشرانو سره په عمومي ډول بغض او کينه کول، او يا د هغوی دروغجن کيل هم د ايمان او اسلام ماتوونکو شيانو په شمار کېنې راځي.

د ايمان او اسلام اتم ماتوونکې: په الله تعالی او د هغه په رسول ﷺ پورې مسخري او ټوقی کول:

او دا هم لوی کفر بلل کيږي؛ ځکه دا کار هم د هغه فرضي محبت او تعظيم سره منافي او ضد دې چه په مؤمن باندي د هغه د ايمان له غوښتنو څخه دي. په دې ماتوونکي او ناقض پورې اړوند نور ايمان او اسلام ماتوونکي شيان:

۱/ د قرآنکریم سپکه او بی عزتي کول:

۲/ د اسلام له شعایرو څخه د کومې یوی سپکه او بی عزتي کول.

د ايمان او اسلام نهم ناقض او ماتوونکې: د مؤمنانو پرته د کفارو سره دوستي کول، او په دې کېنې دوه کاره شاملیږي:

۱/ د هغوی سره ديني محبت او مينه کول، او يا د هغوی سره د هغوی پر دين موافقه کول، او پر هغی باندي راضي کيدل.

۲/ د مسلمانانو پر خلاف د کفارو سره کومک او مرسته کول.

ددی ناقض مختلف صورتونه دي:

۱/ د کافرانو لپاره پر مسلمانانو جاسوسي کول.

۲/ کافرانو ته د هغوی په کفري او بت پرستی اخترونو او جشنونو باندی مبارکي ويل؛ کله چه دا کار د هغوی په شرک او کفر باندی يو ډول خوشحالي او رضامندي وي.

خو که له هغوی سره صرف ددي لپاره د هغوی په جشنونو کنبی گلهون کوي چه يو څه و خوري، ځان مور کړي، او د هغوی سره په هغه حرامو باندی چه هغوی پکنبی وي، او هغوی سره دي، لذت تری واخلي او ساعت تيري ورسره کوي، سره له دي چه پر زړه د هغوی د کفر او شرک څخه منکر وي، او له کفر او شرک څخه بد وړي، نو شک نشته چه دې د هلاکت په څنډه ولاړ دې، او ډیره ویره پری شته چه پر ده هم هغه عذاب راشي کوم چه په کفارو باندی راځي، البته کافر او مشرک نه گڼل کيږي.

۳/ دداسی عبادتگاهونو جوړول چه هلته د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندگي کيږي، او يا په دغسی کار کنبی يو څه اندازه يا په يو ډول برخه اخستل، لکه د يهودو نصارو او مجوسو او نورو کفارو عبادتخانی جوړول، د هغه قبرونو او زیارتونو باندی کوتی او دکانچی او داسی نور شيان جوړول چه د هغی قبرونو او زیارتونو او يا هلته د غیر الله عبادت او بندگي کيږي.

۴/ د اسلامي شریعت د علمبردارو علماو او دعواتو سره مقابله کول، او د هغوی مخه نیول، او د هغوی تنگول او زورول؛ ترڅو ددغی لاری نه د اسلامي

دعوت مخه ونيول شي.

۵/ د مسلمانانو د سپکاوي او کمزوري کولو لپاره کونښن او منډی ترپی کول، او پر مسلمانانو باندی د کفارو د مسلط کولو په لار کښی مرسته کول.

د ایمان او اسلام لسم ماتوونکې: د الله تعالی اودهغه د رسول له اوامرو څخه سرغړونه:

هغه څوک چه د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ له اطاعت او پیروي څخه سرغړونه کوي هغه مسلمان نه دي؛ ځکه ده په حقیقت کښی د الله تعالی دین ته غاړه ایښی نه ده، او هغه یی نه دي منلي، ځکه خو هغه فرایض نه ادا کوي، او نه هم له محرماتو څخه ځان ساتي، مگر هغه شيان مني چه دده د نفسي خواهش سره موافق او ورته خوښ وي.

ددی سرغړونی ځینی شکلونه:

۱/ لکه هغه څوک چه عقیده لري چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي او هغوی ته غاړه ایښودنه پری لازمي نه ده، او نه پری د الله تعالی او دهغه د رسول ﷺ د امر منل فرض دي.

۲/ یا هغه څوک چه د الله تعالی او د پیغمبر ﷺ له حکم منلو څخه بشپړه سرغړونه وکړي، چه نه اسلامي دین زده کوي، او نه د هغه مسألو پوښتنه کوي چه پری فرض دي، لکه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت، او نه فرایض او واجبات ترسره کوي، او نه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ د حکم منلو له کبله له حرامو څخه ځان ساتي.

هو، هغه څوڪ چه په اصل كښی د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ د اطاعت فرمانبردار او ورته غاړه اېښودونكې وي، خو كله كله ورڅخه ځيني گناهونه كېږي، نو داسی بنده ددغسی گناهونو له كبله نه كافر كېږي.

په دی ایمان ماتوونكې څيزونو پوری ځینی اړوند مسایل:

لكه د لمانځه پرېښودل؛ ځكه لمونځ ته په اسلام كښی د دين د ستن لقب وركړ شوې دې، نو كه يو بنده لمونځ بيخي پرېږدي، هغه بيا د الله تعالی له دين څخه سرغړوونكې شميرل كېږي، لكه چه د اسلام دوهم خليفه عمر بن الخطاب رضي الله عنه فرمايي: «څوڪ چه لمونځ پرېږدي او ضايع كوي يي، نو هغه ددين د نورور كنونو په ضايع كولو كښی ډير زړور دې».

دا لس ایمان او اسلام ماتوونكې شيان په اصل كښی د كلمه شهادت سره بشپړ منافات او ضدیت لري، نو هغه مسلمان عاقل بالغ چه پخپل اختيار او خوښه پرته له كوم عذر او شېهي نه ددغه نواقضو او ماتوونكو مرتكب شي، داسی بنده كافر او له اسلام څخه مرتد بلل كېږي، كه په همدغه حال بی توبی مړ شي، دې به د دوزخ په اور كښی تل تر تله او همیشه لپاره وي، لكه چه الله تعالى فرمايي: ﴿وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِۦٓ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآٰخِرَةِ ۖ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۗ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾ [البقرة: ٢١٧].

ترجمه: «او هغه څوڪ له تاسو څخه أي مسلمانانو چه مرتد شو له دين خپل نه، او بيا مړ شو په داسی حال كښی چه هغه كافر وي، نو دغسی كسان برباد او ابته

دي نيك عملونه ددوي په دنيا او آخرت كښي، او همدوي ددوړخ د اور والا دي، چه دوي به په دغه اور كښي هميشه او تل تر تله وي.»

او هغه څوك چه په باطن كښي ددغه ټولو يا د ځينو نواقضو مرتكب شي، او په ښكاره دي د اسلام دعوا كوي، نو داسي بنده له منافقينو څخه شميرل كيږي چه نفاق يي نفاق اكبر او لوي نفاق وي، مسلمانان به ورسره په ظاهر او ښكاره د مسلمانانو معامله كوي، او پټ او د زړونو نفاق به يي الله تعالى ته سپاري، تر هغه چه له دوي څخه ورته ښكاره كفر څرگند شي.

او دغه نواقض دوه درجي لري:

لمړئ درجه: ښكاره او څرگند كفر:

او دا هغه كفر دي چه ددغسي كافر په كفر كښي هيڅ ډول شبهه او شك نه وي، او نه ورته كوم عذر وي، لكه ناپوهي، تاويل، او يا زور او جبر، لكه هغه څوك چه ځان د اسلام دين پرته بل كوم دين ته منسوبوي، او يا د الله تعالى پرته د بل چا عبادت او بندگي كوي، او يا الله تعالى او د هغه رسول ﷺ ته ښكنځل كوي، او په دين پوري ټوق مسخري كوي، او يا له قرآنكريم او يا له نبوي سنتو او احاديثو شريفو څخه انكار كوي، او ددين له ښكاره او څرگندو شعايرو او نښو څخه انكار كوي، سره له دي چه ده ته پري علم او پوهه وي.

نو ددي درجي والا خلكو باندي د كفر حكم كولي شي، او هم دا چه دوي به په آخرت كښي په اور كښي وي - كه په همدغه حالت باندي مړه شي، او توبه ورڅخه ونه باسي -، الله جل جلاله فرمايي:

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجُبْحِيمِ﴾ [التوبة: ۱۱۳].

ترجمه: «مناسب نه دي پیغمبر ته او مؤمنانو ته چه استغفار او د ګناهونو بخښنه وغواړي د مشرکانو لپاره، اګر که ددوی خپلوان هم وي، وروسته له هغه چه دوی ته څرګنده شي چه دوی ددوزخ والا دي، یعنی په کفر باندي مړه او کافران له دنیا تللي دي.»

دوهمه درجه: هغه ده چه ښکاره او څرګند کفر نه وي، نو هغه بیا په دوه ډوله دي:

لومړې: دا چه ددغه ګناه کونکي لپاره پکښی د عذر احتمال وي، لکه زور او جبر، د عقل نشتوالی، شبهه: لکه تاویل او ناپوهی، نو په دي حال کښی باید په ده باندي حجت قایم شي، یعنی کوم تاویل چه هغه یی کوي، خطایي ورته بیان کړل شي، او که ناپوهه وي نو پوهه کړل شي، که عذر یی لری شو، او سره له دي یی هم په خپله دغه ګناه باندي اصرار او استمرار وکړ، نو په دی حالت کښی هم په ده باندي د کفر حکم کیږی ځکه دې په دی حالت کښی په لومړني درجی ته ورګرزي، او که عذر یی لری شوې نه وي، نو بیا پری د کفر حکم نه کیږي.

له همدی کبله د اهل سنت والجماعت امامان په هغه ګمراه او بی لاری ډلو او د هغوی په پیروانو د کفر حکم نه کوي چه د الله تعالی له اسماء او صفاتو څخه د کومی شبهی او تاویل له کبله منکر وي، سره له دي چه په هغوی باندي د بدعت او فسق حکم کوي، او دا ورته بیانوي چه ددوی دا شبهی او تاویل دوی

ته د مخالفت براءت او جواز نه ورکوي، يواځې له دوی څخه د کفر حکم منع کوي.

ددې نوعې حکم دادې چه دغه عمل او کار کفر دې، خو معين او مشخص مرتکب ددې عمل او گناه باندې د کافر حکم نه کيږي، تر هغه پورې چه د کفر شروط پکښې موجود شي، او موانع يې لری شي.

دوهم ډول: چه دغه ناقض او ايمان ماتوونکې کښې د علماو خلاف وي، او کتونکي باندي پکښې شبهه او اشتباه راځي او ترجيح پکښې نشي کولې، ځکه په ځينو نواقضو کښې د علماو ترمنځ اختلاف دې، لکه:

۱/ د لمونځ د سستی له کبله پرینودل، سره له دې چه دا پرینودونکې يې له فرضيت څخه انکار نه کوي، او نه د لویي او تکبر له کبله دغه لمونځ پرېږدي، بلکه د لمونځ پرینودل يې يواځې د سستی او لټې له کبله وي.

په دې مسأله کښې زمونږ په نظر صحيح خبره داده چه څوک لمونځ سراسر پرېږدي، نو هغه کافر کيږي، او هغه څوک چه کله لمونځ کوي او کله يې پرېږدي، نو داسې بنده د فرايضو په ادا کښې د کوتاهې له کبله فاسق شميرل کيږي، او د سخت عذاب ويره پری ده؛ البته د کفر حکم پری نشي کيدلی.

همدا متوسط او درميانه نظر دې، ځکه په دې کښې دوه نور نظرونه دادې

چه:

۱/ که څوک يو لمونځ هم پرېږدي نو کافر کيږي.

۲/ دوهم نظر دا دې چه که لمونځ بيخي پرېږدي نو هم نه کافر کيږي.

دوهم خلافي مسأله: سحر، کوډی کباری:

په دی مسأله کښی هم علماء سره په یو نظر نه دي، چه آیا هغه څوک چه سحر او کوچی زده کوي، نورو ته يي ورزده کوي، او سحر او کوچی کوي، نو آیا داسی بنده کافر کيږي او کنه؟

نو دلته هم صحیح خبره داده چه سحر او کوچی تر هغه پوری تاثیر نه کوي چه په هغی کښی کفر، شرک نه وي، او له شیطانانو څخه پکښی مرسته او کومک نه وي غوښتل شوی، او دغه شیطانانو ته پکښی په ذبح حلالکه، نذر او منښته نه وي منل شوي، او د اسلامي شعایرو ته پکښی سپکاوی نه وي شوی، او ددغه ټولو کارونو کونکي د علماو په اتفاق باندي کافر بلل کيږي.

لکن ځینی علماء ځینو پټو چلونو (د لاسونو تیزی او چالاکی) ته، او نورو چلوټو ته هم سحر وايي، او ځینی علماء هغه څه ته هم سحر وايي چه ځینی خلک يي د ځینی تاثیرونو لپاره ځینی دواگانی چه د انسان په عقل، نفس او پوهه باندي تاثیر کوي؛ نو لدی کبله هر ساحر ته کافر نه وايي، بلکه د هغه له سحر او کوچو څخه استفسار او پوښتنه کوي چه څه ډول سحر کوي؟

نو که بیا په سحر کښی له شیطانانو څخه مرسته او کومک غوښتل شوې وو، او یا ورته تقرب او عبادت او بندگي شوی وه، نو دغه سحر ته کفر وايي، او که په دغه سحر کښی د الله تعالی پرته بل چا ته تقرب او عبادت او بندگي نه وي نو بیا ورته کفر نه وايي، بلکه په هغه باندي تعزیري داسی حکم کوي چه هغه له دغه کارونو هم بند کږي، خو د کفر حکم پری نه کوي، او کافر ورته نه وايي.

۳/ د زکات، روژی او حج پریښودل:

په دی دری مسألو کښی هم د ځینو علماو نظر دا دي چه څوک له دوی

څخه هر يو فرضي عمل پرېږدي، نو هغه کافر کېږي، اگر که د فرضيت څخه يې منکر نه وي.

خو صحيح خبره دلته هم دا ده چه تر هغه پوری ددي اعمالو تارک او پرېښودونکې ته کافر نه ويل کېږي چه ددوی له وجوب او فرضيت څخه منکر نه وي، نو که له فرضيت څخه يې منکر شو، په دغه وخت کېښی به کافر وي؛ ځکه دی وخت کېښی دې د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ مکذب او دروغجن گڼونکې شو؛ او څوک چه د الله تعالی او د رسول الله ﷺ مکذب وي هغه کافر وي.

او په متعددو صحيحو احاديثو شريفو کېښی راغلي دي چه ددغسی فرضي اعمالو تارک او پرېښودونکي ته به په آخرت کېښی عذاب ورکول کېږي، بيا به وروسته ورباندي فيصله کېږي: چه يا به جنت ته ځي، او يا به اور ته ځي، نو دا ښکاره دليل دې چه ددغه اعمالو تارک او پرېښودونکي باندي د کفر حکم يقيني نه دې.

دلته د يادونی وړ ده چه ځینی هغه اعمال چه بنده پری کافر کېږي او له دين څخه پری ووځي، کله کله پکېښی له يوه څخه زيات د ايمان او اسلام ماتونکي اسباب راجمع کېږي، نو دغه عمل د کفر سبب وي، خو د مختلفو وجوهو نه.

لکه هغه څوک چه د الله تعالی له رالېرلی وحيی پرته په بشري جوړو او وضعي قوانينو باندي فيصلی کوي، او دا کار ځان ته روا هم بولي، بلکه دغه طاغوتی احکام او قوانين د الله تعالی پر رالېرلي وحيی باندي بهتر او افضل هم بولي، نو داسی بنده له ډيرو وجوهو نه کافر کېږي:

- یو خو دده کفر له دی کبله دې چه د الله تعالی رالیرلي قانون پرته په نورو وضعي قوانینو فیصله کوي، او ځان د الله تعالی سره په فیصلو او قانون سازی کښی شریک او برخمن ګڼي.
- بل دا چه دې هغه حرام کار حلال او روا بولي چه په اسلامي دین کښی یی حرمت او نارواوالي څرګند او ښکاره دې.
- دده د کفر بل سبب دا دې چه دې الله تعالی او د هغه رسول ﷺ دروغجن ګڼي؛ ځکه دې د طاغوت حکم د الله تعالی له حکم څخه بهتر او افضل ګڼي.

په دی باید پوهه شو چه ځینی کافران او مرتدان د یو پر ځای د ډیرو نواقضو او ایمان ماتوونکو مرتکب کیږي، لکه شرک اکبر، د الله تعالی او د هغه در رسول ﷺ دروغجن ګڼل، د اسلام مقدس دین سره بغض او کینه کول، د کفارو سره دوستي کول، او داسی نور.

خو څومره چه د یو بنده د کفر اسباب ډیر وي هغومره یی کفر غټ او لوی وي، نو بناءً یی عذاب هم سخت او لوی وي، سره له دی چه هغه له ډیرو نورو کفارو سره په ارتداد او له دین څخه په وتنه کښی شریک او یو شان وي.

او کفر په دوه ډوله دې: یو ظاهري او ښکاره کفر دې، او بل باطني او پټ کفر:

ظاهري او ښکاره کفر نه مطلب هغه کفر دې چه د یو بنده له ظاهري او په ښکاره کفري اعمالو څرګندیږي چه دې کافر دې، نو په هغه همغه د ظاهر حکم کیږي.

او باطني کفر هغه دې چه د بنده په پټ حال پوری تړلې وي، یعنی په هغه شيانو کښی چه دده او د الله تعالی ترمنځ وي، نو داسی بنده کله کافر وي؛ ځکه ده به په باطن کښی داسی یو عمل او کار ترسره کړې وي چه هغه به د اسلام او ایمان ماتوونکې وي، سره له دی چه دې په ښکاره خلکو ته د اسلام او مسلمانی اظهار کوي، نو په دی وخت کښی دې منافق بلل کیږي، چه په ښکاره ورسره د مسلمانانو معامله کولې شي، او په آخرت کښی به له نورو کفارو سره د جهنم په اور کښی تل تر تله وي.

خو هغه څوک چه ښکاره او د خلکو په نیز دځینو نواقضو او ایمان ماتوونکو ګناهونو مرتکب کیږي، او دده کوم عذر وي، لکه د عقل زایل کیدل، یا ناپوهی، او یا یو څوک په اسلام کښی نوې شامل شوې وي، نو له خولی یی داسی څه راووځي چه پخوا یی عادت وو، خو دغه دده عقیده نه وي، نو کله کله په دغسی خلکو په ظاهر کښی د کفر حکم کولې شي، حال دا چه په باطن او حقیقت کښی به دده لپاره داسی عذر وي چه د کفر حکم ورڅخه منع کوي. خو په قیامت کښی به انسان په هغه عقیده راپاڅیږي چه په کومه عقیده باندی مړ وي، که هغه ایمان وي او که کفر وي.

اصل او اساس دا دې چه په یو چا باندي د کفر حکم باید علماء او ددین پوهان وکړي، خو کله کله د ځینی عوارضو او ضرورتونو له امله پر دی اصل باندی عمل نه کیږي.

خو ډیره د پام وړ خبره دا ده چه مسلمان باید په هغه چا باندی چه واضح او ښکاره کافر نه وي، باید په هغه باندی د کفر له حکم کولو او کافر ګڼلو څخه

ځان وساتي؛ ځکه رسول الله ﷺ فرمايي:

«أَيُّمَا امْرِيٍّ قَالَ لِأَخِيهِ: يَا كَافِرٌ. فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ
وَالْآخَرَ رَجَعَتْ عَلَيْهِ» [مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا].

ترجمه: «کله چه یو مسلمان خپل بل مسلمان ورور ته ووايي: اي کافره! نو یو له دغه دواړو څخه ددی کفر په کلمه اخته شو، که مخاطب کافر وو خو همدې کافر دې، او که نه، نو همدا کلمه بیرته ویونکي ته راگرځي».

او له ابو ذر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ څخه په یو بل حدیث شریف کښی نقل دي چه هغه فرمایلي دي:

«مَنْ دَعَا رَجُلًا بِالْكَفْرِ أَوْ قَالَ عَدُوَّ اللَّهِ. وَلَيْسَ كَذَلِكَ إِلَّا حَارَ عَلَيْهِ».
[متفق عليه].

ترجمه: «چا چه کوم مسلمان د کفر په نوم راوبللو (یعنی کافر یی ورته وویل)، او یا یی ورته وویل: اي د الله دشمنه!، او هغه دغه شان (یعنی کافر) نه وو، نو دغه د کفر کلمه همدی ویونکي ته راگرزي».

دا ویرونه او منع د هغه چا په هکله ده چه داسی کلمی د ښکښلو په ځای کوي، او یا د کفر حکم کولو کښی جلتی او تادي کوي، سره له دی چه په ده کښی په یو چا د کافر د حکم کولو دا اهلیت نه وي، یعنی دی درجی ته نه وي رسیدلي چه ده ته دا حق حاصل شي چه په یو چا د کفر حکم کولو لایق وي.

خو که یو مجتهد عالم د ضرورت په وخت کښی په یو چا د کفر حکم وکړي، او خطا شي، خو ده په دی حکم کولو کښی کومه کوتاهي او تقصیر نه وي کړې، او نه یي هم دا حکم د خپل کوم نفسي خواهش لپاره کړې وي، نو دلته دغه عالم په دغه تحذیر او ویرونه کښی نه شاملیږي، بلکه دې مجتهد دې، ده ته د خپل اجتهاد یو اجر شته، او خطا به ورته الله تعالی وبخښي إن شاء الله تعالی.

د مرتد حکم:

د علماو په اجماع باندي د مرتد حکم دا دې چه د مرتد وژل واجب او فرض دي؛ ځکه رسول الله ﷺ فرمایي: «مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَأَقْتُلُوهُ». [رواه البخاري من حديث ابن عباس رضي الله عنه].

ترجمه: «هغه مسلمان چه د اسلام دين بدل کړي او کافر شي نو يي ووژنی».

او هغه څوک چه مرتد مړ شي، نو هغه ته به نه غسل ورکول کيږي، او نه کفن، او نه به پری د جنازی لمونځ کولې شي، او نه به د مسلمانانو په هديره کښی خښولې شي، او نه ورڅخه مسلمان وارث مال په ميراث وړلې شي، او نه به ورته د مرگه وروسته دُعا کولې شي.

او له وژلو مخکښی له ده څخه د توبی غوښتنه او بیرته په اسلام کښی شاملیدنه د وخت د مسلمانانو مشر او حاکم اجتهاد ته حواله ده، که ده ورڅخه په رښتیا اسلام ته د اووښتنی امید کولو، او یا ورسره داسی شبهه وه

چه د هغی له کبله مرتد شوې وو، نو بیا مسلمان حاکم ته روا دي چه دغسی مرتد ته دری ورځی مهلت ورکړي، او هغه ته بیرته اسلام ته د ورگړزیدو بلنه ورکړي، او د شهبی د لری کولو کونښن یی وکړي، نو که اسلام یی راوړ، او مسلمان شو خو ډیره ښه ده، او کنه نو بیا به د ارتداد په حکم ووژل شي.

او که د مسلمانانو د حاکم نظر دا وو چه ددي مرتد په وژنه کښی د مسلمانانو مصلحت او خیرخواهي ده، لکه هغه مرتد چه د مرتد کیدو وروسته مسلمانانو ته ډیر سخت ضررناک وي، او دوی ته ضررونه رسوي، او یا پر مسلمانانو د کفرانو لخوا جاسوس او مُخبر وي، او یا دا ویره تری کیده چه که ژوندې مرتد پاتی شي نو مسلمانانو ته تری د ضرر او فتنی ویره ده، نو بیا دي ووژني، تر څو چه یی له وژنی څخه مخکښی توبه ویستلی نه وي.

اللَّهُمَّ أَحْيِنَا مُسْلِمِينَ وَتَوَقَّفْنَا مُسْلِمِينَ، وَالْحَقُّنَا بِالصَّالِحِينَ، وَأَجْرِنَا مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الآخِرَةِ، رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ.

«ای الله په ژوند کښی مو مسلمانان ولری، او که مرگ راته راوولی نو په داسی حال کښی چه مونږ مسلمانان یو، او د نیکانو مسلمانانو سره مو یو ځای کړی، او د ددنیا او آخرت له شرم او عذاب څخه مو وساتی، ای پروردگاره! بیشکه ته ډیر رحم کونکې او مهربان یی.»

وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ وَبَارَكَ وَأَنْعَمَ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ، وَعَلَى مَنْ اهْتَدَى بِهِدْيِهِ وَأَقْتَفَى أَثْرَهُ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.